

Міністерство внутрішніх справ України
Одеський державний університет внутрішніх справ

Кваліфікаційна наукова
праця на правах рукопису

ЖОГОВ ВІКТОР СЕРГІЙОВИЧ

УДК 342.9

ДИСЕРТАЦІЯ

**АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В
УКРАЇНІ ЗАХИСТУ ОБ'ЄКТІВ АВТОРСЬКИХ І СУМІЖНИХ ПРАВ,
ЩО ВИРАЖЕНІ У ЦИФРОВІЙ ФОРМІ**

Спеціальність 081 – право

Галузь знань 08 «Право»

Подається на здобуття наукового ступеня доктора філософії

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

_____ Віктор ЖОГОВ
(підпис)

Науковий керівник: Форос Ганна Володимирівна, кандидат юридичних наук, доцент, підполковник поліції

Одеса – 2020

АНОТАЦІЯ

Жогов В.С. Адміністративно-правові засади забезпечення в Україні захисту об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені у цифровій формі.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право». – Одеський державний університет внутрішніх справ Міністерства внутрішніх справ України, Одеса, 2020.

Дисертація присвячена дослідженню адміністративно-правових зasad забезпечення в Україні захисту об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені у цифровій формі. Висвітлено загальнотеоретичні та практичні питання забезпечення захисту об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені у цифровій формі.

Досліджено історичний шлях інституту захисту авторських і суміжних прав на території сучасних країн, таких як Україна, США, країн Західної Європи. Звернено особливу увагу на розвиток адміністративно-правових відносин щодо захисту цифрових об'єктів авторських і суміжних прав.

Автором наголошено, що право інтелектуальної власності є однією з найдавніших складових суспільно-правових відносин, і проблеми, що стосуються цієї галузі права, часто виходили на перший план у європейському суспільстві. Необхідність захищати інтелектуальну власність виникала через бажання авторів зберегти право отримувати вигоду зі свого твору, а також через постійні випадки зазіхання на продукцію інтелектуальної власності. Незважаючи на те, що проблема права інтелектуальної власності та її захисту була завжди досить актуальною, античність і середньовіччя не знали універсальних кодексів, які б забезпечували відповідне правове підґрунтя права інтелектуальної власності.

Аргументовано, що новий час і суттєвий прогрес у виробництві призвели до розгалуження права інтелектуальної власності, оскільки виникає необхідність регулювати ускладнені правовідносини як у сфері промислових

винаходів, так і в сфері авторського права на художні твори. З розвитком міжнародних відносин система реєстрації авторських прав ускладнюється та глобалізується, виникають міжнародні інститути регулювання правовідносин у сфері інтелектуальної власності. Поступовий розвиток цієї сфери триває досі та буде тривати в подальшому через постійний розвиток технологій виробництва та трансляції інформації.

Досліджено особливості правового регулювання існування об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені у цифровій формі. Автором наголошено, що об'єкти авторського права, що виражені у цифровій формі, виступають в якості інформації, яка поширюється каналами зв'язку, а правова регламентація захисту та обіг такої інформації відноситься до предметної сфери інформаційного права. Це вимагає включення до складу суб'єктів інформаційних правовідносин не тільки авторів, правовласників та інших осіб, які безпосередньо беруть участь у створенні, поширенні і використанні творів, а й суб'єктів, які забезпечують технічну сторону інформаційного обміну.

Обґрунтовано висновок, що природа об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені у цифровій формі дещо ширша за межі авторського права, це висуває додаткові вимоги до правового регулювання їх обігу і захисту в силу того, що такі вимоги виходять також й за межі інформаційного права. Наявність таких особливостей, а також однорідних суспільних відносин, що виникають з приводу створення, поширення і використання творів літератури, науки і мистецтва, що виражені в цифровій формі та захисту таких об'єктів в технічно складному та науковімному глобальному інформаційному середовищі, є вагомою підставою для виникнення окремого інституту захисту таких об'єктів, а саме інституту захисту авторських і суміжних прав на об'єкти, що виражені в цифровій формі.

Встановлено, що основними принципами захисту авторських і суміжних прав на об'єкти, що виражені в цифровій формі, які реалізуються інформаційно-правовими способами є: принцип транскордонності та

транспарентності глобального інформаційного середовища; принцип відповіальності учасників інформаційного обміну за незаконне розміщення матеріалів, що захищаються авторським правом в інформаційному просторі; принцип обмеженої відповіальності оператора зв'язку за зберігання та передачу інформації, яка захищається авторським правом, без дозволу її правовласників; принцип можливості обмеження доступу до інформації для захисту законних інтересів авторів і правовласників .

Досліджено існуючий на сьогоднішній день стан захисту авторських і суміжних прав на національному та міжнародному рівнях. Міжнародний досвід свідчить про необхідність використання принципово нових підходів до правового регулювання в даній сфері. При цьому деякими країнами, такими, як ФРН, США, Франція були вироблені необхідні правові інструменти, які слід імплементувати в українське національне право, наприклад, законодавче регулювання діяльності сервіс-провайдерів, файлообмінних сервісів та ін.

Встановлено, що правовий супровід інтелектуальної діяльності та захист прав творчої особистості або винахідника у міжнародному законодавстві достатньо широко представлений та чітко структурований. Процес удосконалення нормативної бази зазначеної сфери розпочався ще у XIX ст., але досконалості набув у XXI ст., коли суспільство стикнулися із стрімкими глобалізаційними змінами.

Визначено авторську позицію, що створення в Україні сучасної міжнародно визнаної державної системи захисту інтелектуальної власності, її вдосконалення та розвиток неможливі без гармонізації національного законодавства з нормами міжнародного права в цій сфері, без урахування практики діяльності та досвіду національних патентних відомств промисловорозвинених країн і спеціалізованих міжнародних організацій.

Зроблено висновок, що Україна сьогодні поступово приєднується до світової спільноти у сфері захисту доробок розумової діяльності людини. І хоча система організаційно-правового забезпечення захисту результатів

інноваційної активності має певні недосконалості, інституційне та нормативне поля реформуються та доповнюються державою, яка спирається на міжнародний досвід запровадження ефективної моделі захисту прав інтелектуальної власності.

Досліджено зміст правовідносин у сфері забезпечення захисту об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені у цифровій формі, складу, статусу суб'єктів, які приймають участь та заходів адміністративно-правової відповідальності за правопорушення в даній сфері. Узагальнено наукові погляди щодо визначення інформаційної та правової природи об'єктів, що виражені в цифровій формі.

Встановлено, що у сучасній науці немає єдиної думки стосовно класифікації елементів механізму правового регулювання. До структури механізму адміністративно-правового регулювання входять норми адміністративного права, які об'єктивно виражені в законах та інших нормативних актах, адміністративні правовідносини, акти застосування норм адміністративного права, акти тлумачення норм адміністративного права, правосвідомість, правова культура, законність.

Визначено, що правовідносинами в сфері забезпечення захисту об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені у цифровій формі, слід розуміти бажані для людини, суспільства та держави відносини, які виникають в процесі забезпечення відповідними суб'єктами умов правомірного створення, розповсюдження, використання, зберігання та використання об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені у цифровій формі.

Робиться висновок про те, що цифрові твори, не формують особливої, нової групи об'єктів авторських прав з позицій авторського права, проте мають ряд унікальних інформаційних властивостей, які необхідно враховувати при застосуванні спеціальних методів захисту таких об'єктів, зокрема адміністративно-правових.

Зосереджено увагу на аналізі правового статусу суб'єктів, зокрема їх діяльності у сфері захисту авторських прав на цифрові об'єкти. Автором

розглянуто адміністративно-правовий статус суб'єктів відносин щодо захисту авторських прав на цифрові об'єкти. Зокрема, виділені аспекти правового регулювання діяльності постачальників цифрових послуг зв'язку (провайдерів). Автор приходить до висновку, що вони грають важливу роль та формують інформаційно-технічне середовище, яке забезпечує необхідні умови для зберігання, використання та передачі творів у цифровій формі. Це обумовлює необхідність чіткого визначення їх обов'язків і випадків відповідальності за порушення авторських і суміжних прав.

Констатується відсутність узгодженості в українському праві щодо регулювання відповідальності провайдерів за використання їх мереж для незаконного обігу об'єктів авторських прав. Для усунення виявлених недоліків, автором пропонується коректно ввести в Україні західноєвропейську модель правового регулювання діяльності провайдерів.

Обґрунтовано, що в Україні сформовано інституційну базу, необхідну для забезпечення набуття, здійснення та захисту прав інтелектуальної власності. У теперішній час вона включає органи виконавчої влади (Міністерство економіки, торгівлі та сільського господарства України, Міністерство внутрішніх справ України, Державна фіскальна служба України, Державна ветеринарна та фітосанітарна служба України, Державна служба України з питань геодезії, картографії та кадастру, Міністерство охорони здоров'я України, Міністерство культури України, Державне агентство України з питань кіно, Міністр захисту довкілля та природних ресурсів України, Фонд державного майна України), державні органи зі спеціальним статусом (Рада національної безпеки і оборони України, Офіс Генерального прокурора України, Служба безпеки України, Антимонопольний комітет України) та органи судової влади (Верховний Суд України, Вищі спеціалізовані суди, апеляційні та місцеві суди).

Зосереджено увагу на аналізі статей 51-2, 164-6, 164-7 та 164-9 КУпАП, назва та зміст яких найповніше відповідають предмету дослідження. Адміністративна відповідальність за порушення прав інтелектуальної

власності складає особливу групу адміністративних правопорушень – адміністративні правопорушення в сфері інтелектуальної власності, яка диференційована на дві підгрупи: адміністративні правопорушення, що посягають на власність (стаття 51-2 КУпАП) та адміністративні правопорушення в галузі торгівлі, громадського харчування, сфері послуг, в галузі фінансів і підприємницької діяльності (статті 164-6, 164-7 та 164-9 КУпАП).

Встановлено, що метою адміністративної відповідальності за порушення прав інтелектуальної власності є не тільки захист адміністративно-правових відносин, але й відносин, що регульовані, зокрема, нормами конституційного та цивільного права.

Визначено, що правове регулювання у сфері захисту об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені у цифровій формі потребує обговорення та викликає необхідність формулювання науково обґрунтованих пропозицій щодо розв'язання існуючих проблем у сфері застосування адміністративної відповідальності за порушення прав на об'єкт права інтелектуальної власності.

Запропоновано сучасні способи захисту об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені в цифровий формі. Розкрито шляхи вдосконалення адміністративних повноважень державних органів у сфері забезпечення захисту об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені у цифровій формі.

Доведено, що останніми роками у сфері законодавчого забезпечення правового захисту інтелектуальної власності досягнуто помітного прогресу, але саме недосконалість взаємодії державних органів залишається одним із чинників, що перешкоджає створенню в Україні ефективної системи захисту прав інтелектуальної власності.

Визначено, що загальний рівень правопорушень у сфері забезпечення захисту прав інтелектуальної власності залишається високим. Це є підставою стверджувати про низьку ефективність діяльності органів нашої держави щодо забезпечення захисту прав інтелектуальної власності, особливо

стосовно об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені у цифровій формі (аудіовізуальної продукції, програмного забезпечення й музичних творів тощо).

Встановлено, що останніми роками у сфері законодавчого забезпечення правового захисту інтелектуальної власності досягнуто помітного прогресу, але саме недосконалість взаємодії державних органів залишається одним із чинників, що перешкоджає створенню в Україні ефективної системи захисту прав інтелектуальної власності.

Обґрунтовано необхідність передати правозахисні функції правоохоронним органам, зокрема НПУ, а право-регуляторні – відповідним органам державної влади у сферу регулювання якого входить той чи інший об'єкт інтелектуального права.

Встановлено необхідність досконалої регламентації державної політики у зазначеній сфері, шляхом чіткого та послідовного встановлення цілей, завдань, пріоритетів, принципів, стратегічних програм і планових заходів, які повинні бути розроблені та реалізовані органами державної влади із залученням інститутів громадянського суспільства.

Запропоновано на законодавчому рівні врегулювати відносини зі стратегічного планування в Україні. Визначена необхідність в створенні діючого єдиного нормативно-правового акта, який би узагальнював та визначав державну політику у зазначеній сфері.

Виділено конкретні шляхи вдосконалення політики в сфері правового захисту інтелектуальної власності в Україні, зокрема щодо захисту об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені у цифровій формі, а саме: вдосконалення формування соціальної правосвідомості громадян; мотивація до правомірної поведінки громадян шляхом активізації поширення соціальної реклами; формування державної програми по заохоченню повідомляти про факти порушення авторських прав, зокрема співпраця органів державної влади, які наділені функцією адміністративно-правового забезпечення захисту об'єктів авторських та суміжних прав, що виражені у

цифровій формі з приватними суб'єктами по моніторингу розповсюдження контрафактної продукції. Також запропоновано на законодавчому рівні врегулювати відносини зі стратегічного планування в Україні.

З метою подальшого вдосконалення правової основи загальнонаціональної системи по формуванню адміністративного законодавства у сфері забезпечення захисту об'єктів інтелектуальної власності, припинення їх нелегального обігу проведено аналіз ситуації, запропоновано комплекс заходів, спрямованих на конкретизацію законодавчих вимог в даній сфері, оскільки суть організацій протидії, зокрема, в захисті об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені у цифровій формі, передбачає, в свою чергу, створення дієвої законодавчо-правової бази для переслідування виробників контрафактної продукції та належне адміністративно-правове забезпечення протидії.

Встановлено, що актуальним завданням, яке ще не повністю має своє вирішення, є осучаснення юридичної термінології та чіткого визначення правової кваліфікації в даній сфері.

Розроблено законопроекти «Про внесення змін до Кодексу України «Про адміністративні правопорушення», «Про внесення змін до Закону України «Про ефективне управління майновими правами правовласників у сфері авторського права і (або) суміжних прав», «Про внесення змін до Закону України «Про телекомунікації» та «Про внесення змін до Закону України «Про авторські і суміжні права».

Ключові слова: об'єкт авторських і суміжних прав, цифрова форма, органи виконавчої влади, провайдер, адміністративно-правове забезпечення.

ANNOTATION

Zhohov V. Administrative and legal bases of ensuring in Ukraine protection of objects of copyright and related rights, expressed in digital form.

The dissertation on competition of a scientific degree of the doctor of philosophy in the field of knowledge 08 «Law» on a specialty 081 «Law». – Odessa State University of Internal Affairs of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine, Odessa, 2020.

The dissertation is devoted to the research of administrative and legal bases of ensuring in Ukraine protection of objects of copyright and related rights, which are expressed in digital form. The general theoretical and practical issues of ensuring the protection of copyright and related rights, expressed in digital form, are covered.

The historical way of the institute of protection of copyright and related rights on the territory of modern countries, such as Ukraine, the USA, the countries of Western Europe is investigated. Particular attention is paid to the development of administrative and legal relations for the protection of digital objects of copyright and related rights.

The author emphasizes that intellectual property law is one of the oldest components of social and legal relations, and problems related to this area of law have often come to the fore in European society. The need to protect intellectual property arose because of the authors' desire to retain the right to benefit from their work, as well as through constant cases of encroachment on intellectual property products. Despite the fact that the problem of intellectual property rights and its protection has always been quite relevant, antiquity and the Middle Ages did not know universal codes that would provide the appropriate legal basis for intellectual property rights.

It is argued that new times and significant progress in production have led to the branching of intellectual property rights, as there is a need to regulate complex legal relations in the field of industrial inventions and in the field of copyright in

works of art. With the development of international relations, the system of copyright registration is becoming more complex and globalized, there are international institutions for regulating legal relations in the field of intellectual property. The gradual development of this area continues to this day and will continue in the future through the constant development of technologies for the production and transmission of information.

The peculiarities of legal regulation of the existence of objects of copyright and related rights, expressed in digital form, are studied. The author emphasizes that the objects of copyright, expressed in digital form, act as information disseminated through communication channels, and the legal regulation of protection and circulation of such information belongs to the subject area of information law. This requires the inclusion in the subjects of information relations not only authors, rightholders and others who are directly involved in the creation, distribution and use of works, but also entities that provide the technical side of information exchange.

The conclusion is substantiated that the nature of objects of copyright and related rights, expressed in digital form, is somewhat wider than copyright, it puts forward additional requirements to the legal regulation of their circulation and protection due to the fact that such requirements also go beyond information law. . The presence of such features, as well as homogeneous social relations arising from the creation, dissemination and use of works of literature, science and art, expressed in digital form and the protection of such objects in a technically complex and science-intensive global information environment, is a good basis for the emergence of a separate institution for the protection of such objects, namely the institution for the protection of copyright and related rights to objects expressed in digital form.

It is established that the main principles of protection of copyright and related rights to objects expressed in digital form, which are implemented in information and legal ways are: the principle of cross-border and transparency of the global information environment; the principle of responsibility of participants

of information exchange for illegal placement of materials protected by copyright in the information space; the principle of limited liability of the communication operator for the storage and transmission of information protected by copyright, without the permission of its copyright holders; the principle of the possibility of restricting access to information to protect the legitimate interests of authors and right holders.

The current state of copyright and related rights protection at the national and international levels has been studied. International experience shows the need to use fundamentally new approaches to legal regulation in this area. At the same time, some countries, such as Germany, the United States, and France, have developed the necessary legal instruments that should be implemented into Ukrainian national law, such as legislative regulation of service providers, file-sharing services, and others.

It is established that the legal support of intellectual activity and protection of the rights of a creative person or inventor in international law is quite widely represented and clearly structured. The process of improving the regulatory framework of this area began in the XIX century, but gained perfection in the XXI century, when society faced rapid globalization changes.

The author's position is determined that the creation of a modern internationally recognized state system of intellectual property protection in Ukraine, its improvement and development is impossible without harmonization of national legislation with international law in this area, without taking into account the practice and experience of national patent offices of industrialized countries and specialized international organizations. .

It is concluded that today Ukraine is gradually joining the world community in the field of protection of the achievements of human mental activity. Although the system of organizational and legal support for the protection of the results of innovation activity has certain imperfections, the institutional and regulatory fields are reformed and supplemented by the state, which is based on international

experience in implementing an effective model of protection of intellectual property rights.

The content of legal relations in the field of ensuring the protection of copyright and related rights, expressed in digital form, composition, status of participating entities and measures of administrative liability for offenses in this area. The scientific views on determining the informational and legal nature of objects, expressed in digital form, are generalized.

It is established that in modern science there is no consensus on the classification of elements of the mechanism of legal regulation. The structure of the mechanism of administrative and legal regulation includes norms of administrative law, which are objectively expressed in laws and other regulations, administrative relations, acts of application of administrative law, acts of interpretation of administrative law, legal awareness, legal culture, legality.

It is determined that legal relations in the field of protection of copyright and related rights, expressed in digital form, should be understood desirable for man, society and the state relations that arise in the process of providing the relevant entities conditions for lawful creation, distribution, use, storage and use of objects of copyright and related rights, expressed in digital form.

It is concluded that digital works do not form a special, new group of copyright objects from the standpoint of copyright, but have a number of unique informational properties that must be taken into account when applying special methods of protection of such objects, including administrative law.

The focus is on the analysis of the legal status of entities, in particular their activities in the field of copyright protection for digital objects. The author considers the administrative and legal status of the subjects of relations for the protection of copyright in digital objects. In particular, the aspects of legal regulation of digital communication service providers (providers) are highlighted. The author concludes that they play an important role and form an information and technical environment that provides the necessary conditions for storage, use and

transmission of works in digital form. This necessitates a clear definition of their responsibilities and liability for copyright and related rights infringement.

There is a lack of consistency in Ukrainian law regarding the regulation of the liability of providers for the use of their networks for the illegal circulation of copyright objects. To eliminate the identified shortcomings, the author proposes to correctly introduce in Ukraine the Western European model of legal regulation of providers.

It is substantiated that Ukraine has formed the institutional framework necessary to ensure the acquisition, exercise and protection of intellectual property rights. It currently includes executive bodies (Ministry of Economy, Trade and Agriculture of Ukraine, Ministry of Internal Affairs of Ukraine, State Fiscal Service of Ukraine, State Veterinary and Phytosanitary Service of Ukraine, State Service of Ukraine for Geodesy, Cartography and Cadastre, Ministry of Health). Ukraine, Ministry of Culture of Ukraine, State Agency of Ukraine for Cinema, Minister of Environment and Natural Resources of Ukraine, State Property Fund of Ukraine), state bodies with special status (National Security and Defense Council of Ukraine, Office of the Prosecutor General of Ukraine, Security Service of Ukraine, Antimonopoly Committee of Ukraine) and judicial authorities (Supreme Court of Ukraine, High Specialized Courts, Appeals and Local Courts).

Attention is focused on the analysis of Articles 51-2, 164-6, 164-7 and 164-9 of the Code of Administrative Offenses, the title and content of which most fully correspond to the subject of research. Administrative liability for infringement of intellectual property rights is a special group of administrative offenses - administrative offenses in the field of intellectual property, which is differentiated into two subgroups: administrative offenses that encroach on property (Article 51-2 KUpAP) and administrative offenses in trade, catering services, finance and business (Articles 164-6, 164-7 and 164-9 of the Code of Administrative Offenses).

It is established that the purpose of administrative liability for infringement of intellectual property rights is not only the protection of administrative and legal

relations, but also relations regulated, in particular, by the norms of constitutional and civil law.

It is determined that the legal regulation in the field of protection of copyright and related rights, expressed in digital form, requires discussion and necessitates the formulation of scientifically sound proposals for solving existing problems in the field of administrative liability for infringement of intellectual property rights. property.

Modern methods of protection of copyright and related rights, expressed in digital form, are proposed. Ways to improve the administrative powers of government agencies in the field of protection of copyright and related rights, expressed in digital form.

It has been proved that in recent years significant progress has been made in the field of legislative provision of legal protection of intellectual property, but the imperfection of interaction between state bodies remains one of the factors hindering the creation of an effective system of intellectual property protection in Ukraine.

It is determined that the general level of offenses in the field of protection of intellectual property rights remains high. This is a reason to claim the low efficiency of the activities of our state to ensure the protection of intellectual property rights, especially in relation to objects of copyright and related rights, expressed in digital form (audiovisual products, software and music, etc.).

It has been established that significant progress has been made in recent years in the field of legislative provision of legal protection of intellectual property, but the imperfection of interaction between state bodies remains one of the factors hindering the creation of an effective system of intellectual property protection in Ukraine.

The necessity to transfer human rights functions to law enforcement bodies, in particular NPU, and legal-regulatory functions to the relevant state authorities, the regulation of which includes one or another object of intellectual law, is substantiated.

The need for perfect regulation of state policy in this area, by clearly and consistently setting goals, objectives, priorities, principles, strategic programs and planning measures to be developed and implemented by public authorities with the involvement of civil society institutions.

It is proposed to regulate the relations on strategic planning in Ukraine at the legislative level. The need to create a valid single legal act that would summarize and define public policy in this area has been identified.

Specific ways to improve the policy in the field of legal protection of intellectual property in Ukraine, in particular the protection of copyright and related rights, expressed in digital form, namely: improving the formation of social legal awareness of citizens; motivation for lawful behavior of citizens by intensifying the spread of social advertising; formation of a state program to encourage the reporting of copyright infringement, in particular the cooperation of public authorities, which are endowed with the function of administrative and legal support for the protection of copyright and related rights, expressed in digital form with private entities to monitor the distribution of counterfeit products. It is also proposed to regulate the relations on strategic planning in Ukraine at the legislative level.

In order to further improve the legal framework of the national system for the formation of administrative legislation in the field of protection of intellectual property, the cessation of their illicit traffic, an analysis of the situation, a set of measures to specify legal requirements in this area, as the essence of counteraction, in particular, in the protection of objects of copyright and related rights, expressed in digital form, provides, in turn, the creation of an effective legal framework for the prosecution of manufacturers of counterfeit products and proper administrative and legal support of counteraction.

It is established that the urgent task, which is not yet fully resolved, is the modernization of legal terminology and a clear definition of legal qualifications in this area.

Draft laws "On Amendments to the Code of Ukraine" On Administrative Offenses ", "On Amendments to the Law of Ukraine "On Effective Management of Property Rights of Rights Holders in the Sphere of Copyright and (or) Related Rights", "On Amendments to the Law of Ukraine telecommunications "and" On Amendments to the Law of Ukraine "On Copyright and Related Rights".

Key words: object of copyright and related rights, digital form, executive authorities, provider, administrative and legal support.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Жогов В. Адміністративно-правова відповіальність за порушення у сфері захисту об'єктів авторських і суміжних прав, виражених у цифровій формі. «*Стан та перспективи розвитку адміністративного права України*». Матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (Одеса, 23 жовтня. 2019 р.). Одеса. ОДУВС. 2019. С.49-52.

2. Жогов В. Організація протидії комп'ютерній (цифровій) контрафактній продукції. *Прикарпатський юридичний вісник*. № 2. 2019. С.56-62.

3. Жогов В. Технологія блокчейн, як сучасний засіб підвищення ефективності забезпечення реалізації та захисту об'єктів авторських і суміжних прав, виражених у цифровій формі. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 2. 2020. С.209-214.

4. Жогов В., Форос Г. Specificity of international legal regulation of protection of objects of copyright and related rights expressed in digital form. *Recht der Osteuropaischen Staaten*. № 1. 2019. С.57-61

які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

5. Жогов В. Захист права на об'єкти авторського права, виражені у цифровій формі. «*Людина має право: соціально-гуманітарний дискурс в контексті реформаційних процесів в Україні*». Матеріали Круглого столу (Одеса, 21 листопада. 2019 р.). Одеса. ОДУВС. 2019. С.55-58.

6. Жогов В. Блокчейн-трансформація інтелектуальної власності як сучасний спосіб реалізації та охорони авторських та суміжних прав на об'єкти, виражені у цифровій формі. «*Міжнародне та національне законодавство: способи удосконалення*». Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Дніпро, 3–4 квітня. 2020 р.). Дніпро. ДГУ. 2020. С.141-144.

7. Жогов В. Інтелектуальна власність, як об'єкт адміністративно-правового регулювання: теоретико-правовий зміст. *Науковий вісник публічного та приватного права*. № 2. 2020. С.146-152.

8. Жогов В. Modern legal ways in regulating the activities of peer-to-peer networks, in the context of ensuring the protection of intellectual rights. *Krakowskie Studia Małopolskie*. № 25. 2020. С.21-36.

9. Жогов В. Проблеми адміністративно-правового регулювання хмарних технологій в аспекті розповсюдження об'єктів авторських і суміжних прав, виражених у цифровій формі. «*Кібербезпека в Україні: правові та організаційні питання*». Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (Одеса, 22 листопада. 2019 р.). Одеса. ОДУВС. 2019. С.34-36.

які додатково відоображення наукові результати дисертацій:

10. Жогов В. Особливості нормативно-правового забезпечення захисту об'єктів авторських і суміжних прав, виражених у цифровій формі під час професійної підготовки фахівців у сфері забезпечення кібербезпеки. «*Вища освіта в Україні: досвід, актуальні питання та перспективи для випускників*». Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. (Могилів-Подільський, Вінницької обл., 22 листопада. 2018 р.). Могилів-Подільський. ДВНЗ «МПМЕК». 2018. С.101-105.

ЗМІСТ

ВСТУП	21
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ОСНОВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАХИСТУ ОБ'ЄКТІВ АВТОРСЬКИХ І СУМІЖНИХ ПРАВ, ЩО ВИРАЖЕНІ У ЦИФРОВІЙ ФОРМІ	34
1.1 Становлення та розвиток феномену захисту об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені у цифровій формі	34
1.2 Стан правового забезпечення захисту об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені в цифровій формі, адміністративно-правовими засобами	49
1.3 Міжнародний досвід адміністративних процедур захисту об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені у цифровій формі	64
Висновки до розділу 1	81
РОЗДІЛ 2. СУТНІСТЬ ТА ЗМІСТ МЕХАНІЗМУ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАХИСТУ ОБ'ЄКТІВ АВТОРСЬКИХ І СУМІЖНИХ ПРАВ, ЩО ВИРАЖЕНІ У ЦИФРОВІЙ ФОРМІ	83
2.1 Сутність механізму адміністративно-правового регулювання забезпечення захисту об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені у цифровій формі та особливостей правовідносин у даній сфері	83
2.2 Роль та місце адміністративно-правових норм серед інших інструментів правової регламентації функціонування системи суб'єктів у сфері забезпечення захисту об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені у цифровій формі	101
2.3 Адміністративно-правова відповідальність за правопорушення у сфері захисту об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені у цифровій формі	118
Висновки до розділу 2	134
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАХИСТУ ОБ'ЄКТІВ АВТОРСЬКИХ І СУМІЖНИХ ПРАВ, ЩО ВИРАЖЕНІ У ЦИФРОВІЙ ФОРМІ	136
3.1 Шляхи підвищення ефективності діяльності суб'єктів державної влади у сфері забезпечення захисту об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені у цифровій формі	136
3.2 Напрями удосконалення державної політики у сфері забезпечення захисту об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені у цифровій формі	151
3.3 Шляхи удосконалення адміністративного законодавства у сфері забезпечення захисту об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені у цифровій формі	166
Висновки до розділу 3	181
ВИСНОВКИ	183
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	189
ДОДАТКИ	207

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

DMCA	Digital Millennium Copyright Act
ККУ	Кримінальний кодекс України
КУпАП	Кодекс України про адміністративні правопорушення
КПК	Кримінальний процесуальний кодекс
ЦКУ	Цивільний кодекс України
КМУ	Кабінет Міністрів України
ВРУ	Верховна Рада України
НПУ	Національна поліція України
МВС	Міністерство внутрішніх справ
ГУНП	Головне управління Національної поліції
ВОІВ	Всесвітня організація інтелектуальної власності
ЄС	Європейський Союз
США	Сполучені Штати Америки
ФРН	Федеративна Республіка Німеччина
ПЗ	Програмне забезпечення
СОТ	Світова організація торгівлі

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Сучасна цивілізація характеризується інформаційним етапом свого розвитку. Інформаційне суспільство, яке прийшло на зміну постіндустріальному, є новою фазою в історичному становленні цивілізації, яка характеризується зростанням ролі комунікацій, інформаційних продуктів та послуг у валовому внутрішньому продукті держави. Для нього є характерним істотне зростання ролі інформації та знань у житті суспільства, як продуктів виробництва. Характерною рисою інформаційного суспільства є виникнення глобального інформаційного простору, який забезпечує ефективну взаємодію громадян, надає доступ до світових інформаційних ресурсів, а також служить для задоволення потреб в продуктах та послугах, що носять нематеріальний характер.

Процеси інформатизації, що відбуваються в сучасному суспільстві, вимагають розвитку правових інститутів інтелектуальної власності авторського права та легальних механізмів їх захисту. Активно розвивається феномен інформатизації, який поставив ряд принципово нових завдань та питань перед суспільством та державою в цілому, які вимагають свого вирішення на теоретичному рівні, в тому числі в науці адміністративного права.

До них, зокрема, належать питання правового регулювання функціонування файлообмінних мереж, визначення повноважень та юридичної відповідальності операторів мереж цифрового зв'язку та їх абонентів, проблеми правової кваліфікації використання інформаційних об'єктів в автоматизованих процесах збору та обробки інформації, проблеми кваліфікації правопорушень в сфері інтелектуальної власності, скосних із застосуванням цифрових засобів.

Актуальними є теоретичні питання розвитку авторських правовідносин в сучасному інформаційному суспільстві, які ставлять завдання розробки

правових способів захисту прав та законних інтересів авторів, виконавців та правовласників, а також користувачів створюваних творів, збереження культурної спадщини України та забезпечення доступу до неї.

Доводиться констатувати, що правове регулювання в даній сфері суспільних відносин ще не отримало того рівня, який дозволяє забезпечити належний захист інтелектуальної власності при сучасному інформаційному обміні, а розвиток технологій випереджає зміну поведінкових установок. Має місце незаконне використання об'єктів авторського права та суміжних прав, що виражені в цифровій формі, не забезпечуються вимоги правової регламентації міжнародного та національного рівнів на предмет захисту авторських та суміжних прав.

Цифрова природа інформаційних об'єктів, що захищаються правовими нормами законодавства про інтелектуальну власність, істотно змінила парадигму авторського права. Об'єкти авторського права стали розглядатися як інформація, що наділена певним статусом та бере участь в глобальному інформаційному обміні. Це поставило перед правою науковою проблеми пошуку форм та методів удосконалення правових механізмів захисту авторських прав з урахуванням якісно нових умов, обумовлених появою глобальних цифрових систем зв'язку.

Застарілість виробленого в теорії та практиці понятійного апарату створює складності в правовому регулюванні, правозастосуванні та призводить до правових колізій. Дані проблеми носять міжгалузевий характер, оскільки зачіпають сфери як адміністративного, так й інформаційного та цивільного права, а також ряд різних технічних наук.

Сучасні інформаційні відносини характеризуються своєю універсальністю та глобальністю в силу транскордонності та екстериторіальності існуючих засобів телекомунікацій. Це обумовлює теоретичну і практичну значимість дослідження способів, форм та методів захисту об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені в цифровій формі. Інтеграція України у світову систему інформаційних відносин зумовила

необхідність врахування досвіду їх міжнародно-правового регулювання та проведення порівняльно-правового аналізу форм, методів і способів їх захисту зарубіжними країнами та в Україні.

Вивчення специфіки використання та поширення об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені в цифровій формі, та вироблення оптимальних правових механізмів їх захисту актуалізує представлене дослідження та надає йому теоретичне значення та практичну спрямованість.

Ступінь наукової розробленості теми дослідження. Питання захисту прав авторів і правовласників суміжних прав досить докладно досліджувалися українськими та зарубіжними вченими.

Серед загальнотеоретичних робіт необхідно виділити суттєвий внесок таких вчених: Г. Андрощук, П. Андрушко, Д. Бахрах, А. Берлач, О. Заєць, М. Марченко, Д. Никифорчук, Ю. Старилов, Є. Суханов, А. Сухарева та ін.

Публічно-правові аспекти захисту авторських прав були досліджені наступними вченими: О. Бандурка, П. Берзін, М. Братасюк, В. Ісаєнко, К. Ісмайлова, І. Киясханов, В. Ларичева, Ю. Трунцевский та ін.

Окремі аспекти авторських і пов'язаних з ними інформаційних правовідносин досліджувалися наступними вченими: В. Авер'янов, Д. Акопян, П. Барановський, Є. Гаврилов, В. Грохольський, В. Гулкевич, О. Данилова, А. Єляков, В. Калягін, О. Миколенко, А. Мішушин, В. Наумов, А. Незнамов, А. Теренін, Р. Томма, Н. Чепурнова, Х. Ярмакі та ін.

Правові аспекти захисту авторських прав в інформаційному та адміністративному праві були відображені в роботах таких вчених, як: І. Бачило, А. Денисова, Н. Дмитрик, Д. Калаянов, А. Кисляківський, І. Копилов, П. Кузнєцов, В. Лопатін, А. Мінбалеєва, А. Морозов, В. Наумов, С. Ніколаюк, Т. Полякова, М. Саакян, Л. Сакулина, Ю. Саранчук, Є. Семизорова, Д. Сорокін та ін.

У сфері інформаційного права слід виділити наступні роботи, близькі до теми цього дослідження: в роботах В. Балитнікова, І. Зайцевої,

О. Радутного, О. Святоцького, М. Федотова, Г. Форос вивчені загальні принципи адміністративно-правового регулювання і адміністративної відповідальності в галузі масової інформації та захисту авторських і суміжних прав, в роботі О. Дворянкіна досліджені організаційно-правові основи інформаційної безпеки в сфері авторського права і суміжних прав. У дослідженні Р. Гиляревського викладені концепції вдосконалення правового регулювання поширення інформації в мережі Інтернет і освітлена специфіка роботи даної мережі. Роботи М. Маношкіна та Є. Михайленка висвітлюють питання забезпечення інформаційної безпеки і регулювання відносин між учасниками інформаційного обміну в мережі Інтернет. Особливо варто виділити роботу Р. Будника, в якій було досліджено багато важливих інформаційно-правових аспектів захисту авторських прав у відкритих інформаційних системах.

В процесі проведення дослідження також були проаналізовані праці й інших дослідників, присвячені проблемам захисту авторських прав на об'єкти, що виражені в цифровій формі: B. Andersen, D. Ben-Atar, E. Chambers, J. Feather, M. Frenz, F. Oberholzer-Gee, D. McCullagh, N. Myers, L. Lessig, J. Lowenstein, L. Patterson, W. Pfaller, R. Stallman, J. Tehranian та ін.

У той же час, слід зазначити, що роботи даних авторів присвячені, або загальнотеоретичним питанням захисту авторських прав, або детальному вивченню вузького кола питань правової регламентації захисту об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені в цифровій формі, що зумовило необхідність проведення комплексного порівняльно-правового дослідження сучасних способів захисту творів та об'єктів суміжних прав, що виражені в цифровій формі.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Наукове дослідження виконане на кафедрі кібербезпеки та інформаційного забезпечення Одеського державного університету внутрішніх справ за комплексною темою НДР ОДУВС «Пріоритетні напрямки розвитку реформування правоохоронних органів в умовах розгортання демократичних

процесів у державі» (державний реєстраційний номер 0116U006773) та кафедральної теми «Правові та управлінські засади кіберзлочинності» (державний реєстраційний номер 0116U006767).

Мета та завдання дослідження. Мета дослідження полягає в тому, що на основі досягнень юридичної науки, аналізу вітчизняного й зарубіжного законодавства та практики його застосування, обґрунтувати адміністративно-правові способи захисту об'єктів авторських та суміжних прав, що виражені в цифровій формі та виробити пропозиції щодо удосконалення національного законодавства у зазначеній сфері.

Відповідно до мети дисертаційного дослідження поставлено наступні завдання:

- вивчити становлення та розвиток феномену захисту об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені у цифровій формі;
- охарактеризувати стан правового забезпечення захисту об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені в цифровій формі адміністративно-правовим засобами;
- дослідити міжнародний досвід адміністративних процедур захисту об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені у цифровій формі;
- розкрити сутність механізму адміністративно-правового регулювання забезпечення захисту об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені у цифровій формі та особливостей правовідносин у даній сфері;
- визначити роль та місце адміністративно-правових норм серед інших інструментів правової регламентації функціонування системи суб'єктів у сфері забезпечення захисту об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені у цифровій формі;
- проаналізувати адміністративно-правову відповідальність за правопорушення у сфері забезпечення захисту об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені у цифровій формі;

- узагальнити шляхи підвищення ефективності діяльності суб'єктів державної влади у сфері забезпечення захисту об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені у цифровій формі;
- обґрунтувати напрями удосконалення державної політики у сфері забезпечення захисту об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені у цифровій формі;
- розробити пропозиції щодо удосконалення адміністративного законодавства у сфері забезпечення захисту об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені у цифровій формі.

Об'єкт дослідження – суспільні правовідносини, що складаються при захисті об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені у цифровій формі.

Предмет дослідження – адміністративно-правові засади забезпечення в Україні захисту об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені у цифровій формі.

Методологічна основа проведення дослідження. При виконанні дисертаційного дослідження було застосовано комплекс загальнонаукових і спеціальних методів.

Діалектичний метод дослідження дозволив дослідити теоретичні аспекти поняття категорії «забезпечення захисту об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені у цифровій формі» в сучасній юридичній науці з багатьох сторін, оскільки неприпустимий односторонній підхід до цього явища, необхідно врахування позитивних та негативних моментів при розглядіожної з сторін (підрозділи 1.1, 1.2). За допомогою функціонального методу було вивчено статус суб'єктів, які функціонують у сфері забезпечення захисту об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені у цифровій формі з точки зору їх соціального призначення, ролі, функцій, зв'язків між ними (підрозділи 2.2, 3.2). *Системний метод* застосовувався при аналізі особливостей авторських правовідносин у сфері захисту об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені у цифровій формі, як особливих соціальних систем, що взаємодіють одна з одною та з іншими елементами

інформаційно-телекомунікаційної системи та виявленні їх недоліків (підрозділи 2.1, 3.1).

При дослідженні існуючих моделей захисту об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені у цифровій формі та спільних і відмінних рис їх організації в різних країнах використовувався *порівняльний метод*, оскільки в сучасних умовах реформування державно-правової практики в даній сфері не можливо оминути це питання. При цьому зарубіжний досвід оцінювався з врахуванням особливостей національної правової системи, вітчизняної історії самоврядних інституцій, специфіки національного менталітету, соціально-економічних і політичних умов, що склалися в України тощо (підрозділи 1.3, 2.3). Використання *методу моделювання* сприяло пошуку оптимальних варіантів підвищення ефективності суб'єктів державної влади у сфері забезпечення захисту об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені у цифровій формі в Україні та розробці «Про внесення змін до Кодексу України «Про адміністративні правопорушення», «Про внесення змін до Закону України «Про ефективне управління майновими правами правовласників у сфері авторського права і (або) суміжних прав» та «Про внесення змін до Закону України «Про телекомунікації» (підрозділ 3.3).

Написанню дисертаційного дослідження сприяв власний досвід практичної діяльності на посадах оперуповноваженого сектору по боротьбі з економічною злочинністю Вінницького РВ УМВС у Вінницькій області та заступника начальника відділу адміністрування інформаційних систем управління інформаційно-аналітичної підтримки ГУНП у Вінницькій області.

Нормативною базою дослідження є норми Конституції України та інших законодавчих актів, нормативно-правові акти органів виконавчої влади.

При підготовці дисертаційного дослідження були вивчені законодавчі та судові акти окремих зарубіжних країн – Федеративної республіки Німеччина, Сполучених Штатів Америки, Франції, міжнародні договори та акти Європейського Союзу.

Теоретичним підґрунтям стали наукові праці вчених з адміністративного та інформаційного права, фахівців з теорії інформації, а також, залежно від змісту розглянутих питань, положення теорії держави та права, конституційного та цивільного права, інформатики, криміналістики.

Емпіричну базу дослідження становлять результати опитування 452 респондентів різного віку та освіти, анкетування 75 працівників підрозділів протидії кіберполіції НПУ та статистичні дані судової практики у справах про адміністративні правопорушення, передбачені статтями 51-2 «Порушення прав на об'єкт права інтелектуальної власності» КУпАП, 164-6 «Демонстрування і розповсюдження фільмів без державного посвідчення на право розповсюдження і демонстрування фільмів» КУпАП, 164-7 «Порушення умов розповсюдження і демонстрування фільмів, передбачених державним посвідченням на право розповсюдження і демонстрування фільмів» КУпАП та 164-9 «Незаконне розповсюдження примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних» КУпАП, офіційні документи.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що запропонована дисертація є самостійною завершеною роботою, яка присвячена дослідженню сучасних шляхів правового захисту об'єктів авторських та суміжних прав, що виражені в цифровій формі.

Відмінною характеристикою дослідження є його міждисциплінарний характер. Досліджувані проблеми правового захисту цифрових результатів інтелектуальної діяльності проаналізовані та розкриті в контексті адміністративного та інших галузей права, а також з використанням наук інформатики та інформаційної безпеки.

Виявлено правові наслідки та можливості правової регламентації застосування різних засобів захисту авторських і суміжних прав. Результати дослідження представляють собою сукупність теоретичних та методологічних положень, науково-практичних рекомендацій, спрямованих на запобігання незаконному використанню об'єктів авторських і суміжних

прав, що виражені в цифровій формі, правовими способами, а також організаційно-технічними та іншими засобами, в міру, необхідних для їх юридичної кваліфікації та вирішення правових колізій при їх реалізації.

На підставі проведеного порівняльного аналізу автором виявлено та розкрито правову природу суспільних відносин, що виникають у зв'язку зі створенням та використанням об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені в цифровій формі, вироблений понятійний апарат, визначено правові засади забезпечення інформаційного обміну, представлена оригінальна класифікація способів захисту авторських прав.

У дослідженні виділяється особлива роль організацій-постачальників цифрових послуг зв'язку, як медіаторів, що створюють інформаційно-технічне середовище для обміну об'єктами авторських прав, що виражені у цифровій формі. Автором на підставі вивченого зарубіжного досвіду виділені і класифіковані характерні риси правового регулювання діяльності даних суб'єктів авторських та інформаційних відносин.

У результаті виконаного дослідження сформульовано такі концептуальні положення, що вирізняються науковою новизною та мають важливе теоретичне та практичне значення:

вперше:

- визначено поняття «забезпечення захисту об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені у цифровій формі адміністративно-правовими засобами», під яким запропоновано розуміти сукупність правових норм, що регулюють суспільні відносини, що складаються в сфері захисту авторських і суміжних прав на об'єкти створені, збережені та поширені в глобальному інформаційному середовищі із застосуванням сучасних цифрових методів фіксації, обробки та передачі інформації та діяльності уповноважених державних органів з реалізації заходів, спрямованих на профілактику реальної загрози порушень, визнання або відновлення авторських прав і захист інтересів їх правовласників при їх порушенні або оскаржені;

- визначено поняття «комп’ютерної (цифрової) інтелектуальної власності», під яким пропонується розуміти результати інтелектуальної діяльності, твори літератури, мистецтва і науки, книги, відеопрограми, звукозаписи, програмне забезпечення для цифрових пристройів і баз даних, які розроблені, виконані та впроваджені з використанням комп’ютерної техніки та реалізовані на пристроях зберігання інформації;
- запропоновано внесення змін до чинних нормативно-правових актів України, що встановлюють можливість розкриття персональних даних про учасників інформаційного обміну (фізичних осіб, які здійснюють незаконне розповсюдження об’єктів авторських і суміжних прав);
- обґрунтовано доцільність приведення у відповідність до вимог чинного законодавства Закону України «Про телекомунікації» шляхом вдосконалення понятійного апарату та внесення змін щодо відповідальності операторів та провайдерів телекомунікацій;
- запропоновано задля підвищення ефективності адміністративно-правового захисту об’єктів авторських та суміжних прав внести зміни до статті 51-2 Кодексу України про адміністративні правопорушення, встановивши як кваліфікуючу ознаку – фінансування умисного порушення прав на об’єкт права інтелектуальної власності, що захищається законом та посилити відповідальність суб’єктів підприємницької діяльності за такі дії.

удосконалено:

- наукові підходи до визначення комплексного, міжгалузевого, правового інституту захисту авторських прав на об’єкти, що виражені в цифровій формі, в адміністративному та інформаційному праві;
- підходи щодо однозначного використання терміну «цифровий» в дефініціях нормативно-правових актів. Термін «електронний» пропонується використовувати тільки в стійких словосполученнях, а також для вказівки на можливість обробки інформації електронними пристроями та не застосовувати для визначення інформаційного статусу об’єктів авторських і інших прав.

дістали подальший розвиток:

- аналіз історичного досвіду забезпечення захисту об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені у цифровій формі;
- сутнісні характеристики реалізації правового захисту авторських і суміжних прав на цифрові об'єкти:

а) оператор зв'язку повинен володіти правовим імунітетом, обмежуючим його відповіальність за передачу та зберігання інформації третіх осіб, а також за результати діяльності здійснюваних ним автоматизованих процесів управління інформаційними мережами та процесами надання послуг зв'язку. Відповіальність інших учасників інформаційного обміну за незаконне розміщення матеріалів, що захищаються авторським правом, в інформаційному просторі настає незалежно від наявності умислу за умови, що вони мали можливість запобігти поширенню подібної інформації, і це поширення не було результатом навмисних дій третіх осіб;

б) для захисту законних інтересів авторів та правовласників доступ до інформації може бути безумовно або умовно обмежений. Безумовне обмеження доступу до інформації здійснюється технічними засобами, які фільтрують та повністю блокують передачу і зв'язок певної інформації. Умовне обмеження може здійснюватися юридичними заходами, які передбачають відповіальність за несанкціонований доступ до інформації.

– наукові підходи щодо вивчення наявності спеціальної правосуб'єктності операторів зв'язку та особливості їх правового статусу у відносинах, що складаються з приводу створення, поширення і захисту об'єктів авторських прав.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що сформульовані та обґрунтовані у дисертаційному дослідженні висновки та рекомендації можуть бути використані та вже використовуються у:

– науково-дослідній діяльності – для подального дослідження теоретичних проблем захисту об'єктів авторських і суміжних прав, що

виражені у цифровій формі, а також особливостей застосування юридичної відповіальності за правопорушення у даній сфері (акт впровадження в наукову діяльність Одеського державного університету внутрішніх справ від 23.10.2020 р.);

– правотворчості – для вдосконалення чинного законодавства, зокрема для внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення та інших законодавчих і підзаконних актів України, призначених регулювати відносини у сфері захисту об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені у цифровій формі;

– правозастосовній діяльності – для підвищення ефективності застосування суб'єктами державної влади норм чинного законодавства, що регламентують сферу захисту об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені у цифровій формі (акт впровадження результатів дисертаційного дослідження в практичну діяльність ГУНП у Вінницькій області від 12.10.2020 р.);

– навчальному процесі – при підготовці розділів підручників і навчальних посібників із таких дисциплін, як «Адміністративна діяльність Національної поліції України», «Організація і тактика превентивної діяльності Національної поліції України», «Актуальні проблеми адміністративної діяльності Національної поліції України», «Інформаційне право», «Актуальні питання інформаційного права», «Право інтелектуальної власності», при викладанні вказаних дисциплін, а також для підвищення рівня правової освіти населення (акт впровадження результатів дисертаційного дослідження в освітній процес Одеського державного університету внутрішніх справ від 22.10.2020).

Особистий внесок здобувача. Дисертаційне дослідження є самостійною науковою роботою, у якій викладено теоретичні положення щодо адміністративно-правових та інформаційно-правових аспектів захисту об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені у цифровій формі. Всі наукові положення, висновки, рекомендації, винесені на захист, є

авторськими. Наукові ідеї та розробки, що належать також співавторам опублікованих робіт, у дисертації не використовувалися.

Апробація результатів дослідження. Основні положення, висновки та практичні рекомендації дослідження оприлюднені та обговорені в доповідях на науково-практичних заходах, а саме: на міжнародній науково-практичній конференції «Вища освіта в Україні: досвід, актуальні питання та перспективи для випускників» (м. Могилів Подільський, Вінницької обл.), під час круглого столу «Людина має право: соціально-гуманітарний дискурс в контексті реформаційних процесів в Україні» (м. Одеса), на міжнародній науково-практичній інтернет-конференції «Стан та перспективи розвитку адміністративного права України» (м. Одеса), на всеукраїнській науково-практичній конференції «Кібербезпека в Україні: правові та організаційні питання» (м. Одеса), на міжнародній науково-практичній конференції «Міжнародне та національне законодавство: способи удосконалення» (м. Дніпро).

Публікації. Основні результати дослідження опубліковано в 5 друкованих працях, з яких – 3 статті в українських наукових фахових виданнях, 2 статті – у періодичних наукових виданнях інших держав, які входять до Організації економічного співробітництва та розвитку та/або Європейського Союзу, 5 публікацій – у збірниках наукових праць за матеріалами конференцій.

Структура дисертації. Дисертація складається з анотацій українською та англійською мовами, переліку умовних позначень, вступу, трьох розділів, що охоплюють дев'ять підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ОСНОВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАХИСТУ ОБ'ЄКТІВ АВТОРСЬКИХ І СУМІЖНИХ ПРАВ, ЩО ВИРАЖЕНІ У ЦИФРОВІЙ ФОРМІ

1.1. Становлення та розвиток феномену захисту об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені у цифровій формі

Історія правового регулювання людьми відносин, пов'язаних з інтелектуальною власністю, нараховує десятки тисячоліть, а правові норми, які захищали ці відносини, чи не найдавніші серед інших юридичних правил поведінки. Джерела правового регулювання захисту інтелектуальної власності беруть свій початок з глибокої давнини. Так, одночасно зі свідомою діяльністю у людини виникло бажання зберегти і закріпити за собою переваги і вигоди, які вона отримує внаслідок впливу на природу або створення чогось. Наприклад, ще в період первісного ладу ретельно зберігалися і передавалися у спадок секрети добування вогню, створення зброї тощо. Слід зазначити, що у цей період регулятором відносин був формально незакріплений звичай [97].

За часів античності, безумовно, не існувало будь-яких законів про права авторів і винахідників, але вже у Стародавньому Єгипті та Стародавній Греції існувало поняття літературної власності, що підтверджується чисельними прикладами. Так, Аристофан неодноразово звинувачував суперників у plagiatі, і в той же час часто використовував мотиви інших авторів. Філострат з Олександрії звинувачував Софокла у запозиченнях з трагедій Есхіла, а Есхіла – у запозиченні у Фрініха. Ще одним яскравим прикладом регулювання суспільних відносин в сфері інтелектуальної власності може стати випадок, описаний у VII книзі трактату Вітрувія «Про архітектуру», де розповідається про літературні змагання, які проводилися в Олександрії. Суддя змагань, граматик Аристофан, присудив нагороду далеко

не найкращому письменнику. На питання про мотиви такого рішення Аристофан відповів, що всі інші учасники змагання надали точні копії з творів інших авторів. Після цього всіх плагіаторів було вигнано з Олександриї. Вже 2300 років тому в Афінській республіці існувало право на захист цілісного твору і заборона вносити до нього зміни [122].

Ідея захисту об'єктів права інтелектуальної власності отримує свій розвиток з законодавчим закріпленням приватної власності у Римі. У римському праві було розроблено розгорнуту договірну систему. Саме тому, у той час для видання творів вже вимагалася згода автора, між видавництвом і автором складалися угоди про видання книг.

Отже, можна зробити висновок про те, що вже за часів античності існувала потреба в регулюванні суспільних відносин в сфері інтелектуальної власності, але на зорі цивілізації практично не було ні фактичних прав, ні юридичних документів на результати творчої діяльності.

У Середньовіччі появі законів, пов'язаних з інтелектуальною власністю, передував достатньо довгий період видачі привілейів, які захищали відносини в цій сфері. Але не можна сказати, що вони безпосередньо регулювали вищезазначені відносини, бо спочатку, як правило, носили різноманітний характер, зокрема, стосувалися прав на торгівлю, монопольне виготовлення певних товарів. Перші привілей по захисту видавничої справи були видані у 1357 році в Лондоні гільдії переписувачів і художників-ілюстраторів на монопольне право видавництва, а також у 1491 році у Венеції власникам типографії Ратдольфу та А. Мануціо. В Англії у 1567 році Єлизавета видала Гастінгу привілей на виключне право торгувати особливою тканиною «he could have the sole trade». Дещо пізніше був виданий привілей Гумфрею на інструмент для виплавки свинцю [124]. Необхідно відмітити, що привілей надавалися за особисті заслуги без будь-якої законодавчої регламентації порядку їх видачі. Система привілейів, тобто монопольних прав, зазнавала все більшої критиці, автори та винахідники все активніше заявляли про свої права.

Тільки в XV-XVII ст. в Європі з'являються закони, які захищають права творчості. Захист прав винахідників розпочалася вперше у Венеціанській республіці. 19 березня 1474 року там було прийнято закон про монопольне право автора на використання свого винаходу протягом 10 років. У 1546 році видано королівський указ, за яким будь-який твір, який надруковано в Англії, повинен мати відомості про автора, типографа та дату опублікування. Також в Англії вперше було прийнято патентний закон. Так, в 1623 році за короля Якова Стюарта було прийнято «Статут про монополії», яким проголошено виключне і незалежне від волі короля право кожного, хто створить і застосує технічну новинку, монопольно користуватися протягом 14 років вигодами та перевагами з нього [79].

Можна погодитися з думкою О. Пиленко, який критикував тези про те, ніби цей закон став прообразом сучасних патентних законів. Він зазначав, що згадування виключних прав, які основані на привileї, є лише чисто зовнішнім явищем, що суттєво не вплинуло на еволюцію принципів [124].

В юридичній літературі першим значним положенням про авторське право прийнято визнавати Статут королеви Анни, прийнятий 10 квітня 1710 року. Основним завданням цього закону було забезпечення автору книжки виключного права на її опублікування протягом 14 років від дати першої публікації. Це право автор зазвичай передавав продавцю книжок.

Закон також передбачав, що по закінченні першого строку тривалістю 14 років розпочинається другий строк захисту, яку первісно автору надавали, якщо він був живий. Отже, захист авторського права тривала 28 років від дати першої публікації. Якщо книжки на момент прийняття закону вже було надруковано, передбачався єдиний строк захисту тривалістю 21 рік.

Закон наголошував на захисті від несанкціонованого копіювання опублікованих творів, а вигоду одержали перш за все видавці та продавці книжок. Встановлювалась умова реєстрації та депонування. Опубліковані книжки потрібно було зареєструвати в Центрі книговидавців, а примірники – депонувати для використання університетами та бібліотеками [13].

У XVIII ст. судові провадження у справах про авторське право здійснювали згідно як із загальним правом, так і зі Статутом королеви Анни. Спосіб поділити сферу їхнього впливу знайшла англійська Палата лордів під час розгляду справи «Дональдсон проти Беккета» в 1774 році [8]. Згідно з її рішенням за загальним правом автор мав виключне право на публікацію своїх творів, але щойно книжка виходила друком, права на неї визначав виключно Статут. Регулювання використання неопублікованих творів на підставі загального права тривало до прийняття в 1911 році Закону «Про авторське право», який відмінив перше, і нині авторське право в Англії базується тільки на положеннях Закону [3].

Статут королеви Анни визначив розвиток англійської доктрини авторського права в рамках поняття «права на копіювання» (Copyright), яке захищає автора твору та делегує йому виняткові привілеї тиражування роботи, що згодом знайшло своє відображення і в законодавстві Сполучених Штатів Америки. Перші закони про авторське право, що з'явилися в окремих північноамериканських штатах, датуються 1783-1786 роками, а перший федеральний закон США про авторське право (Copyright Act of 1790) був підписаний Джорджем Вашингтоном 31 травня 1790 року, який передбачав захист книжок, географічних і морських карт протягом 14 років від дати першої публікації. Цей строк можна було продовжити на стільки ж років, якщо автор залишався живим та за умови дотримання суворих вимог реєстрації.

Ці положення право США містило до 1976 р., коли був прийнятий закон, який встановив новий строк захисту творів. Віднині він не лише дорівнював життю автора, а й охоплював 50 років після смерті останнього відповідно до вимог Бернської конвенції. Проте зазначений закон ще десятиріччя (до 1986 р., коли США приєдналися до Бернської конвенції) містив вимоги про реєстрацію та депонування, які мають джерелом свого походження Статут королеви Анни [17].

Отже, в праві Великобританії та США робився наголос на виключне право монопольного використання тих переваг, які надає новинка (ідея). В свою чергу, це призводило до можливості отримання автором під час визначеного законом терміну більшого прибутку, ніж конкурентам.

Інший підхід до розуміння авторського права сформувався в той же самий проміжок часу у Франції і поширився на інші країни Західної та Центральної Європи (крім Великобританії), який обумовлювався тим, що авторське право автора розглядають як таке, що має риси власності та прагне захищати майновий зміст цієї власності. Проте (і в цьому полягає відмінність) у цих країнах право ґрунтуються на філософській концепції, відповідно до якої твір є втіленням особистості автора, яка через природну справедливість вимагає такого самого захисту, що й майновий потенціал твору.

Відома теорія природного права, розвинена такими французькими вченими і філософами, як Руссо, Вольтер, Дідро, Гельвецій та інші, наклада помітний відбиток на формування у Франції того часу поняття авторського права, яка отримала назву «Право автора» та знайшла своє відображення в нормативно-правових актах Франції [54].

Так, Людовик XVI видав в 1777 році 6 ордонансів, які визнавали за авторами права на публікацію і продаж своїх творів. Пізніше декретами 1791 та 1793 років було встановлено право на використання твору і виключне право автора на відтворення своєї літературної праці, тобто автор стає власником виключних прав в силу самого факту творчої діяльності та створення твору, і визнання цих прав не залежить від їх визнання державою [33]. Саме у Франції 7 січня 1791 року було прийнято патентний закон, що визначається початком патентного права. Безумовно, цей закон був прогресивнішим за англійський і більш детально регламентував відносини, що виникали внаслідок створення винаходу.

Порівнюючи французьку і англо-американську правові доктрини авторського права, варто виділити їх основні відмінності. Англо-

американська модель орієнтована на комерційне застосування об'єктів авторського права певними способами, зафікованими в законодавстві, в той час як французьке право не робило акцент на комерціалізації результатів розумової праці, а приділяла більше уваги автору, як власникові загального виняткового права на твір. Різні також були підходи до визначення об'єктів правовідносин та первинних власників прав, по-різному визнавалося авторське право (обов'язок реєстрації в Англії та США і відсутність таких вимог в законодавстві Франції) [7].

Наступний період в історії авторського права можна простежити на прикладі Німеччини, оскільки саме там з'явилися нові філософські концепції, які вбачали розширення прав авторів, правовласників та їх правонаступників, введення нових способів і умов використання творів, а також розширення кола осіб, які купують певні права або обов'язки при створенні або використанні творів. Ця теорія вплинула на формування нових сфер авторського права та його розвиток в континентальній Європі кінця XIX століття, зокрема, призвела до розвитку моральних прав (особистих немайнових прав).

З подальшим розвитком науки і техніки під захист авторського права фотографічні роботи, звуко- та відеозаписи. Виконавці творів також отримали захист своїх інтересів, які були виділені в групу прав, суміжних з авторськими.

В самій Німеччині, яка переживала в той період динамічний розвиток, було проведено велику реформу авторського права, в ході якої вступили в силу наступні дуже важливі нормативно-правові акти: Закон про авторське право на твори, зображення, музичні композиції і роботи драматичного мистецтва від 11.06.1870 року; Закон про авторське право на твори образотворчого мистецтва від 09.01.1876 року; Закон про авторське право на зразки і моделі від 11.01.1876 року; Закон про захист фотографій від незаконного відтворення від 10.01.1876 року; Закон про авторське право на товарні позначення від 12.05.1894 року; Закон про авторське право на твори

літератури і музики від 19.06.1901 року; Закон про видавничу справу від 19.06.1901 року [11].

З розвитком радіотехніки особливі права і обов'язки отримали організації радіомовлення, як суб'єкти авторського права, які розповсюджували твори шляхом їх передачі в ефір.

Своєрідністю характеризується інтелектуальне право у XIX столітті на теренах України, землі якої були розділені між двома імперіями – Російською та Австро-Угорської, правові системи яких відрізнялись у силу особливостей історичного, культурного розвитку та суспільно-політичного устрою.

На західноукраїнських землях діяло законодавство Австро-Угорської імперії, яке формувалось під впливом західноєвропейських ідей та передбачало правовий захист авторських та патентних прав на рівні закону, що давало можливість убездечити від посягань своє творіння широкому колу осіб. Не зважаючи на те, що суспільний розвиток західноукраїнських земель дещо відставав від темпів розвитку решти земель Австро-Угорщини, основні тенденції в управлінні поширювались і на українські землі.

Загалом, протягом XIX століття в Австро-Угорщині була створена дієва система правового захисту прав інтелектуальної власності: прийняте відповідне законодавство, створені Патентне відомство, Патентний суд, функціонував інститут патентних повірених. Аналіз тогочасного австрійського законодавства свідчить про його розвиток у контексті західноєвропейських традицій. Нововведення та новели спричинили подальший розвиток права інтелектуальної власності. До таких слід віднести положення про службові винаходи, загальновідомі товарні знаки, введення поняття «попередній користувач» [50].

На територіях сучасної України, які входили до складу Російської імперії, авторське право нормативно регулювалося її законами, тому історія розвитку національного законодавства про захист результатів інтелектуальної діяльності має суттєві відмінності порівняно з становленням цієї галузі в світі.

До кінця XVIII ст. в Російській імперії зберігалася державна монополія на книговидання та книготоргівлю. За відсутності конкуренції між видавцями не було об'єктивних передумов для зародження авторського права. Автори одержували кошти для існування з інших джерел [53].

Авторське право Російської імперії було тісно пов'язане з цензурним законодавством. У 1816 р. Міністерство народної освіти видало розпорядження, яке вимагало, щоб при поданні рукописів на цензуру до них додавали докази прав видавця на їх друк. «Цензурный устав» від 1828 року включав розділ «О сочинителях и издателях книг», який надавав авторам виключні права на власні твори протягом життя автора і його спадкоємцям протягом 25 років після смерті автора. В подальшому цей термін був збільшений до 35 років. Зазначений закон є фактично першим нормативним актом щодо авторських прав в Російській імперії.

В 1830 році був прийнятий ще один закон — «Положение о правах сочинителей», згідно з яким захисту підлягали статті в журналах, приватні листи, хрестоматії. Крім цього було визначено поняття контрафактності та передбачалася відповідальність за неї.

З прийняттям зазначених законодавчих актів стан справ з авторськими правами дещо поліпшився. З'явилися форми договірних документів, підвищилися авторські гонорари.

В 1845 році був прийнятий закон щодо авторських прав композиторів, а в 1846 році — прав художників і архітекторів. Посилувався рух на захист прав драматургів. У 1874 році створюється Товариство російських письменників і драматургів, яке займалося захистом авторських прав, виплачувало авторські гонорари, в тому числі через створену мережу агентів.

В театральній сфері закріплювалися права на авторські гонорари, а також права виконавців, нормативно запроваджені відсоткові відрахування від зборів за театральні постановки на користь авторів.

У 1875 р. строк захисту авторського права після смерті автора був збільшений до 50 років. У 1877 р. норми авторського права були перенесені з Цензурного статуту до Законів цивільних.

В кінці XIX століття для багатьох в Російській імперії стало зрозумілим, що часткове вдосконалення норм авторського права не в змозі забезпечити ефективний захист прав авторів творів та їх користувачів. Тому Державна Рада Російської імперії в 1897 році прийняла рішення щодо розробки нового закону, який би дав відповіді на практичні питання, що накопичувалися в цій сфері [148].

Тільки 20 березня 1911 року був прийнятий новий закон про авторське право, який наблизив захист авторських прав до західноєвропейських стандартів і ввів деякі новели, що стосуються останніх досягнень того часу в сфері фіксації звуку (фонографічні записи) і зображень (фотографія). Ці нововведення, що надають захист принципово нових об'єктів, викликали, велика кількість дискусій. Наприклад, коментуючи закон про авторське право 1911, С. Беляцкін відзначав, що «не є об'єктами авторського права диски, платівки і взагалі механічні ноти, в яких центр ваги в артистичному виконанні. Головне право грамофонного фабриканта – це промислове право на наспівані матриці, платівки, на запис, «грамофонна власність». Цієї ж точки зору дотримувався і Л. Канторович, заявляючи, що «авторського права на механічні ноти не признається «ні за фабрикантами, ні за тими особами, виконання яких відтворено на цих нотах» [27]. У той же час А. Пиленко, коментуючи даний закон, стверджував: «чому захист дисків і платівок виділено із загальної системи закону – сказати важко» [123].

Своєрідним було також і ставлення до фотографії як до об'єкта авторських прав. «Що стосується фотографії, то остання примикає до сфери виробництва швидше механічного, і тому її продукти, строго кажучи, не повинні були б ототожнюватися з об'єктами авторського права», заявляв С. Беляцкін, коментуючи нововведення закону 1911 року в галузі захисту прав фотографів [27].

Критичним періодом в історії розвитку національного авторського законодавства стала радикальна зміна курсу влади після Лютневої та, особливо, Жовтневої революцій 1917 року. У період 1917-1921 років Україна пережила різні форми національної державності. За цей час сучасні території України пережили різні форми національної державності: УНР, Українська Держава, Директорія УНР, ЗУНР, Кубанська НР, а також Кримська НР. Українські етнічні території були розділені між Українською СРР, Польською Республікою, Королівством Румунія та Чехо-Словацькою Республікою.

Тому, не було більш-менш сформованого цивільного законодавства України в цей період. Достеменно відомо, що коли було проголошено Українську Народну Республіку, у Законі УНР «Про правонаступництво» від 25 листопада 1917 року проголошувалось: «Усі закони і постанови, які мали силу на території Української Народної Республіки до 27 жовтня 1917р, оскільки вони не змінені і не скасовані Універсалами, постановами Української Центральної Ради, мають силу і надалі як закони і постанови Української Народної Республіки» [62]. До них відносилися і норми цивільного права «Положения об авторском праве», які поширювалися на територію України.

З середини 20-х років відносини в галузі авторського права регулювалися декретами і постановами Ради народних комісарів (РНК), виданими в 1925 р. (Декрет РНК від 30 січня 1925 р. «Про основи авторського права») і 1928 р. (Декрет РНК від 16 травня 1928 «Основи авторського права Союзу РСР»), а також постановами РНК союзних республік. За всіма авторами визнавалося виключне право на створені ними твори, яке за Законом 1925 мало силу протягом 25 років з моменту першого видання або першого публічного виконання твору. З 1928 р. термін дії авторського права став довічним. Використання творів допускалося тільки на основі договорів з авторами, умови яких детально регулювалися законом [145].

Так, О. Сергій відзначає, що таке регулювання цілком відповідало духу свого часу. Звичайно, коло прав, які надавалися радянським авторам, не йшло ні в яке порівняння з правами, які гарантувалися авторам держав-учасниць Бернської конвенції про охорону літературних і художніх творів 1886 р.. Однак у порівнянні з періодом «військового комунізму» даний етап слід розглядати як період поступового відновлення і розширення захисту авторських прав. Юридико-технічні якості Основ 1928 р. були досить високі: не випадково багато їх правила були перенесені практично без змін в наступне законодавство [148].

Нова хвиля дискусій у сфері захисту авторських та суміжних прав була спричинена прийняттям нового ЦК РСФРР у 1964 року, стаття 1 якого передбачала, що даний кодекс регулює майнові та пов'язані з ними немайнові відносини [165]. Аналогічне положення мітилося і в ЦК УРСР від 1963 р. Щодо правового регулювання авторських правовідносин, то четвертий розділ ЦК УРСР (статті 475-513) був присвячений авторському праву. Відповідно до ст. 497 ЦК було передбачено такі форми захисту прав авторів, як право вимагати поновлення порушених прав, заборона випуску твору в світ або припинення його розповсюдження, а також відшкодування збитків. На жаль, норм, присвячених регулювання суміжних справ, в даному джерелі права закріплено ще не було [167].

На відміну від авторського права історія суміжних прав є вельми нетривалою. Винахід різних форм запису, фіксації та передачі звукової і відеоінформації, розвиток радіо, кіно, телебачення зробило можливим не тільки записувати і відтворювати, але і репродукувати записи у величезних кількостях. Твори літератури і мистецтва, обмежені в часі виконання музичних творів безпосередньо перед публікою, стали доступні практично необмеженій аудиторії. Але це викликало і певні негативні наслідки. Можливість швидкого розповсюдження фонограм і зображень, записаних на аудіо-, відеоплівках, компакт-дисках, і доступність сучасних пристрій

запису породили індустрію «піратського» виготовлення записів, що стало серйозною проблемою в усьому світі [147].

Права виконавців, виробників фонограм і організацій мовлення стали визнаватися на міжнародному рівні тільки з 1961 року, коли була прийнята Римська конвенція з охорони виконавців, виробників фонограм і організацій мовлення. Після прийняття Конвенції у 1961 р. значна кількість держав (понад 60) прийняли законодавство з питань, що розглядалися Конвенцією, і низка країн розглядають можливості прийняття такого законодавства.

Основи 1961 року і Цивільний кодекс УРСР 1963 року залишалися головними нормативними актами в галузі авторського права до 1990-х років. З утворенням України як самостійної держави й орієнтацією її на розвиток ринкових відносин дався взнаки недостатній рівень захисту в ній авторських прав. Виникла потреба у зміні чинного законодавства про авторське право, приведенні його у відповідність до міжнародного законодавства.

З прийняттям Верховною Радою України 23 грудня 1993 р. Закону України «Про авторське право і суміжні права», який набув чинності з дня опублікування – 23 лютого 1994 р., та з ухваленням 16 січня 2003 р. Цивільного кодексу України, глава 36 якого присвячена авторському праву, інших законодавчих актів в Україні, було створено правову базу для цивілізованого регулювання відносин, пов’язаних із використанням творів науки, літератури, мистецтва.

Сучасний етап розвитку авторського права в усьому світі, що зумовили відповідні правові реформи, був ініційований активною інформатизацією та комп’ютеризацією сучасного суспільства з 80-х – 90-х років ХХ століття. В даний період часу досягнення науки і техніки в галузі цифрових технологій почали масово використовуватися для зберігання і обробки інформації, а застосовані технічні та електронно-технологічні засоби створили новий рівень суспільних відносин, що складаються з приводу застосування нового класу електронної техніки і високих (наукомістких) цифрових технологій [93].

Особливо важливою новелою стало поширення дії авторського права на програми для ЕОМ і бази даних. Варто зазначити, що захист таких об'єктів авторських прав виник за кордоном ще в 1960-1970 роках: перші програми для ЕОМ були зареєстровані Бюро авторських прав США в 1964 році, а відповідні поправки в законодавство, що прирівнюють програми для ЕОМ до літературних творів були введені в право США в 1976-1978 роках [4].

Відмітною якістю даного етапу розвитку розглянутих суспільних відносин є повсюдне використання комп'ютерів, які стали застосовуватися для організації зв'язку між абонентами різних цифрових мереж, що зробило їх рукотворним штучним елементом моделі інформаційного обміну [160]. Цей феномен зумовив сучасну проблематику авторського права, пов'язану з регулюванням обігу об'єктів авторських прав в сучасному інформаційному просторі.

В якості актуальних напрямків розвитку правового регулювання в даній сфері можна виділити наступні:

- захист об'єктів авторського права інформаційно-правовими способами через ототожнення їх з інформацією;
- правове регулювання використання цифрових методів фіксації інформації.
- правове регулювання функціонування відкритих інформаційно-телекомунікаційних мереж та відкритих інформаційних систем – обчислювальних середовищ, що складаються з апаратних і програмних засобів, створених відповідно до загальноприйнятих міжнародних стандартів [41].

Варто підкреслити, що питання захисту авторських прав, які пов'язані з розвитком науки і техніки, виникали ще до так званої «Цифрової революції» кінця ХХ – початку ХХІ століття. Наприклад, в 1980-ті роки Е. Гавrilovим висловлювалися побоювання, що такі, на той час новітні, технологічні процеси, як склографування, гектографування та ксерокопіювання, що

застосовуються для створення копій творів в особистих цілях, можуть істотно знизити обсяг продажів друкованих видань. Побоювання висловлювалися також щодо широкого поширення звукозаписувального обладнання (касетних і бабінних магнітофонів), як загрози зниження продажів музичних фонограм на грамплатівках [35].

Також, ця проблематика зумовлена збільшенням можливостей телекомунікацій, їх тісної інтеграції та появою відкритих інформаційних систем глобальних розмірів. Паралельно з розвитком цифрових технологій фіксації творів відбувається формування нових телекомунікацій, зростання якості і кількості цифрових каналів зв'язку. В результаті, різні засоби зв'язку, які раніше використовувалися переважно для цілей особистої або ділової комунікації, об'єднуються і застосовуються для передачі і поширення різної мультимедійної інформації в цифровому вигляді.

До таких засобів зв'язку відносяться, перш за все, мережа Інтернет як відкрита інформаційна система, тобто сукупність мереж, служб і каналів для обробки і передачі інформації, локальних комп'ютерних мереж, мереж мобільної телефонії. Ці мережі в даний час є найважливішими комерційними та некомерційними каналами поширення творів літератури, науки і мистецтва, проте особливості функціонування даних систем зумовили необхідність правового регулювання їх роботи і ефективного захисту авторських і суміжних прав за допомогою інформаційно-правових норм.

Таким чином, аналіз законодавчого регулювання використання об'єктів інтелектуальної власності дає підстави говорити, що в своєму розвитку цей правовий інститут на території сучасної України пройшов 6 етапів, які обумовлені рівнем розвитку цивілізації, техніки та інформаційних технологій, а саме:

- Перший етап характеризується найдавнішими згадками про авторські права, які знаходимо в джерелах права Давнього Риму та Греції.
- Другий етап (XIV – XVII) виділяється період видачі монархами привілеїв, які захищали відносини пов'язані з інтелектуальною власністю.

– Третій етап (XVIII – поч. ХХ) означається тим, що законодавстві європейських держав починають з'являтися нормативні акти, присвячені захисту авторських прав, а також відбувається прийняття перших міжнародних документів, які на міждержавному рівні намагаються уніфікувати правове регулювання авторських правовідносин.

– Четвертий етап (1917-1921) критичний період в історії розвитку національного авторського законодавства, у зв'язку із постійними змінами у формі національної державності та розділенням етнічних територій між іншими державами.

– П'ятий етап (20-ті р – початок 90-х ХХ), в якому можна виділити декілька під етапів:

а) 20-і р. – кін. 50-х р. ХХ ст. Відбувається поступове закріплення і розширення захисту авторських прав, регулювання яких відбувається на рівні декретів і постанов Ради народних комісарів;

б) з 60-х р. ХХ ст. і до набуття Україною незалежності. Відбувається прийняття нового ЦК СРСР 1964 р. та відповідно ЦК УРСР 1961 р., 4 розділ якого був присвячений авторським правовідносинам.

– Шостий етап (з початку 90-х рр.. ХХ ст. до теперішнього часу). Прийняття Закону України «Про авторське право та суміжні права» означувало нову віху в історії становлення авторських та суміжних прав. Вперше на законодавчому рівні суміжні права були врегульовані на рівні закону.

Крім цього, у 80-х – 90-х роках ХХ століття в міру впровадження в практику досягнень науки і техніки в галузі цифрових технологій і виникнення нових за своєю сутністю суспільних відносин у сфері використання об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені в цифровій формі, виникла необхідність правової регламентації, таких відносин, у зв'язку з чим інститут захисту авторських і суміжних прав отримав свій подальший розвиток.

1.2. Стан правового забезпечення захисту об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені в цифровій формі, адміністративно-правовими засобами

Головною відмінною рисою цифрової форми фіксації об'єктів авторських прав є відсутність жорсткої прив'язки до матеріального, фізично відчутного носія інформації. Якщо на додатковому етапі розвитку суспільства масове та доступне тиражування книги, фотографії або фонограми за кілька секунд вважалося нездійсненим, то в теперішній час ця можливість стала широко поширеним явищем, що змінило парадигму поширення об'єктів авторських і суміжних прав.

Це обумовлено відсутністю відмінностей між вихідним оригіналом та його копією в зв'язку з особливостями цифрових технологій. Наприклад, при копіюванні з комп'ютерної мережі інформації, зафіксованої у вигляді текстового файлу, створюється кілька примірників даного файлу, тотожних у всьому. З цієї причини встановити, який з них є копією, а який оригіналом не представляється можливим. В силу цього, доцільно розглядати будь-який цифровий об'єкт або ресурс як оригінал, як це вказується в статті 1 «Хартії про збереження цифрової спадщини» ЮНЕСКО [164].

Як виняток з цього принципу можна розглянути зміну цифрового формату зберігання інформації та застосування різних алгоритмів стиснення цифрових даних, коли новостворюваний інформаційний об'єкт буде містити інформацію, яку зчитує техніка, не тотожну оригіналу, але забезпечує збереження інформації, яку може зчитати людина. Прикладом може служити створення цифрової копії фільму, записаного на DVD з кодуванням у інший формат зберігання відеоданих – контейнер «.avi» з алгоритмом стиснення «H.264». Результатом даного процесу буде зовсім інший інформаційний об'єкт при порівнянні його на рівні цифрових даних, що зберігаються на носії інформації або в пам'яті комп'ютера, але тотожний (або

апроксимований) об'єкт при аналізі інформації, що становить сутність копійованого твору.

Це явище на глобальному рівні викликало «дематеріалізацію» об'єктів суспільних відносин в сфері поширення об'єктів авторських прав. Сучасна людина звикає оперувати не самими носіями – книга, компакт-диск, флешнакопичувач, а безпосередньо інформацією – файлом, записаним на довільний носій, прозорість перенесення і використання якого між різними технічними пристроями, призначеними для його відтворення, вже не відрізняється новизною. Тому сьогодні усталене поняття «екземпляр твору» як реальний об'єкт матеріального світу йде на другий план, поступаючись місцем новому поняттю «у формі, яку читує комп'ютер» (пункт 10 частини 3 статті 15 Закону України «Про авторське право і суміжні права») [63].

Така тенденція особливо характерна стосовно інформаційного обміну, що здійснюється за допомогою різноманітних комп'ютерних мереж, в першу чергу Інтернету. Завантаження і збереження на жорсткому диску комп'ютера музичної композиції з інтернет-магазину, її подальше копіювання в мобільний телефон, аудіоплеєр, подальше копіювання іншим особам або надання загального доступу до цієї фонограми через файлообмінні мережі являють собою для безлічі сучасних користувачів кілька елементарних, стандартних дій, багато з яких здійснюються автоматично, за допомогою спеціалізованого програмного забезпечення, в той час як юридична значимість та правові наслідки для кожного з них можуть носити досить серйозний характер.

Питання про необхідність захисту таких цифрових творів як окремої групи об'єктів авторських і суміжних прав дискусійне. Можна простежити думки, щодо виокремлення творів у цифровій формі в особливий об'єкт захисту, однак варто відзначити, що сама по собі цифрова форма вираження творів є лише способом їх фіксації та не зачіпає зміст твору.

Оскільки до творів, що виражені в цифровій формі, можуть відноситися різні категорії, наприклад, аудіовізуальний твір, твір літератури

(текст), фонограма, фотозображення, то з цього випливає, що поняття цифрової форми як об'єкта захисту є занадто загальним та не дозволяє точно визначити об'єкт захисту. Тим не менш, при захисті таких об'єктів повинні обов'язково враховуватися особливі властивості їх цифрової форми, і застосовуватися спеціальні методи, в тому числі інформаційно-правові.

Більш правильною є запропонована С. Бондаренко ідея здійснювати охорону і захист авторських прав не на основі унікальності форми твору (в тому числі і його вираження в цифровій формі), а через використання неподільного на форму і зміст цифрового файлу як об'єкта авторського права [30]. Данна пропозиція дозволяє враховувати характер сучасного інформаційного обміну, в якому більшість інформаційних об'єктів представлено у вигляді різних комп'ютерних файлів, які є універсальними «контейнерами» для різного виду даних, включаючи твори літератури, науки і мистецтва.

Ця пропозиція, однак, викликає обґрунтовані сумніви серед науковців, в разі зміни формату цифрових даних, що описують твір [171]. Для вирішення цієї суперечності необхідно здійснювати захист цифрових творів на основі змісту інформації, яка може зчитуватись людиною, що міститься в цифровому файлі. Тотожність самих файлів також може використовуватися при реалізації механізмів захисту з метою встановлення легальності копії твору та інших аспектів її створення.

Правовий режим захисту творів, що виражені в цифровій формі, носить двоїстий характер. З одного боку, вони є об'єктами авторського права, тобто суспільні відносини з приводу їх захисту і забезпечення правомірного використання є предметом авторського права, з іншого боку, нині істотно зросла роль цифрових телекомунікацій при створенні і розповсюджені творів і об'єктів суміжних прав. При цьому спостерігається і ускладнення самих об'єктів, які можуть бути інкорпоровані в складний об'єкт, єдину технологію.

З цієї точки зору, дані об'єкти виступають в якості інформації; яка повідомляється каналами зв'язку, правова регламентація захисту і обігу якої відноситься до предметної сфери інформаційного права. Це вимагає включення до складу суб'єктів розглянутих правовідносин не тільки авторів, правовласників та інших осіб, які безпосередньо беруть участь у створенні, поширенні і використанні творів, а й суб'єктів, які забезпечують технічну сторону інформаційного обміну: операторів зв'язку, постачальників спеціальних інформаційних послуг, а також державні органи, в чиїй компетенції знаходиться контроль за їх діяльністю.

Таким чином, слід зробити висновок про те, що цифрова природа об'єктів авторських і суміжних прав висуває додаткові вимоги до правового регулювання їх обігу і захисту в силу того, що такі вимоги виходять за межі авторського права. На цій підставі пропонується також виділити особливу групу суспільних відносин, що виникають з приводу створення, поширення і використання творів літератури, науки і мистецтва, що виражені в цифровій формі і регульованих спеціальним комплексним правовим інститутом.

На думку Константінова С., правовий інститут – це порівняно невелика, стійка група правових норм, що регулюють певний різновид суспільних відносин у межах галузі або підгалузі права. Вона виділяє комплексні і змішані правові інститути, що використовують кілька юридичних режимів регулювання в їх поєднанні [91].

Згідно з визначенням, даним М. Цвік, правовий інститут – це стійкий комплекс юридичних норм спрямованих на врегулювання відповідної уособленої сукупності суспільних відносин. При визначенні правового інституту Н. Левицька описує його як комплекс нормативно-правових приписів, що регулює за допомогою специфічних правових прийомів та засобів, певний вид чи сторону однорідних суспільних відносин [98].

Інші науковці в галузі права, зокрема, В. Малахов, А. Іванов та В. Іванов визначають інститут права як сукупність відносно відокремлених юридичних норм, що регулюють якісно однорідну групу суспільних відносин

всередині галузі права. Окремо авторами виділено комплексний інститут права як сукупність норм, що входять до складу різних галузей права, але регулюють взаємопов'язані родинні стосунки. При цьому дослідниками виділяються такі ознаки цієї правової структури: однорідність регульованої сфери суспільних відносин; самостійний предмет правового регулювання; єдина функція; наявність норм, які схоже регулюють дане відношення; юридична єдність норм [79].

Оскільки, як це випливає з наведених визначень, основним чинником утворення окремого інституту права є наявність однорідних, схожих, певних суспільних відносин, представляється необхідним охарактеризувати відносини, що виникають з приводу використання об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені в цифровій формі.

Такі відносини слід визнати однорідними в силу того, що:

- вони складаються з приводу використання і захисту від нелегального використання творів літератури, науки і мистецтва, що виражені виключно в цифровій формі (єдність особливостей об'єкта відносин);
- в більшості випадків учасниками цих відносин є не тільки автори, правовласники та користувачі об'єктів, а й інші особи, які забезпечують функціонування інформаційних систем, через які здійснюється обмін, та в яких використовуються дані об'єкти в цифровій формі (єдність особливостей суб'єктного складу правовідносин).

Такі характерні риси, а також подвійний статус об'єктів правовідносин, зумовлюють необхідність наявності додаткового правового регулювання відносин, що складаються з приводу використання цифрових інформаційних систем та систем зв'язку для забезпечення додаткових гарантій законного використання в них об'єктів авторських і суміжних прав (необхідність додаткового єдиного правового регулювання зазначеної групи громадських відносин).

Відповідно до визначення, запропонованого В. Копиловим, інформаційні правовідносини – це врегульовані інформаційно-правовою нормою інформаційні суспільні відносини, сторони яких виступають в якості носіїв взаємних прав та обов'язків, встановлених і гарантованих інформаційно-правовою нормою [93].

Оскільки, як було обґрунтовано вище, об'єкти авторських прав є також й інформаційними об'єктами та можуть бути включені в інформаційний обмін та обіг, то їх правовий статус також є подвійним. Внаслідок цього явища, захист авторських і суміжних прав може здійснюватися як методами авторського права, так і методами інформаційного права.

У зв'язку з цим необхідно приділити увагу розмежуванню захисту об'єктів авторських і суміжних прав. Є доцільним віднести до інформаційно-правового захисту авторських прав діяльність щодо захисту об'єкта авторських прав, такого як «інформація», оскільки такий об'єкт прямо не передбачений законодавством про авторське право, але врегульований інформаційно-правовими нормами. Доцільно також розглянути і суміжні заходи, що стосуються як до авторського, так і до інформаційного права (наприклад, заборону на поширення інформації та технологій про способи подолання технічних заходів захисту авторських прав, закріплених як норма авторського права, але, по суті, також мають інформаційно-правовий характер).

Основними елементами, що формують зміст інформаційних правовідносин щодо захисту авторських і суміжних прав є:

- суб'єкти, які вступають у правовідносини при здійсненні інформаційних процесів;
- поводження (дії, бездіяльність) суб'єктів при здійсненні ними інформаційних-правовідносин (наприклад, придбання виключних прав, передача майнових прав, купівля-продаж інформаційних об'єктів, тиражування і поширення інформаційних об'єктів і інші аналогічні дії);

- суб'єктивні права та обов'язки суб'єктів правовідносин виникають з відповідної поведінки суб'єктів, а також з приписів інформаційно-правових норм;
- об'єкти, у зв'язку з якими суб'єкти вступають у інформаційні правовідносини;
- право, обов'язок і відповідальність суб'єктів правовідносин при здійсненні інформаційних процесів.

Доцільно зупинитися на визначенні двох понять: суб'єктів та об'єктів. Узагалі, об'єктом правовідносин є те, з приводу чого виникає та існує саме правове відношення. Відповідно до Закону України «Про інформацію» об'єктом інформаційних відносин є інформація [68].

В якості об'єктів інформаційних правовідносин (інформаційних об'єктів) В. Копилов виділяє такі:

- документована інформація; інформаційні продукти та послуги; елементи інформаційної безпеки;
- інформаційні права та свободи особистості, захищеність інформації та інформаційних ресурсів);
- інформаційні технології та засоби їх забезпечення (у тому числі програми для ЕОМ);
- інші об'єкти інформаційної сфери.

Крім того, сказано, що під об'єктом інформаційних правовідносин є матеріальні, духовні та інші соціальні блага, явища та процеси, з приводу яких суб'єкти інформаційного права вступають в інформаційно-правові відносини та що є предметом їх інтересів, прав та обов'язків [116].

Суб'єктами інформаційних правовідносин є особи, які наділені інформаційною правосуб'ектністю, що складається з інформаційної правоздатності (можливості мати інформаційні права та обов'язки) та інформаційної дієздатності (здатності своїми діями набувати інформаційних прав та створювати інформаційні обов'язки).

Відповідно до Закону України «Про інформацію» виділяють такі види суб'єктів інформаційних правовідносин: фізичні особи; юридичні особи; об'єднання громадян; суб'єкти владних повноважень [68].

Правосуб'єктність фізичної особи є обов'язковою умовою для вступу суб'єкта в конкретні правовідносини. Інформаційна правоздатність фізичної особи виникає з моменту народження і припиняється із настанням смерті. Дієздатність фізичної особи в інформаційній сфері виникає пізніше ніж правоздатність, однак вік її настання в законодавстві України не встановлений. Відповідно до загальних вимог повної дієздатності особа набуває з настанням повноліття. Повна дієздатність з'являється у тих осіб, які в силу різних причин (підготовки, особистих здібностей, посади тощо) отримали відповідно до інформаційного законодавства можливість особисто використовувати права та мати обов'язки. Наприклад, власник патенту може здійснювати інформаційні права розпоряджатися власним винаходом або іншим результатом наукової праці і нести за них відповідальність лише після того, як він отримує належну підготовку (винайде програму або інше) і йому буде видано патент.

Щодо юридичних осіб, то їх інформаційна правоздатність виникає з моменту створення та припиняється з дня внесення до єдиного державного реєстру запису про припинення. Правоздатність юридичної особи співпадає з виникненням дієздатності, регулюється законами та її статутом. Дієздатність юридичної особи, як правило, реалізується через її керівника або орган управління.

Суб'єктами інформаційних відносин можуть бути також інші держави, їх громадяни та юридичні особи, міжнародні організації та особи без громадянства. На міжнародному рівні держава виступає самостійним суб'єктом інформаційних відносин, а у внутрішньодержавних відносинах – через органи влади. Навіть якщо держава безпосередньо і не є учасником інформаційних правовідносин, то вона виступає власником головних інформаційних ресурсів і технічних засобів, формує інформаційну політику

держави та забезпечує єдиний інформаційний простір, а також вирішує проблеми, які виникають при міжнародному інформаційному обміні.

Узагалі, відповідно до обсягу прав, суб'єктів інформаційних відносин можна поділити на:

- загальні (держава, її органи, для яких інформаційна діяльність не є основною; юридичні та фізичні особи, для яких інформаційна діяльність не є основним видом діяльності);
- спеціальні (фізичні, юридичні особи, державні органи, для яких інформаційна діяльність є основною та передбачена установчими документами (інформаційні агентства, видавництва, телекомпанії, друковані засоби масової інформації, Інтернет-провайдери, архівні установи, оператори телекомунікації тощо); державні органи, для яких виконання управлінських функцій в інформаційній сфері передбачене нормативно-правовими актами (Державний комітет телебачення і радіомовлення України, як спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади забезпечує реалізацію державної політики в інформаційній сфері, реалізує державну мовну політику, сприяє здійсненню конституційного права на свободу слова).

На нашу думку, інформаційно-правові відносини щодо захисту авторських і суміжних прав – це ті суспільні відносини, в яких об'єкт, що захищається розглядається, перш за все, як інформація, що володіє певним статусом та особливим режимом використання, що регулюється законом або договором.

Від інформаційних правовідносин із захисту авторських прав, варто відрізняти, цивільно-правові та інші відносини, які в зв'язку з сучасним рівнем розвитку інформаційних технологій, мають особливу специфіку. Наприклад, правопорушення у сфері авторського права щодо захисту творів, які розповсюджуються через файлообмінні мережі характерні тим, що більша частина доказів вини являє собою цифрові дані або цифрові відомості про інформаційний обмін, що, однак, не означає, що їх необхідно кваліфікувати як інформаційно-правові відносини.

Наявність таких однорідних суспільних відносин, що виникають з приводу використання та захисту об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені в цифровій формі, в технічно складному та наукоємному глобальному інформаційному середовищі, є вагомою підставою для виникнення окремого інституту захисту таких об'єктів можливостями, наданими інформаційним правом в силу того, що дана комплексна галузь права регулює різні відносини, нерозривно пов'язані з використанням таких об'єктів. До них, зокрема, можна віднести управління в сфері інформації та інформатизації, регулювання в галузі зв'язку, забезпечення правового режиму інформаційного ресурсу та ін [26].

На підставі вищесказаного необхідно зробити висновок про наявність комплексного правового інституту захисту авторських і суміжних прав на об'єкти, що виражені в цифровій формі та виокремлення окремого поняття «забезпечення захисту об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені у цифровій формі адміністративно-правовими засобами», під яким запропоновано розуміти сукупність правових норм, що регулюють суспільні відносини, що складаються в сфері захисту авторських і суміжних прав на об'єкти створені, збережені та поширені в глобальному інформаційному середовищі із застосуванням сучасних цифрових методів фіксації, обробки та передачі інформації та діяльності уповноважених державних органів з реалізації заходів, спрямованих на профілактику реальної загрози порушень, визнання або відновлення авторських прав і захист інтересів їх правовласників при їх порушенні або оскарженні.

В якості основних функцій правового інституту вченими виділяються: забезпечення цілісного, відносно закінченого регулювання та інформаційна функція, яка структурує правові норми. Характеризуючи функції комплексного правового інституту захисту авторських і суміжних прав на об'єкти, виражені в цифровій формі, слід зазначити, що норми, які входять в даний інститут, повинні забезпечувати наявність юридичних інструментів захисту, розглянутих в даній роботі об'єктів, що виражені в цифровій формі,

при їх використанні в глобальному інформаційному просторі та чітко регламентувати правила їх використання, а також особливі права і обов'язки сторін-учасників інформаційного обміну такими об'єктами.

Формально, юридичні норми, що утворюють досліджуваний правовий інститут, можуть бути інкорпоровані в різні нормативні акти, присвячені правовому регулюванню в різних сферах суспільного життя, тому при вирішенні питання, чи стосується та чи інша норма законодавства до даного інституту слід орієнтуватися не тільки на характер нормативно правового акту, в якому дана норма кодифікована або інкорпорована, а й на сам характер правої норми, об'єкт її регулювання, враховуючи високу інформаційно-технологічну складність суспільних відносин в цифровому середовищі.

Такий підхід особливо важливий при роботі з правовими нормами Цивільного кодексу України, оскільки він об'єднує безліч норм, що носять найрізноманітніший характер і часто такі норми є суміжними з іншими галузями права. До спеціальних правових норм, що належать до даного інституту захисту та передбачають особливі приписи щодо творів, що виражені в електронній та цифровій формі можна віднести норми, які містяться у четвертій книзі Цивільного кодексу України [166].

Інформаційно-правовий інститут захисту об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені в цифровій формі, доповнює класичні способи захисту, що будуються на правовій забороні незаконного використання об'єктів, передбачених авторським правом. Важко не погодитися з думкою Р. Будника про те, що застосування правої заборони як методу правового регулювання суспільних відносин у зв'язку з використанням творів у відкритих інформаційних системах має низьку ефективність внаслідок широкої доступності і простоти інструментів для копіювання та розповсюдження творів в різних інформаційних системах [31].

Тому захист авторських і суміжних прав на об'єкти, виражені в цифровій формі, повинен будуватися на інших принципах і можливостях, які

передбачені інформаційним правом для забезпечення захисту відомостей і даних, що повідомляються за допомогою телекомунікаційних мереж.

Інформаційно-правові способи захисту, що дозволяють розглядати об'єкти авторського права як інформаційні об'єкти, будуються на кількох основних принципах інформаційного права, які були сформульовані В. Копиловим [93], відповідно до яких пропонується екстраполювати їх дію на відносини в сфері створення і поширення об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені в цифровій формі в такий спосіб:

– принцип вільного виробництва та поширення інформації та принцип вільного доступу, що гарантує інформаційну свободу людини. Даний принцип ми розуміємо, як необхідність свободи доступу до інформації та забезпечення неможливості введення цензури в будь-яких її проявах, наприклад, фільтрації інформаційного обміну та заборони доступу до інформації певних категорій;

– принцип заборони виробництва і розповсюдження недостовірної інформації та інформації, доступ до якої обмежено законом. Суть даного принципу полягає у тому, що необхідно забезпечувати захист суспільства та, в першу чергу, неповнолітніх від певної інформації, яка може призвести до порушення прав і свобод людини, дестабілізувати суспільство. Як правило, вищезазначений принцип розглядається щодо поширення інформації, що розпалює міжнародну ворожнечу або містить в собі антидержавні заклики, проте представляється доцільним застосування даного принципу і по відношенню до інформації іншого роду. На нашу думку, цей принцип також може бути реалізований, наприклад, в обмеженні доступу до творів, які мають еротичний чи порнографічний характер для захисту прав неповнолітніх, або з метою запобігання поширенню інформації подолання технічних заходів захисту об'єктів авторських і суміжних прав;

– принцип законності та принцип відповідальності. Можемо стверджувати, що в суспільстві діяльність всіх державних органів, громадських організацій, комерційних об'єднань, посадових осіб, громадян

повинна бути регламентована чітко закріпленими інформаційно-правовими приписами в законах та підзаконних актах, які повинні не суперечити Конституції України, а також невідворотність покарання за їх порушення;

– принцип спроможності обігу інформації, заснований на властивості відділення інформації від її творця, вимагає об'єктивного вираження інформації в будь-якій речовій формі. Можна зробити висновок, що даний принцип кореспондує аналогічній вимозі авторського права про необхідність вираження твору в будь-якій формі, що дозволяє ознайомитися з ним будь-якій іншій особі, крім автора;

– принцип розповсюдженості інформації. На нашу думку, даний принцип є наріжним каменем при розумінні авторського права, оскільки він визначає, найважливішу властивість інформації, вона може бути багаторазово скопійованою без зміни її змісту, тобто з позицій авторського права це означає, що технічно твір, як інформаційний об'єкт може бути скопійовано необмеженим числом осіб, однак, при цьому обсяг прав на використання цього твору не переходить слідом за кожним фактом, його копіювання, а залишається закріпленим за певними особами, що виражається через принцип «відчуження» інформації на підставі закону або договору;

– принцип організаційної форми та принцип екземплярності інформації визначають, що інформація завжди організовується на матеріальному носії у вигляді певної форми (аудіо-файл, текст, зображення) та поширюється екземплярно, що забезпечує принципову можливість обліку поширення інформації. Ми вважаємо, що для об'єктів авторських прав це означає, що, по-перше, вони завжди є певним видом творів, а по-друге, те, що будь-яке їх завантаження, реалізація носія чи інші дії з розповсюдженням можуть бути зафіковані та враховані, в тому числі з метою встановлення осіб, які здійснили такі дії.

Таким чином, на підставі наведеного вище співвіднесення змісту принципів інформаційного права з правовим статусом об'єктів авторських і суміжних прав ми можемо зробити висновок про те, що права авторів і

правовласників можуть і повинні захищатися інформаційно-правовими нормами.

З цього випливає, що для ефективного захисту об'єктів авторських і суміжних прав можна запропонувати наступні основні принципи захисту авторських і суміжних прав на об'єкти, виражені в цифровій формі, що реалізуються інформаційно-правовими способами:

– принцип транскордонності та транспарентності глобального інформаційного середовища. Відповідно до цього принципу, єдиний інформаційний простір повинен розглядатися як сукупність великого числа елементів, що знаходяться в юрисдикції всіх країн, що беруть участь в інформаційному обміні та забезпечують його технічну можливість. На нашу думку, мається на увазі безперешкодне використання будь-яких інформаційних ресурсів, зареєстрованих та (або) фізично розміщених в будь-якій частині світу;

– принцип відповідальності учасників інформаційного обміну за незаконне розміщення матеріалів, що захищаються авторським правом в інформаційному просторі. Ми вважаємо, що така відповідальність повинна наступати незалежно від наявності умислу за умови, що учасник інформаційного обміну мав можливість запобігти поширенню подібної інформації та при умові, коли це поширення не було результатом навмисних дій третіх осіб (наприклад, дія шкідливого програмного забезпечення);

– принцип обмеженої відповідальності оператора зв'язку за зберігання та передачу інформації, яка захищається авторським правом, без дозволу її правовласників. Даний принцип ми розуміємо як необхідність забезпечення певного імунітету операторам зв'язку, що обмежує їх відповідальність за передачу і зберігання інформації третіх осіб, а також за результати діяльності автоматизованих процесів управління інформаційних мереж та засобів надання послуг зв'язку;

– принцип неможливості вилучення інформації, що захищається авторським правом, з глобального інформаційного середовища. Розуміння

даного принципу, ми вважаємо ґрунтуючись на тлумаченні принципу розповсюдженості інформації. Неможливо повністю та остаточно знищити інформацію в глобальному інформаційному просторі в силу властивості інформації бути багаторазово скопійованою;

– принцип можливості обмеження доступу до інформації для захисту законних інтересів авторів і правовласників. Обмеження доступу може носити умовний і безумовний характер. Безумовне обмеження доступу до інформації здійснюється технічними засобами, що фільтрують і повністю блокують зв'язок та передачу певної інформації з особливих, властивим їм ознакам. Умовне обмеження може здійснюватися як технічними заходами, які можуть бути активовані або деактивовані за бажанням учасника інформаційного обміну, так і юридичними заходами, які передбачають відповідальність за несанкціонований доступ до інформації.

На нашу думку, практичне значення даних принципів для авторського права означає забезпечення свободи творчості, свободи використання творів, а також вільного доступу до світового культурного надбання.

Необхідно відзначити, що, на думку О. Бабкіної, правовий інститут повинен володіти певним набором норм, за допомогою яких можна охопити всі істотні моменти регулювання однорідних суспільних відносин [24].

У зв'язку з цим варто констатувати, що комплексний правовий інститут захисту об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені в цифровій формі, у вітчизняному праві має комплексний, багато в чому міжгалузевий характер і знаходиться на стадії становлення і розвитку.

1.3 Міжнародний досвід адміністративних процедур захисту об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені у цифровій формі

Відповідно до статті 9 Конституції України та Закону України «Про міжнародні договори» укладені і належним чином ратифіковані Україною міжнародні договори становлять невід'ємну частину національного законодавства України і застосовуються в порядку, передбаченому для норм національного законодавства [92;70]. У зв'язку з цим, в національний інститут захисту авторських і суміжних прав на об'єкти, що виражені у цифровій формі, входять, як норми вітчизняного права, так і норми міжнародного. При цьому інтерес представляють, як норми міжнародного права, що вже ратифіковані Україною, так міжнародна практика в цілому.

Перехід у цивілізаційному розвитку до інформаційного суспільства, появі глобальних інформаційних систем та цифрових технологій поставили перед світовою спільнотою ряд принципово нових питань, пов'язаних з правовим регулюванням у сфері захисту інтелектуальної власності в сучасному цифровому світі. В рамках захисту авторських і суміжних прав такі питання вирішуються прийняттям відповідних міжнародних договорів, положення яких є основою для модернізації національного законодавства кожної з країн-учасниць цих угод.

До таких договорів відносяться, перш за все, Договір Всесвітньої організації інтелектуальної власності (далі – ВОІВ) з авторського права та Договір ВОІВ про виконання і фонограми, прийняті в Женеві 20 грудня 1996 року [51;52].

Зазначені міжнародні угоди ВОІВ регулюють авторські правовідносини, «визнаючи глибокий вплив розвитку та зближення інформаційних та комунікаційних технологій на створення та використання літературних і художніх творів».

Найбільш значущими положеннями Договору ВОІВ з авторського права є визначення права на розповсюдження серед широкої публіки (стаття

8), обов'язку країн-учасників договору ввести відповідний правовий захист та ефективні засоби правового захисту від обходу існуючих технічних засобів, що використовуються авторами для захисту творів (стаття 11), а також зобов'язання по імплементуванню в національне законодавство положень про захист інформації щодо управління правами як інформації, яка ідентифікує твір, автора твору, власника будь-якого права на твір, або інформацію про умови використання твору, так і будь-які цифри або коди, в яких представлена така інформація, коли будь-який з цих елементів інформації прикладений до примірника твору або з'являється у зв'язку з повідомленням твору для загального відома [51].

Договір ВОІВ про виконання і фонограми регламентує порядок надання спеціальних захисних заходів щодо зазначених в його назві об'єктів і суб'єктів авторського права. До них, зокрема, відноситься право зробити записані виконання доступними по дротах або засобами бездротового зв'язку таким чином, що представники публіки можуть здійснювати доступ до них з будь-якого місця і в будь-який час за їх власним вибором (стаття 10), право на винагороду за ефірне мовлення і сповіщення для загального відома (стаття 15), зобов'язання стосовно інформації про управління правами та технічних засобів захисту фонограм (статті 19 і 18), які аналогічні зобов'язанням, визначенім в Договорі ВОІВ з авторського права [52].

Важливу умову передбачають узгоджені заяви сторін договорів щодо статей 7, 11 і 16 Договору про виконання і фонограми та статті 1 Договору ВОІВ з авторського права. Положення статей цих договорів повністю застосовуються в цифровому середовищі, зокрема, щодо використання виконань та фонограм в цифровій формі. При цьому розуміється, що зберігання охоронюваних виконань або фонограм в цифровій формі в електронному вигляді є відтворенням в сенсі цих статей. Це твердження формує понятійну відмінність між цифровими творами, що зберігаються в різних пристроях (наприклад, телефонах або плеєрах) від їх примірників. Терміни «екземпляри» та «оригінал та екземпляри», будучи предметом права

на розповсюдження та права на прокат, відповідно до узгодженого заявою щодо статей 2(е), 8, 9, 12 та 13 відносяться виключно до зафікованих екземплярів, які можуть бути випущені в обіг у вигляді матеріальних предметів.

Вартий уваги і той факт, що деякі аспекти були визнані сторонами недостатньо опрацьованими. Це випливає з узгодженої заяви щодо статті 15 Договору ВОІВ про виконання і фонограми. У ньому декларується, що стаття 15 не є повним вирішенням рівня прав ретрансляції і комунікації на суспільство, яке мають мати виконавці і виробники фонограм у цифрову еру. Делегації не змогли досягнути консенсусу по різним пропозиціям щодо аспектів виключних прав, які необхідно надати у певних обставинах або щодо прав, які необхідно надати без можливості застережень, і тому залишили це питання для майбутнього вирішення.

Два розглянутих договори ВОІВ ґрунтуються, в свою чергу, на Бернській конвенції з охорони літературних і художніх творів від 9 вересня 1886 року, Все світній конвенції про авторське право від 6 вересня 1952 (переглянута в Парижі 24 липня 1971 року) та Конвенції про охорону інтересів виробників фонограм від незаконного відтворення їхніх фонограм (Женева, 29 жовтня 1971 року).

При аналізі застосування міжнародних договорів ВОІВ з авторського права та про виконання і фонограми 1996 року слід відзначити, що Україна приєдналася до них із запізненням. Приєднання здійснилося на підставі Закону України від 20.09.2001 № 2732-III «Про приєднання України до Договору Все світньої організації інтелектуальної власності про виконання і фонограми» та Закону України від 20.09.2001 № 2733-III «Про приєднання України до Договору Все світньої організації інтелектуальної власності про авторське право». Положення договорів ВОІВ 1996 року було використано при підготовці частини четвертої Цивільного кодексу України, що вступив в силу 01 січня 2004 року, з чого випливає очевидна ідентичність деяких формуловань цих актів [166].

Поряд з ратифікованими або підписаними Україною міжнародними договорами, існує кілька важливих міжнародних угод, в яких наша держава не приймає участі.

До них, зокрема, відноситься Договір про міжнародну реєстрацію аудіовізуальних творів від 18 квітня 1989 року, яким регламентується створення Міжнародного Реєстру заяв щодо аудіовізуальних творів і прав на них, включаючи, зокрема, права на їх використання.

Основним завданням, яке вирішує дана угода, як це зазначено в її преамбулі, є систематизація інформації про твори з метою посилення їх правового захисту при здійсненні міжнародних угод та боротьби з інтелектуальним піратством. Відповідно до статті 4 даного договору будь-який запис в Реєстрі має визнаватися державами-учасниками оригіналом до тих пір, поки не буде доведено зворотне, або запис вступить в протиріччя з іншою записом Реєстру [15].

Україна не бере також участі в Європейській конвенції про захист культурної спадщини у формі аудіо-відео творів ETS № 183. Конвенція підписана поки тільки 11 країнами, з них Конвенцію ратифікувала 3 держави (для вступу Конвенції в силу необхідна ратифікація як мінімум п'ятьма країнами). Конвенція передбачає ряд заходів по архівації та захисту від зникнення творів, зафікованих на різних носіях [55].

Актуальність вищезазначеного міжнародного акту обумовлюється тим, що сучасні технології масового тиражування цифрових примірників аудіовізуальних творів не забезпечують необхідної для архівного зберігання надійності, а технічні заходи захисту творів можуть зробити його недоступним для наступних поколінь. Варто відзначити, що і цифрова форма зберігання даних також не позбавлена недоліків.

Показовим є випадок, що стався з проектом «BBC Domesday». При створенні в 1986 році нового мультимедійного видання про життя підданих Великобританії в ХХ столітті на честь 900-річного ювілею книги перепису населення Англії XI століття, були обрані особливі цифрові носії інформації,

пристрой для читання яких були випущені обмеженим тиражем. В даний час в світі не залишилося жодного працездатного пристрою, і ці носії інформації не можуть бути відтворені [6].

Така загроза безпеки культурної спадщини сьогодні не тільки існує, а й продовжує зростати. Різноманіття, часта зміна і ускладнення форматів зберігання творів, розміщення творів в глобальних інформаційних мережах, що не забезпечують гарантію їх збереження, створює загрозу того, що за досить малий історичний період, вимірюваний роками і десятиліттями, частина культурного надбання людства може бути втрачена безповоротно.

Усвідомлюючи цю небезпеку, світова спільнота почала вживати заходів для запобігання таким втратам. Одним з перших таких кроків стало прийняття «Хартії про збереження цифрового спадщини» ЮНЕСКО [164]. Даний міжнародний договір визначає принципи захисту цифрових матеріалів, в тому числі об'єктів авторських і суміжних прав, та пріоритети дій від їх зникнення.

Розглядаючи питання міжнародно-правового регулювання захисту авторських прав в сучасному інформаційному суспільстві, не можна не згадати про досвід правового регулювання Європейського Союзу. В якості найважливіших актів Євросоюзу варто навести такі нормативні акти: Директива ЄС 2000/31/ЄС «Про електронну комерцію»; Директива ЄС 2001/29/ЄС «Про гармонізацію певних аспектів авторського права»; Директива ЄС 2006/115/ЄС «Про право здачі об'єктів авторського права в оренду і прокат, а також про певні аспекти авторського права»[45;46;47].

Основна відмінність від міжнародних угод директив і розпоряджень Євросоюзу, які є обов'язковими для всіх його членів, полягає в тому, що дані акти наднаціонального характеру, тому, як правило, закріплюють не тільки загальні, глобальні принципи правового регулювання, а й передбачають більш детальні приписи щодо їх застосування.

Директива ЄС 2000/31/ЄС «Про електронну комерцію» представляє собою нормативно-правовий акт, присвячений регулюванню порядку

здійснення угод на внутрішньо європейському ринку із застосуванням цифрових телекомунікацій та електронного обміну інформацією. Хоча правові приписи Директиви не регулюють безпосередньо обіг об'єктів авторських і суміжних прав, вони забезпечують єдиний легальний понятійний апарат для всіх країн Євросоюзу в сфері інформаційних технологій.

Дана Директива, спільно з Директивою 98/48/ЄС описує так звані служби (послуги) інформаційного суспільства. Відповідно до визначення, даного в директивах, такою службою (послugoю) є будь-яка платна послуга, яка надається дистанційно (без особистої присутності сторін), із застосуванням електронних засобів (послуга повинна повністю надаватися електронними засобами зберігання і обробки інформації, що передається будь-яким електромагнітним способом) і за індивідуальним запитом одержувача послуги [49].

У статті 2 Директиви дано також визначення постачальника інформаційних послуг як будь-якої фізичної або юридичної особи, яка надає інформаційні послуги. При цьому в документі в особливу категорію виділяється постійний постачальник інформаційних послуг, який набуває такий статус, якщо його дії спрямовані на отримання прибутку в необмежений період часу, а діяльність здійснюється через постійно існуючу організацію.

Контрагентами постачальників послуг інформаційного суспільства є їх одержувачі. Відповідно до визначення, одержувачем послуг є будь-яка юридична або фізична особа, яка в професійних чи інших цілях використовує послуги інформаційного суспільства; в тому числі, для пошуку інформації або забезпечення доступу до неї. Особливим учасником інформаційних правовідносин, згідно Директиві є споживач, яким визначається будь-яка особа, яка діє не в професійному, підприємницькому або торговому інтересі [49].

Особливу важливість мають статті 12-15 вказаної Директиви. Ці статті передбачають єдині правила і відповіальність постачальників інформаційних послуг при передачі і зберіганні інформації в рамках усього Євросоюзу. За своєю суттю вони схожі з принципом «тихої бухти», передбаченим американським законодавством, проте розкривають ці принципи більш детально.

Згідно статті 12 Директиви, постачальник інформаційних послуг не несе відповіальності за зміст інформації, що передається при дотриманні трьох умов: він не ініціює передачу інформації, не модифікує її та не вибирає одержувача інформації. Також надається легальне визначення «кешуванню інформації», тобто тимчасового автоматизованого проміжного зберіганні інформації з метою підвищення ефективності послуг, що надаються.

Окрім цього в Директиві визначено поняття «хостингу» як зберігання інформації за запитом одержувача інформаційної послуги та передбачає обмеження відповіальності постачальника послуг за зберігання незаконної інформації при дотриманні ряду умов. Також передбачено важливий принцип забезпечення особистих прав та свобод громадян, а також імунітет постачальників інформаційних послуг, визначаючи, що країни-учасники Євросоюзу зобов'язуються не вводити в своє законодавство загальні обов'язки постачальників інформаційних послуг, відстежувати збережену або передану ними інформацію (статті 12-14) та не вживати активних дій з пошуку фактів або відомостей про незаконну діяльність.

Описані вище принципи і визначення становлять основу всіх правовідносин в сучасному європейському інформаційному суспільстві, які здійснюються із застосуванням електронних, в тому числі й цифрових, способів зберігання і передачі інформації. Без цього єдиного базису, який, в силу правової природи Євросоюзу, має властивість транскордонності та глобальності, неможлива побудова єдиного інформаційно-економічного простору.

Важливість правового регулювання в цій сфері по відношенню до предмету дослідження полягає також в тому, що в даний час все більше об'єктів авторських прав поширюється із застосуванням сучасних цифрових комунікацій, при цьому таке поширення може носити як законний, так і нелегальний характер. За відсутності необхідних правових приписів в сфері комерційного застосування цифрових технологій, а також регламентації відповідальності сторін інформаційного обміну, неможливо забезпечити ефективне дотримання авторських прав в сучасному суспільстві з постійно зростаючою роллю цифрових засобів зв'язку, які формують спеціальне інтерактивне середовище взаємодії різних суб'єктів цивільно-правових та авторських правовідносин.

Директива ЄС 2001/29/ЄС «Про гармонізацію певних аспектів авторського права» також пов'язана з технічними нововведеннями та сучасними телекомунікаціями. Даний документ, є проміжним ступенем імплементації положень договорів ВОІВ 1996 року в право ЄС та встановлює обов'язок держав Євросоюзу ввести в свої національні правові системи поняття технічних заходів захисту об'єктів авторських прав та інформації про авторське право, детально регламентуючи схожим чином дії із заборони обходу таких технічних засобів і видалення інформації, в тому числі шляхом обмеження обігу пристройів, технологій та способів, призначених головним чином для таких дій.

Дана директива також передбачає внесення деяких доповнень до чинного законодавства країн ЄС по розширенню понять доведення твору до загального відома, або його відтворення із застосуванням дротових та бездротових систем зв'язку.

Директива ЄС 2006/115 «Про авторське право» присвячена додатковому правовому регулюванню в сфері прокату об'єктів авторських та суміжних прав. Директива ввела обов'язкове право автора на винагороду в разі здачі творів в прокат та передбачила нікчемність відмови від такого права. Крім цього, документ конкретизував власників виняткового права на

здачу творів в прокат та передбачив виключне право на введення заборони на запис творів, переданих ефірними і кабельними мовниками.

Дане право тісно пов'язане з сучасними цифровими технологіями, оскільки на території Євросоюзу все телемовлення здійснюється в цифровому форматі, а також ведуться активні роботи по впровадженню телебачення високої чіткості (HDTV), тому виникла необхідність правової заборони на фіксацію певних телепередач (наприклад, кінофільмів), щоб уникнути їх подальшого нелегального поширення.

Варто зазначити, що цифровий запис такого мовлення візуально не відрізняється за якістю від студійного оригіналу, тому може бути легко та незаконно розмножений або переданий по телекомунікаційним мережам без будь-якого погіршення якості.

Існуючі стандарти, наприклад, High-Defmition Multimedia Interface (HDMI), технічно дозволяють при мовленні в цифровому форматі блокувати запис мовлення у високій якості, тобто пристрій відеозапису, підключений до приймача, не реагуватиме на спроби запису при наявності в транслюючому цифровому потоці даних спеціальних блокуючих команд [10].

Розглянута Директива створила належну правову базу для застосування описаного технічного рішення та дозволить знизити рівень інтелектуального піратства, пов'язаного з незаконним тиражуванням творів, зданих в прокат або транслюваних організаціями кабельного або ефірного мовлення.

17 квітня 2019 року, Європейський парламент прийняв Директиву 2019/790/ЄС «Про авторське право в єдиному цифровому просторі» [48]. Такі заходи стали спробою привести європейське законодавство про інтелектуальну власність у відповідність з рівнем розвитку сучасних технологій. Як повідомляється в прес-релізі Єврокомісії, «Директива про авторське право захищає свободу вираження – ключову цінність Європейського союзу». Однак з цим згодні не всі. Критики нового закону відзначають, що він може спричинити за собою цензуру в мережі Інтернет.

Одну з найбільш суперечливих норм в Директиві містить стаття 13. Згідно з цією статтею, тепер майданчики, учасники яких створюють контент, відповідальні за порушення авторських прав своїми користувачами. Новий закон пропонує таким компаніям, як YouTube, Facebook і Reddit, моніторити те, що завантажують користувачі, щоб їх контент не порушував авторське право.

Інший неоднозначний момент в законі – стаття 11. Тепер новинні агрегатори та пошукові системи можуть бути змушені платити ЗМІ за те, що вони виводять їх тексти, - директива дозволяє видавцям вимагати плату за публікацію посилань. Якщо це станеться, на території Європейського союзу закриються такі звичні новинні агрегатори, як Google News.

Сукупність описаних вище директив Євросоюзу дозволила значно підвищити рівень захисту авторських та суміжних прав на всій його території та централізовано проводити модернізацію відповідних галузей законодавства. Варто зазначити, що одним з основних трендів діяльності Єврокомісії та Європарламенту є гармонізація законодавства країн-членів ЄС, що дозволяє забезпечувати єдиний рівень правового захисту однаковими методами та в рівних обсягах на всій території Євросоюзу.

З метою дослідження порядку правової регламентації захисту творів та об'єктів суміжних прав, що виражені в цифровій формі представляється необхідним вивчити імплементацію положень перерахованих вище міжнародних договорів в національне законодавство країн континентальної Європи, перш за все, Федерацівної Республіки Німеччини та Франції, а також в правову систему Сполучених Штатів Америки та провести порівняльний аналіз імплементованих норм з нормами українського законодавства.

Варто відзначити, що хоча правова система США відноситься до сімейства змішаних, де нарівні із законами та іншими нормативно-правовими актами широко застосовується й судовий прецедент, велика кількість норм

авторського права кодифіковано та закріплено в федеральному законодавстві США [125].

Норми, що регулюють авторське право США закладені в Кодексі США (United States Code), який охоплює основні галузі федерального законодавства Сполучених Штатів Америки [16]. На відміну від традиційної для українського національного права кодифікації норм законодавства за принципом їх належності до певної галузі (наприклад, Цивільний кодекс України або Податковий кодекс України), Кодекс Сполучених Штатів Америки є кодифікацією федерального законодавства США вищого рівня, в якій розподіл норм по галузях права здійснено на рівні розділів (Title) цього Кодексу. Всього Кодекс складається з 50 розділів, зміст яких не є однорідним. Деякі розділи представляють собою не кодифікованість, а просте інкорпорування в закон тексту окремих нормативних актів федерального значення.

Інтерес представляють норми розділу 17 (авторське право) та деякі норми розділу 18 (кримінальні та кримінально-процесуальні приписи), які стосуються теми дослідження. Розділ 18 являє собою кодифіковану, в українському правовому розумінні цього терміну, сукупність кримінальних та кримінально-процесуальних норм.

Розділ 17 Кодексу США протягом тривалого часу зазнавав суттєвих змін. Однією з найбільш значущих для цілей цього дослідження стала поправка від 1998 року «Про авторське право в цифрову епоху» (далі – DMCA) [5]. Ця поправка стала однією з перших великих модернізацій концепції авторського права в світі, у зв'язку з досягненнями науки і техніки в сфері фіксації та передачі інформації у цифровому вигляді.

Вперше у світовій історії розвитку авторського права даною поправкою були описані такі інститути, як заборона на поширення технологій, пристройів та алгоритмів подолання технічних засобів захисту об'єктів авторського права, заборона на зміну або видалення інформації про авторське право та

багато інших значимих нововведень, що регулюють авторські правовідносини, модернізовані під впливом технічного прогресу.

Основна мета DMCA – впровадження положень Договору ВОІВ з авторського права та Договору ВОІВ про виконання і фонограми, прийнятих Дипломатичною конференцією у Женеві 20 грудня 1996 року, до законодавства США.

Особливий інтерес представляє другий розділ DMCA, присвячений імплементації принципу «тихої бухти» (safe harbor) у законодавство США. Даний принцип встановлює імунітети та обмеження відповідальності операторів інтернет-зв'язку та інших осіб, що надають інтернет-послуги в разі, якщо надання таких послуг призвело до порушення авторських прав. Оператор не нестиме відповідальності за порушення авторських прав, якщо він видалить або заблокує незаконно розміщений матеріал, що захищається авторським правом, на першу вимогу автора, або правовласника, або їх агента.

Принцип «тихої бухти» діє також і в зворотному напрямку – оператор не несе відповідальності в разі, якщо повідомлення про порушення авторських прав було помилковим або неточним. Другим значимим аспектом даного розділу є наділення правовласника і оператора онлайн послуг повноваженнями направляти запити до суду для встановлення осіб користувачів таких послуг при наявності підозр на незаконність їх дій.

У США до органів, які мають повноваження забезпечувати захист прав інтелектуальної власності в примусовому порядку можна віднести Комісію США з міжнародної торгівлі та Митну службу США. Інші органи, наприклад, Відомство з винаходів і торговельних марок США та Відомство з авторських прав США таких широких повноважень не мають.

Комісія США з міжнародної торгівлі – це незалежний, непартійний, квазі-судовий федеральний орган, який заснований Конгресом США в 1916 році як «Комісія США по тарифах», який у 1974 році був перейменований на Комісію США з міжнародної торгівлі. Дана Комісія, як орган влади, має

широкі повноваження проводити розслідування з питань міжнародної торгівлі. Використовуючи свої повноваження, Комісія США з міжнародної торгівлі розслідує обставини, пов'язані з використанням недобросовісної практики при імпорті товарів. В своїй роботі Комісія керується Актом про тарифи, зокрема, розділом 337, де на законодавчому рівні встановлені їх повноваження на проведення вищезазначених розслідувань та регламентовано види недобросовісної практики, які можуть оскаржуватися, зокрема, імпорт товарів, які порушують права на винаходи, торговельні марки і об'єкти авторського права в США. Якщо дана Комісія встановлює, що має місце правопорушення, то одним рішенням, яке може бути винесеним є недопущення таких товарів на територію США.

Провадження, яке здійснюється Комісією прирівнюється до судового за своїм характером, включаючи відправлення повідомлення зі скаргою відповідним сторонам провадження, по відношенню до товарів у разі, коли сторони перебувають за межами юрисдикції Комісії, а також виявлення документальних доказів з метою отримання відомостей про заявлене правопорушення. Після розслідування Комісією справи по суті, воно надходить до судді з адміністративних правопорушень, який виносить своє рішення в письмовій формі [56].

Митна служба США забезпечує дотримання прав інтелектуальної власності і пов'язаних з ними законів на митному кордоні США. До її функцій відноситься реагування на клопотання про допомогу з призупиненням ввезення контрафактних та піратських товарів, що є обов'язковою вимогою за Угодою ТРІПС. Також Митна служба має широкі адміністративні повноваження, відповідно до яких вона може проводити свої власні розслідування.

Митна служба США працює у тісному контакті з власниками прав інтелектуальної власності для виявлення незаконних товарів та із службовими особами інших правоохранних органів, зокрема, відповідно до внутрішніх інструкцій працівники митних органів повинні консультуватися

із компетентними працівниками прокуратури у тих випадках, коли вони знаходять піратські копії для того, щоб допомогти проведенню розслідування відносно імпортерів та інших осіб у мережі збути.

Одним з основних інструментів, що використовуються Митною службою США для забезпечення захисту прав інтелектуальної власності є централізована база даних, на підставі якої Митна служба США може направляти попередження місцевим митним органам про необхідність прийняття правозастосовчих дій відносно тих чи інших вантажів та може вжити правозастосовчі заходи за своєю власною ініціативою, виявити, затримати або арештувати товари, які є незаконними, контрафактними або піратськими [57].

Такі широкі повноваження дуже ефективно перешкоджають проникненню незаконних товарів в США, таким чином, зменшують кількість позовів і скарг, які розглядаються всередині країні з метою боротьби із порушеннями прав інтелектуальної власності.

Континентальне законодавство, зокрема, законодавство ФРН, становить інтерес у зв'язку з близькістю правових принципів організації системи права та функціонування системи законодавства сучасному українському праву. Законодавство Німеччини базується на класичних для романо-германської правової сім'ї принципах та доктринах [61].

Основним нормативним актом, що регулює авторське право в Німеччині, є Закон ФРН «Про авторське право» [75]. Даний Закон був прийнятий 9 вересня 1965 та протягом тривалого часу зазнавав значних змін. Особливо варто виділити зміни, внесені з метою проведення реформи авторського права Німеччини, коли в закон були додані найбільш значущі новели, що стосуються цифрової форми фіксації творів. Ця реформа, що складається з двох етапів, імплементувала положення директиви Євросоюзу – Директиви ЄС 2001/29 «Про гармонізацію певних аспектів авторського права в інформаційному суспільстві».

Дана реформа у 2003 році ввела в Закон параграф 19а, який визначив доведення твору до загального відома як «повідомлення твору громадськості дротовим або бездротовим шляхом таким чином, що члени суспільства можуть отримати доступ до твору під час та з того місця, що визначається за їх вибором».

Визначення в достатній мірі відображає характер поширення інформації в мережі Інтернет та підкреслює його транскордонність і практично дослівно повторює визначення, дане в статті 8 Договору ВОІВ з авторського права 1996 року.

Зміни також зазнав параграф 53, що дозволяє створення копій творів в особистих цілях. Відповідно до поправки 2003 року, створювати такі копії можливо лише в тому випадку, якщо оригінал твору не є очевидним чином незаконно отриманим. Це формулювання має велике значення для правового регулювання діяльності файлообмінних мереж в силу того, що екземпляри творів, що розміщаються в них, можуть бути визнані отриманими незаконно. Це, в свою чергу, призведе до визнання дій з копіювання таких творів нелегітимними.

Як приклад очевидної незаконності копіювання творів, Міністерство юстиції ФРН наводить поширення кінофільмів через пірингові мережі, обґруntовуючи це тим, що права на їх поширення не можуть належати звичайним інтернет-користувачам.

Поправки також були введені у вигляді параграфів 52а, який дозволив доведення творів до відома невизначеного кола осіб (публікації в мережі Інтернет) для освітніх цілей, 52b, який дозволив користування бібліотеками творів у цифровій формі та надання до них віддаленого доступу та параграфа 95а, який встановив, в рамках розглянутої реформи, заборону на подолання технічних заходів захисту творів та копіювання захищених ними цифрових носіїв навіть в особистих цілях.

Принцип побудови німецького Закону «Про авторське право», в частині регламентації використання цифрових технологій, дещо

відрізняється від американського законодавства. Якщо розділ 17 Кодексу США регламентує казуальний підхід до правового регулювання, передбачаючи велику кількість окремих випадків правового регулювання, то відповідно до Закону ФРН «Про авторське право», так само як й до українського або французького законодавства, характерним є регулювання на основі більш абстрактних конструкцій, що встановлюються загальними правовими принципами [146].

Законодавство Франції в галузі авторського права представлено Кодексом інтелектуальної власності Франції, який виділяється своїм активним розвитком з рецепцією та переробкою під європейські правові принципи нових способів регулювання та захисту авторських прав в інформаційному середовищі [86]. Воно також враховує положення Директиви ЄС 2001/29 про гармонізацію певних аспектів авторського права в інформаційному суспільстві.

При аналізі правових норм зарубіжних країн, слід зауважити, що розподіл правових інститутів по різним галузям права досить умовний, тому має місце державно-специфічна категоризація інформаційно-правових норм в законодавстві зарубіжних країн. Інформаційне право, як самостійна галузь, на відміну від національного права України, виділяється не всіма країнами у світі. У Німеччині, Франції та США інформаційно-правові норми найчастіше містяться або в праві засобів масової інформації, або розділяються по конкретному предмету правового регулювання, як, наприклад, інститут інтернет-права в США або їх інкорпорація в законодавстві про авторське право ФРН, де інформаційне право не виділяється в окрему галузь права. Інформаційно-правові норми в німецькому праві відносять до права засобів масової інформації (Medienrecht) та до спеціальних законів, тобто розподіляються відповідно до предмету регулювання. При цьому право ЗМІ Німеччини регулює істотно ширший сегмент суспільних відносин, ніж аналогічна галузь права України.

У контексті цього дослідження крім Закону ФРН «Про авторське право», нормативними актами також є Закон ФРН від 22.06.1997 «Про типові умови для інформаційних служб та служб зв'язку» та Закон ФРН від 26.02.2007 «Про телематичні засоби масової інформації». При цьому самі норми законодавства, що регулюють захист цифрових об'єктів авторських і суміжних прав уже не можна відносити виключно до авторського права в силу їх публічно-правового характеру і поширення їх дії на відносини в галузі зв'язку та інформатизації.

Держави, крім обов'язків імплементації в своє законодавство положень міжнародних угод і Директив ЄС (для країн-членів), мають суверенне право самостійно регулювати правовідносини на своїй території. Така правова регламентація в деяких країнах може становити особливий інтерес при дослідженні певних окремих випадків і питань.

Наприклад, у Франції був прийнятий закон, що дозволяє відключати від мережі Інтернет користувачів, запідозрених у нелегальному поширенні або завантаженні творів через цю мережу після триразового попередження. Даний закон був опротестований у Конституційній Раді Франції, яка рішенням 2009-580 DC визнала його неконституційним, та таким який обмежує вільний доступ до телекомунікацій та зв'язку [142].

Отже, міжнародний досвід в галузі правової регламентації суспільних відносин із застосуванням інформаційних телекомунікаційних мереж свідчить про необхідність використання нових підходів до правового регулювання в даній сфері. При цьому в українське національне право слід імплементувати вироблені міжнародним співтовариством новітні правові інструменти.

Висновки до розділу 1

Аналіз теоретико-правових основ забезпечення захисту об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені у цифровій формі, дав змогу зробити певні висновки.

1. Право інтелектуальної власності є однією з найдавніших складових суспільно-правових відносин, і проблеми, що стосуються цієї галузі права, постійно виходили на перший план у європейському суспільстві. Відстежено позитивну історичну тенденцію до деталізації регулювання суспільних відносин у сфері інтелектуальної власності. Досліджено історичний шлях інституту захисту авторських і суміжних прав на території сучасних країн, таких як Україна, США, країн Західної Європи. Звернено особливу увагу на розвиток адміністративно-правових відносин щодо захисту цифрових об'єктів авторських і суміжних прав.

2. Природа об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені у цифровій формі дещо ширша за межі авторського права, це висуває додаткові вимоги до правового регулювання їх обігу і захисту в силу того, що такі вимоги виходять також й за межі інформаційного та адміністративного права.

Забезпечення захисту об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені у цифровій формі адміністративно-правовими засобами – це сукупність правових норм, що регулюють суспільні відносини, що складаються в сфері захисту авторських і суміжних прав на об'єкти створені, збережені та поширені в глобальному інформаційному середовищі із застосуванням сучасних цифрових методів фіксації, обробки та передачі інформації та діяльності уповноважених державних органів з реалізації заходів, спрямованих на профілактику реальної загрози порушень, визнання або відновлення авторських прав і захист інтересів їх правовласників при їх порушенні або оскарженні.

3. Міжнародний досвід свідчить про необхідність використання принципово нових підходів до правового регулювання в даній сфері. При цьому деякими країнами, зокрема Німеччиною та США були вироблені необхідні правові інструменти, які слід імплементувати в українське національне законодавство, зокрема законодавче регулювання діяльності сервіс-провайдерів, файлообмінних сервісів та ін.

Створення в Україні сучасної міжнародновизнаної державної системи захисту інтелектуальної власності, можливе шляхом її гармонізації з нормами міжнародного права в цій сфері, з урахування практики діяльності та досвіду уповноважених на це відомств промислово розвинених країн і спеціалізованих міжнародних організацій.

РОЗДІЛ 2

СУТНІСТЬ ТА ЗМІСТ МЕХАНІЗМУ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАХИСТУ ОБ'ЄКТІВ АВТОРСЬКИХ І СУМІЖНИХ ПРАВ, ЩО ВИРАЖЕНІ У ЦИФРОВІЙ ФОРМІ

2.1 Сутність механізму адміністративно-правового регулювання забезпечення захисту об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені у цифровій формі та особливостей правовідносин у даній сфері

З появою нових суспільних відносин безперервно трансформується та йде розвиток адміністративного законодавства і права, його інститутів та змісту адміністративно-правового забезпечення.

Адміністративно-правове забезпечення захисту об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені у цифровій формі полягає в розпорядчо-виконавчій діяльності органів виконавчої влади із організації виконання загальнорегламентованих положень, що пов'язано з безпосереднім втручанням в адміністративно-розпорядчу, організаційно-господарську та іншу діяльність суб'єктів, які не є підлеглими даними органам. Таке втручання регламентоване нормами адміністративного права та виконується з метою захисту законних інтересів учасників відносин, що виникають у сфері забезпечення захисту об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені у цифровій формі.

Враховуючи специфіку дослідження, пропонуємо відмітити позицію Г. Римарчук, на думку якої адміністративно-правове забезпечення права інтелектуальної власності – це здійснення державою за допомогою правових норм, приписів і сукупності засобів упорядкування суспільних відносин, їх юридичне закріплення, охорона, реалізація та розвиток [141].

На думку Ю. Охромеєва об'єктом адміністративно-правового забезпечення будуть виступати ті суспільні відносини (діяльність), які потребують державного регулювання [120]. У даному випадку, об'єктом

адміністративно-правового забезпечення є суспільні відносини у сфері забезпечення захисту об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені в цифровій формі, що потребують правового регулювання та реалізації нормами адміністративного права.

В. Авер'янов вважає, що суб'єктами адміністративно-правового забезпечення є спеціально уповноважені органи та посадові особи, які наділені владними повноваженнями, правами та обов'язками, що встановлені адміністративно-правовими нормами [19].

В основі адміністративно-правового забезпечення лежить вплив на суспільні відносини адміністративно-правовим механізмом. Механізмом адміністративно-правового регулювання вважається сукупність адміністративно-правових засобів, за допомогою яких здійснюється вплив на відносини, що виникають у процесі реалізації адміністративних зобов'язань публічної адміністрації.

У сучасній науці немає єдиної думки стосовно елементів механізму правового регулювання. Одні дослідники вважають, що до основних елементів механізму правового регулювання слід відносити норми права; правовідносини, акти реалізації; акти застосування права [101].

Інші, зокрема С. Алексєєв, використовуючи інституційний підхід, виділяв наступні складові: юридичні норми, правовідносини, акти реалізації прав і обов'язків, індивідуальні приписи та акти застосування права [23].

Додатковим доказом нечіткості підходу вчених до елементів механізму правового регулювання є думки О. Стукаленка та В. Осадчого, які до змісту елементів механізму правового регулювання крім тих, що вказані вищезазначеними авторами, доповнюють юридичними засобами нормативного характеру та юридичними засобами реалізації права [150].

На нашу думку, найбільш вірними є думки тих вчених, які в своїх класифікаціях елементів механізму правового регулювання не виключають такий елемент, як юридичні факти. Саме юридичний факт є тим елементом, що сполучає правову норму з конкретним явищем, яке нею регулюється. Без

юридичних фактів не зможе коректно функціонувати механізм правового регулювання.

Також слід звернути увагу на позицію О. Кархут, а саме на те, що за допомогою такого елементу механізму правового регулювання, як правова норма забезпечується нормативно-правова регламентація суспільних відносин [84]. Існують думки вчених про необхідність розширити розуміння поняття такого елементу механізму правового регулювання, як «норми права, що містяться в законодавстві». Зокрема, Ю. Кривицький запропонував долучити до даної категорії також спеціалізовані норми права [101].

Підсумовуючи вищесказане, слід зауважити, що невизначеність конкретного складу елементів механізму правового регулювання необхідно усунути, оскільки дані елементи в кінцевому підсумку визначають правову природу механізму правового регулювання всіх сфер суспільних відносин.

З огляду на різноманіття джерел вираження норм права, вважаємо за можливе стверджувати, що до структури механізму адміністративно-правового регулювання входять: норми адміністративного права, які об'єктивно виражені в законах та інших нормативних актах; адміністративні правовідносини; акти застосування норм адміністративного права; акти тлумачення норм адміністративного права; правосвідомість; правова культура; законність.

Враховуючи тематику дослідження, на нашу думку, слід акцентувати свою увагу на правовідносинах у сфері забезпечення захисту об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені у цифровій формі, оскільки саме правовідносини є одним з основних елементів механізму правового регулювання. Даний елемент покликаний втілити регламентовану нормами права модель поведінки, в реальну поведінку всього кола суб'єктів, які функціонують у даній сфері. За допомогою правовідносин механізм адміністративно-правового регулювання приводиться в рух, виникає правовий зв'язок між учасниками шляхом, взаємодії суб'єктивних прав та обов'язків.

Засоби, що використовуються для регулювання відносин, що виникають при забезпеченні захисту об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені у цифровій формі, різноманітні та включають не тільки традиційні правові, а й інші, зокрема, економічні, технологічні, інформаційні, технічні засоби, які в процесі реалізації норм права набувають правову форму та стають взаємопов'язаними елементами механізму, спрямованого на стимулювання, стримування або виключення відповідних суспільних відносин.

В силу того, що сучасні процеси правовідносин у сфері використання та захисту об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені у цифровій формі нерозривно пов'язані з поняттям інформації, вважаємо доцільним розглянути цей термін і надати його характеристику. Оскільки поняття «інформація» має велику кількість різних визначень, слід виділити основні підходи в розумінні її сутності. У сучасній науковій літературі, що присвячена вивченню теорії інформації, перш за все, виділяються два підходи до визначення природи інформації – атрибутивний (інформація є атрибутом матерії) та функціональний (інформація є особливим продуктом функціонування систем, що самостійно організовуються. До таких відносяться живі організми та, можливо в майбутньому, кібернетичні системи) [107].

Прикладом розуміння інформації через функціональний підхід може служити визначення, надане А.А. Фатьяновим – «Інформація – це сприйнята живим організмом через органи чуття навколошня дійсність у вигляді розподілу матерії та енергії в часі та в просторі з послідувочим процесом їх перерозподілу» [158]. Цей же підхід відображені і в працях Р. Гиляревського, який виділяє в різні категорії дані, інформацію та знання. Дані визначаються як факти, ідеї, відомості, представлені в знаковій формі, що дозволяє їх передавати, обробляти та інтерпретувати; інформація – як зміст, який людина описує даними, на підставі відомих їйому правил і

попереднього досвіду, а знання як структурована інформація, тобто наведені в систему фрагменти інформації з того чи іншого питання [36].

Згідно з визначенням К. Коліна, сутність атрибутивного підходу полягає в тому, що інформація передбачається невід'ємним атрибутом (властивістю) матерії, тому вона може проявляти себе у всіх об'єктах, процесах чи явищах як живої, так й неживої природи. Інформація визначається як об'єктивна властивість реальності, яка проявляється в неоднорідності (асиметрії) розподілу матерії та енергії в просторі та часі, в нерівномірності протікання всіх процесів, що відбуваються в світі живої та неживої природи, а також в людському суспільстві і свідомості [89].

Застосовними до відносин в галузі літератури, науки і мистецтва представляються дефініції, згідно з якими інформація – це дані, організовані таким чином, що мають зміст для людини, яка має з ним справу, або відомості, що сприймаються людиною або спеціальними пристроями як віддзеркалення фактів матеріального або духовного світу в процесі комунікації [2].

У визначенні правового статусу інформації також існує два різних підходи. Відповідно до першого, для введення інформації в обіг вона повинна являти собою об'єкт матеріального світу, наприклад, документ. Відповідно до другого підходу, інформація являє собою особливий об'єкт права нетотожний матеріальним речам [161].

Як юридичний термін, поняття інформації було вперше введено в національне право Законом України «Про інформацію» від 02 жовтня 1992 року № 2657-XII як «документовані або публічно оголошені відомості про події та явища, що відбуваються у суспільстві, державі та навколошньому природному середовищі» [68]. Також поняття інформації було вказано в статті 200 Цивільного кодексу України, однак зміст цього поняття розкривався ідентично поняттю в редакції Закону України «Про інформацію» [166].

Згодом стало зрозуміло, що у зв'язку зі стрімким розвитком цифрових технологій дане поняття втрачає свою актуальність. Законодавець відреагував на це в новій редакції Закону України «Про інформацію» № 2938-VI від 13 січня 2011 року. Виходячи з буквального сенсу статті 1 данного закону можна констатувати, що до поняття інформації можна «будь-які відомості та/або дані, які можуть бути збережені на матеріальних носіях або відображені в електронному вигляді» [68]. Ідентичну дефініцію було внесено й до статті 200 Цивільного кодексу України.

Підсумовуючи вищезазначене, можна зробити висновок, що інформація – це особлива сутність, яка може бути введена в цивільний та інший обіг, відмінна від інших об'єктів прав, таких як речі, майнові права, праця, послуги та інші категорії, перш за все тим, що дана сутність може не володіти матеріальним характером, так як Закон України «Про інформацію» не зобов'язує обов'язкової фіксації інформації на матеріальних носіях (за винятком документованої інформації) і не накладає обмежень на зміст відомостей, повідомлень чи даних, що утворюють інформацію як об'єкт правовідносин.

Це узгоджується з висновками П. Кузнєцова, котрий обґрунтовував, що матеріальний носій найчастіше тільки виконує роль або функцію інформації, але не є нею по суті. Як об'єкт права він «метафізично» в цьому випадку підміняє собою саму інформацію як єдину сутність [103].

Проте, при аналізі правових норм інших галузей права, зокрема, кримінальної, можна дійти висновку, що вищезазначена позиція законодавства не є одностайною. Так, наприклад, відповідно до частини 2 статті 265 КПК України зміст інформації, яка одержана внаслідок здійснення зняття відомостей з електронних інформаційних систем або їх частин, фіксується на відповідному носіеві, тим самим законодавець здійснює прив'язку інформації до конкретного носія [100].

Інформація набуває сенсу при її повідомленні або фіксації. При реалізації цих процесів в ході розвитку науки і техніки виник поділ на

аналогове і цифрове представлення даних, що передаються, зберігаються і відтворюються за допомогою технічних засобів. Для визначення сутності і відмінних рис об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені в цифровій формі, слід піддати вивченю їх фізичну природу, що є неправовим аспектом, але впливає на їх юридичний статус.

Відповідно до визначення, аналоговий сигнал – це сигнал, величина якого безперервно змінюється в часі. Аналоговий сигнал забезпечує передачу даних шляхом безперервної зміни в часі амплітуди, частоти або фази. Аналогові сигнали природним чином передають мову, музику та зображення [29].

Людська мова (пружні коливання повітря), лист на папері, зображення на фото- або кіноплівці, закріплене в світлоочутливому хімічному шарі, перша радіопередача або перші телесигнали – все це є прикладами аналогового подання інформації. Дані аспекти зумовлюють неповторність кожного аналогового запису або носія інформації та принципову неможливість створення точної копії або необмеженого числа копій творів. Крім того, щільність запису на аналогових носіях або розподіл доступних радіо- та телевізійних частот не дозволяють домогтися максимально можливого використання наявних ресурсів.

З розвитком науки і техніки стало можливим використовувати цифровий спосіб передачі та зберігання інформації. Зазвичай в сучасній цифровій техніці такий цифровий сигнал приймає всього два значення – логічний нуль і логічну одиницю. Шляхом різних математичних перетворень (квантування та аналого-дискретне перетворення) аналогова інформація може бути переведена в цифровий вигляд – унікальну послідовність нулів та одиниць [36].

В даний час на цифровому способі фіксації і передачі інформації ґрунтуються більшість телефонних і радіотелефонних мереж, мережа Інтернет та інші комп'ютерні мережі, радіо- і телемовлення, пристрой записи та відтворення зображень, звуку або відео. Відмінною особливістю сучасних

цифрових пристройів і технологій є їх інтероперабельність, тобто можливість взаємодії один з одним завдяки глобальним стандартам.

Перед розглядом основних властивостей і особливостей правового регулювання об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені в цифровій формі, варто відзначити поширену термінологічну помилку. У науковій літературі як синонім слову «цифровий» використовується позначення «електронний», що термінологічно є не зовсім вірним.

Вказівка на цифрову форму або цифровий тип носія використовується для поділу між способами подання інформації, в той час як використання слова «електронний» – вказує на конкретний фізичний принцип, застосовуваний для зберігання або передачі інформації, яка, тим не менш, може бути представлена в аналоговій формі.

Цифрова інформація може бути зафікована без використання електричних або електромагнітних явищ на оптичному носії, в той час як об'єкт авторського права може бути поширений в електронному вигляді, але в аналоговій формі (наприклад, у вигляді теле- або радіотрансляції), а електронне обладнання може оперувати як з аналоговим (без його перетворення в цифровий), так і з цифровим сигналом. Таким чином, об'єкт авторського права, повідомлений або відтворений за допомогою електронних засобів, не завжди буде мати відмінні ознаки від цифрового подання інформації.

Для однозначного визначення правового статусу різних інформаційних та інших об'єктів, представляється необхідним використовувати в легальних дефініціях виключно термін «цифровий». Термін «електронний» пропонується використовувати тільки в стійких словосполученнях, а також для вказівки на можливість обробки інформації електронними пристроями і не застосовувати для визначення інформаційного статусу об'єктів авторських та інших прав.

Питання про співвідношення інформації та об'єктів авторських прав визначається частиною 2, статті 8 Закону України «Про авторське право і

суміжні права», відповідно до якої захисту «підлягають всі твори, зазначені у частині першій цієї статті, як оприлюднені, так і не оприлюднені, як завершені, так і не завершені, незалежно від їх призначення, жанру, обсягу, мети (освіта, інформація, реклама, пропаганда, розваги тощо)» [63].

Безперечним є той факт, що деякі з різновидів об'єктів авторських прав, такі, наприклад, як літературні письмові твори, комп'ютерні програми, ілюстрації, аудіовізуальні та музичні твори можуть передаватися за допомогою інформаційно-телекомунікаційних мереж.

Ця здатність властива далеко не всім категоріям творів, тому сутністю, яку необхідно дослідити, є визначення форми вираження або, інакше кажучи, форми фіксації об'єктів авторських і суміжних прав, що дозволяє визначити їх обіг в інформаційному обміні.

Під об'єктивною формою вираження твору законом розуміється така форма, яка дозволяє іншим особам (крім автора) ознайомитися з твором. Твір вважається вираженим в об'єктивній формі і отримує захист з авторського права незалежно від того, чи може така об'єктивна форма вираження твору сприйматися безпосередньо органами чуття (зір, слух і т.п.) або вона сприймається людиною лише за допомогою будь-яких технічних засобів [38].

Традиційно законодавець не робить різниці між технологіями фіксації творів (формою їх вираження), підkreślуючи, що автору (чи іншою особою, яка має авторське право) дозволяється використовувати свій твір у будь-якій формі і будь-яким способом (пункт 2 статті 15 Закону України «Про авторське право і суміжні права»). Крім цього, в статті 15 цього ж Закону вказано, що «охорона поширюється на комп'ютерні програми незалежно від способу чи форми їх вираження».

Виходячи зі змісту статті 15 Закону України «Про авторське право і суміжні права», можна зробити висновок про те, що в законодавстві через відсутність доцільності та необхідності окремого правового регулювання положення творів та інших об'єктів авторського права в цифровій формі їх захист здійснюється на загальних підставах, поряд з іншими формами

фіксації творів. Проте, особливості даної форми фіксації творів змусили законодавця ввести спеціальні норми, що конкретизують і передбачають особливі правила користування творами в цифровій формі. Прикладом таких правил може бути пункт 6 частини 1 статті 21 Закону України «Про авторське право і суміжні права» (використання бібліотеками примірників творів у цифровій формі) [63].

Для визначення обігу творів в інформаційному обміні, а також можливості цифрової фіксації і передачі примірників творів та об'єктів суміжних прав необхідно порівняти форму їх вираження, розмежування суті твору від його матеріального втілення та технічні можливості сучасних інформаційних та телекомунікаційних технологій. При цьому можуть бути виділені наступні способи закріплення творів у цифровій формі, які впливають на статус і вигляд об'єкта авторського права.

По-перше, вихідний твір може бути спочатку виражений в цифровій формі, наприклад, текст літературного письмового твору був написаний автором за допомогою ЕОМ та збережений на цифровому носії, або фотографічний твір було отримано цифровою камерою.

По-друге, вихідний твір може бути переведено з аналогової форми зберігання в цифрову, наприклад, зображення чи звук, зафіксовані в аналоговому вигляді на кіноплівці (тобто послідовність кадрів, відображена за допомогою світлочутливого шару емульсії), були оцифровані за допомогою спеціальної апаратури і переведені в цифровий формат зберігання даних. Так само звичайна фотографія на фотопапері може бути відсканована за допомогою комп'ютерного сканера. При цьому створюється копія твору, зафіксована в цифровій формі, проте об'єктивна форма вираження твору не змінюється.

По-третє, твір, об'єктивне вираження якого не дозволяє створити його точну цифрову копію (твори архітектури, містобудування та ін.), може бути також оцифровано і представлено вже в вигляді іншого об'єкта авторських

прав, наприклад у вигляді тривимірних моделей, креслень або цифрового фотознімку об'єкта.

Ці аспекти впливають на обіг творів в інформаційному просторі безпосереднім чином. Наприклад, не викликає сумніву, що музичний або аудіовізуальний твір, зафікований в цифровій формі може бути інформаційним об'єктом, а його зберігання не залежить (не прив'язане) від носія, в той час як твори архітектури, містобудування і садово-паркового мистецтва та інші об'єкти, зміст яких виражається саме через їх форму, самі по собі не можуть передаватися за допомогою інформаційних каналів. Обігу піддається в даному випадку лише похідна інформація, що описує ці об'єкти у вигляді планів, моделей і зображень, які можуть бути введені в інформаційний обмін без зміни їх форми.

На думку А. Волощук, у цьому полягає обмеження інформаційно-правової регламентації авторських і суміжних прав – норми інформаційного права можуть застосуватись лише до тих творів, сутність яких не виражається через їх форму та може бути відділена від фізичного носія. Інакше кажучи, твір має мати властивості інформації – відособленість, розповсюдженість (тиражованість). В іншому випадку інформаційно-правова регламентація може бути поширена лише на похідну інформацію, що описує вихідний твір опосередковано [34].

Грунтуючись на цьому припущення, слід зробити висновок про те, що авторське право, зокрема, визначає правовий статус інформації особливого типу та регулює порядок обмеження доступу до неї. Крім цього, випливає висновок про те, що правові норми, що регулюють обіг інформації, можуть бути використані для захисту авторських і суміжних прав додатково до тих механізмів захисту, які передбачені авторським правом, тобто інформаційне право має своїм предметом й ті суспільні відносини, які пов'язані з використанням творів та об'єктів суміжних прав. Таким чином, спостерігається наявність двох різних галузей права, що мають предметом свого регулювання одні й ті ж сутності.

Визнання інформації як об'єкта права та принципова можливість віднесення до неї об'єктів авторських і суміжних прав з метою правового регулювання, на нашу думку, визначили новий вектор розвитку права інтелектуальної власності.

Розгляд різних за видом та сутністю результатів інтелектуальної діяльності на єдиному, більш високому і абстрактному рівні як інформації дозволяє в значній мірі посилити правовий захист інтересів їх законних власників, оскільки це може здійснюватися не тільки нормами права інтелектуальної власності, а й положеннями інформаційного права як окремої галузі. Це служить передумовою для виділення особливого комплексного правового інституту захисту об'єктів авторських і суміжних прав.

Розглядаючи проблематику сучасних відносин в сфері авторського права, об'єднаних цифровим характером фіксації творів і об'єктів суміжних прав, варто відзначити, що вони виходить за звичні рамки авторського права. На нашу думку, під правовідносинами в даній сфері, слід розуміти бажані для людини, суспільства та держави відносини, які виникають в процесі забезпечення відповідними суб'єктами умов правомірного створення, розповсюдження, використання, зберігання та використання об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені у цифровій формі.

Цифровий характер творів та їх обіг в інформаційному просторі змушує розглядати сучасні питання цієї галузі права більш широко, так як виникає безліч аспектів, пов'язаних не з авторським правом, а з питаннями правового регулювання інформаційного обміну та забезпечення інформаційної безпеки, що відносяться до предмета інформаційного права [109].

Згідно з визначенням, запропонованим І. Бачило та В. Лопатіним, предметом інформаційного права є суспільні відносини, пов'язані з правовим регулюванням обігу інформації, формуванням і використанням інформаційних ресурсів, створенням і використанням інформаційних систем,

що забезпечують процеси інформатизації, задоволення потреб користувачів, а також забезпечення інформаційної безпеки [26]. Інші, зокрема, В. Гавловський та В. Цимбалюк виокремлюють провідний (інформація) та безпосередній (конкретні види та форми інформації щодо конкретних інформаційних відносин, інформаційної діяльності тощо) предмет інформаційного права [168].

Оскільки припущення, що авторське право встановлює порядок використання та обігу інформації особливого роду, що становлять об'єкти авторських і суміжних прав, що виражені в цифровій формі, а норми інформаційного права забезпечують додаткові можливості їх захисту, для підтвердження цього висновку і виділення загальних ознак об'єктів авторського та інформаційного права необхідно співвіднести основні елементи правовідносин та особливості правового регулювання в сфері розглянутих суспільних відносин.

Суб'єкти відносин з приводу створення, використання та поширення об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені в цифровій формі, мають двоїстий правовий статус [39]. Їх визначено в рамках інформаційного права в частині 1 в статті 4 Закону України «Про інформацію», а саме: фізичні особи, юридичні особи, об'єднання громадян та суб'єкти владних повноважень. Основні інформаційні права цих суб'єктів закріплені в статті 5 цього ж Закону. Вони мають право на інформацію, що передбачає можливість вільного одержання, використання, поширення, зберігання та захисту інформації, необхідної для реалізації своїх прав, свобод і законних інтересів. При цьому реалізація цього права не повинна порушувати громадські, політичні, економічні, соціальні, духовні, екологічні та інші права, свободи і законні інтереси інших громадян, права та інтереси юридичних осіб [68].

Статус розглянутих суб'єктів, що визначається відповідно до приписів авторського права, розділяє їх на дві основні категорії: автори творів (безпосередні творці) та користувачі творів.

Відповідно до пункту 1 частини 1 статті 1 Закону України «Про авторське право і суміжні права» автором може визнаватися фізична особа, яка своєю творчою працею створила твір. Такі суб'єкти, в силу їх безпосередньої причетності до створення результату інтелектуальної праці отримали у вітчизняній юридичній літературі поняття суб'єктів первинного авторського права. Основна відмінна риса таких суб'єктів полягає в наявності у них відповідно до статті 14 Закону України «Про авторське право і суміжні права» особистих невідчужуваних прав – права авторства, права на ім'я і інших прав, які встановлюються законом.

До суб'єктів вторинного авторського права, що визначаються так в силу того, що вони набувають право на використання твору у первинних суб'єктів, прийнято відносити спадкоємців та осіб, яким автори чи їх спадкоємці передали свої авторські майнові права. Даною категорією набуває певний обсяг прав, а саме виключне право на використання, дозвіл або заборону використання твору іншими особами (статті 15, 31 Закону України «Про авторське право і суміжні права») за договором або в силу приписів закону [63].

Особливу групу суб'єктів вторинного авторського права формують організація колективного управління (організація колективного управління майновими правами).

Проаналізувавши Закон України «Про ефективне управління майновими правами правовласників у сфері авторського права і (або) суміжних прав», можна зробити висновок, що це громадське об'єднання зі статусом юридичної особи, зареєстроване в центральному органі виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері інтелектуальної власності, не має на меті отримання прибутку, засноване виключно правовласниками, діяльність якого спрямована на колективне управління майновими правами на об'єкти авторського права і (або) суміжних прав. Основними цілями товариств колективного управління

правами є надання ліцензій третім особам на використання творів авторів, а також збір і розподіл авторської винагороди [67].

Крім авторів, суб'єктами авторського права є також виконавці, виробники фонограм, організації ефірного і кабельного мовлення. Права цих суб'єктів не є безпосередньо авторськими, але мають схожу з ними правову природу. Саме тому вони виділяються в особливу категорію суміжних прав, що входять в загальну систему авторського права. З преамбули Закону України «Про авторське право і суміжні права» можна зробити висновок, що під суміжними правами слід розуміти права виконавців, виробників фонограм і відеограм та організацій мовлення.

Отже, статус суб'єктів відносин з приводу створення, використання і поширення об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені в цифровій формі, відповідно до норм авторського права може бути визначений як їх здатність створювати твори авторського права, санкціонувати їх використання, або набувати права на їх використання. При цьому, якщо твір авторського права може бути визнано інформацією, то тотожність статусів цих суб'єктів з інформаційного та авторського права очевидна.

Відповідно до завдань дослідження також необхідно встановити, на якій підставі суб'єкти відносин з використання об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені в цифровій формі, можуть розпоряджатися і використовувати твори, що потрапляють в інформаційний обіг. Звісно ж необхідним і закономірним вважати такими підставами майнові та особисті немайнові правовідносини між розглянутими вище суб'єктами, що виникають на підставах, передбачених законом або договором.

Особисті немайнові відносини зачіпають ті права, які набуває автор з моменту створення твору. Проаналізувавши статтю 14 Закону України «Про авторське право і суміжні права», їх можна поділити на:

- право авторства (право вимагати визнання свого авторства);
- право автора на ім'я (право вибирати псевдонім, зазначати і вимагати зазначення псевдоніма замість справжнього імені автора на творі

або ж забороняти під час публічного використання твору згадування свого імені, якщо він як автор твору бажає залишитись анонімом);

– право на недоторканність твору (право вимагати збереження цілісності твору і протидіяти будь-якому перекрученню, спотворенню чи іншій зміні твору або будь-якому іншому посяганню на твір, що може зашкодити честі і репутації автора) [63].

Для інформаційного права ці права є дуже важливими, тому що в інформаційному середовищі необхідно забезпечувати збереження інформації про авторів творів та незмінність змісту твору при можливій трансформації його форми (наприклад, при переформатуванні з одного способу зберігання цифрової інформації в інший).

Майнові відносини в авторському праві формуються шляхом договірного і позадоговірного розпорядження виключним правом на твір. Відповідно до пункту 2 статті 15 Закону України «Про авторське право і суміжні права», автору чи іншій особі, яка має авторське право на твір дозволяється використовувати твір у будь-якій формі і будь-яким способом. Сутність винятковості права полягає в тому, що інші особи не можуть використовувати результат інтелектуальної діяльності без згоди правовласника, за винятком особливих випадків, визначених законодавством.

Пункт 3 статті 15 вищезазначеного Закону диспозитивно визначає наступні приблизні способи використання твору, тобто реалізації виключного права:

- відтворення творів;
- публічне виконання і публічне сповіщення творів;
- публічну демонстрацію і публічний показ;
- будь-яке повторне оприлюднення творів, якщо воно здійснюється іншою організацією, ніж та, що здійснила перше оприлюднення;
- переклади творів;
- переробки, адаптації, аранжування та інші подібні зміни творів;

- включення творів як складових частин до збірників, антологій, енциклопедій тощо;
- розповсюдження творів шляхом першого продажу, відчуження іншим способом або шляхом здавання в майновий найм чи у прокат та шляхом іншої передачі до першого продажу примірників твору;
- подання своїх творів до загального відома публіки таким чином, що її представники можуть здійснити доступ до творів з будь-якого місця і у будь-який час за їх власним вибором;
- здавання в майновий найм і (або) комерційний прокат після першого продажу, відчуження іншим способом оригіналу або примірників аудіовізуальних творів, комп’ютерних програм, баз даних, музичних творів у нотній формі, а також творів, зафікованих у фонограмі чи відеограмі або у формі, яку зчитує комп’ютер;
- імпорт примірників творів [63].

Багато з наведених в даній статті способів використання описують можливі види застосування творів в інформаційному середовищі. Важливо, що дана норма не містить закритого переліку видів використання творів, що дозволяє застосовувати не тільки будь-які існуючі на даний момент технічні та інші засоби, але і будь-який інший їх вид, який стане доступним в майбутньому [111].

Перераховані вище підстави виникнення прав та обов’язків осіб щодо об’єктів авторських і суміжних прав складають правові підстави володіння і повідомлення інформації в контексті Закону України «Про інформацію» та визначають статус та обсяг прав учасників інформаційного обігу.

Важливою особливістю предмета авторського права, що впливає на правовий статус інформації, яка підпадає під його регулювання, є обмежений в часі період надання правового захисту творів.

В даний час, відповідно до статті 28 Закону України «Про авторське право і суміжні права», загальний термін дії виключного права на твір становить тривалість усього життя автора і 70 років, рахуючи з 1 січня року,

наступного за роком смерті автора чи роком, в якому відбулася зазначена подія. Зазначена стаття також передбачає окремі випадки обчислення строку дії авторського права.

Після закінчення терміну дії виключного права, твір в порядку, передбаченому статтею 30 Закону України «Про авторське право і суміжні права», переходить в суспільне надбання, тобто може бути використано без дозволу і без виплати винагороди. Разом з тим, особисті немайнові права автора, передбачені статтею 14 вищезазначеного Закону, захищаються безстроково. Дано особливість захисту прав на твори визначає термін обмеження використання інформації, після закінчення якого вона може повідомлятися і використовуватися без обмежень [63].

Отже, правова оцінка цифрового способу фіксації та передачі об'єктів авторського права, що будується на викладених вище передумовах, повинна виходити з того, що при різних маніпуляціях з твором змінюється тільки його форма об'єктивзації, в той час як сама об'єктивність, тобто доступне третім особам уявлення про твір залишається незмінним. Такі твори мають ряд унікальних властивостей, наприклад, легка тиражованість та обіг в глобальному просторі, які неможливі для творів аналогових форм фіксації.

2.2 Роль та місце адміністративно-правових норм серед інших інструментів правової регламентації функціонування системи суб’єктів у сфері забезпечення захисту об’єктів авторських і суміжних прав, що виражені у цифровій формі

Авторські правовідносини, як правило, регулюються диспозитивними нормами цивільного права, тому участь в них державних органів та органів місцевого самоврядування, наділених владними повноваженнями мінімальна. Вертикальна, ієрархічна структура відносин не є типовою для авторського права, проте, роль органів державної влади в суспільних відносинах такого роду не просто не виключається, а навпаки досить актуальна, бо норми, які належать до приватного права не здатні повністю регламентувати дану сферу, оскільки принцип юридичної рівності, який закріплений в Цивільному кодексі України, не здатний забезпечити системне сприйняття та цілеспрямовану реалізацію публічних інтересів [166].

Діяльність органів державної влади здійснюється на підставі чинного законодавства, шляхом механізму адміністративно-правового регулювання, до якого входять адміністративно-правові норми. За їх допомогою, з одного боку, регулюється поведінка суб’єктів адміністративного права, охороняються права фізичних та юридичних осіб, встановлений в державі правопорядок, з іншого, виникають адміністративні правовідносини, в яких реалізовується статус суб’єктів.

На думку Ю. Битяка, адміністративно-правова норма – це вид правової норми, за допомогою якої формуються, охороняються і захищаються публічні правовідносини, організується і забезпечується функціонування публічної адміністрації.

Адміністративно-правовим нормам притаманні такі риси:

- наявність характерних ознак (загальнообов'язковість, формальна визначеність, забезпечення її виконання державними примусом та ін.);
- спрямованість на реалізацію публічного інтересу;

- ними забезпечується функціонування публічної адміністрації;
- предмет їх регулювання становить широке коло суспільних відносин;
- вони забезпечують реалізацію регулятивної та охоронної функцій адміністративної та інших галузей права;
- вони є головним інструментом реалізації методу адміністративного права, тобто в них закріплюються приписи, заборони та дозволи, що використовуються для регулювання суспільних відносин;
- вони не систематизовані, а містяться в різних за юридичною силою нормативно-правових актах;
- серед джерел адміністративно-правових норм домінують акти одностороннього волевиявлення (укази, розпорядження, накази) [28].

Кожна норма адміністративного права має свою структуру, яка складається, як і норми інших галузей права, із трьох елементів: гіпотези (вказує на фактичні умови, за наявності яких слід керуватися цією нормою), диспозиції (закріплює конкретне правило поведінки суб'єктів адміністративного права) та санкції (вказує на вплив, який застосовується державою у випадку порушення тих чи інших правил).

Оскільки адміністративне право є досить обширною галуззю законодавства України, тому й класифікувати адміністративно-правові норми можна за різними критеріями. Доцільно погодитися з В. Колпаковим, що найпоширенішими класифікаціями за видами адміністративно-правові норми є наступні: функціонального призначення (регулятивні та охоронні), ступеня загальності (загальні, міжгалузеві, локальні), форми припису (зобов'язуючі, заборонні, стимулюючі) за змістом (матеріальні, процесуальні) та за межами дії (у просторі, часі та за колом осіб), та ін [90].

Варто зазначити, що адміністративне право не має єдиного кодифікованого закону. Тому відсутнє загальне юридичний джерело, яке б визначало головні цілі, інтереси чи завдання адміністративного законодавства. На нашу думку, за його допомогою держава забезпечує

організацію та функціонування органів державної влади. Спираючись на адміністративне право, держава регулює ефективне адміністративно-правове забезпечення діяльності всіх суб'єктів, що перебувають у сфері даного виду суспільних правовідносин.

У зв'язку з цим держава наділяє суб'єктів державної влади, в залежності від органу та посади, правами особливого роду, тобто владними повноваженнями [163].

В Україні в період її незалежності сформовано інституційну базу, необхідну для забезпечення набуття, здійснення та захисту прав інтелектуальної власності. У теперішній час вона включає органи виконавчої влади (Міністерство економіки, торгівлі та сільського господарства України, Міністерство внутрішніх справ України, Державна фіскальна служба України, Державна ветеринарна та фітосанітарна служба України, Державна служба України з питань геодезії, картографії та кадастру, Міністерство охорони здоров'я України, Міністерство культури України, Державне агентство України з питань кіно, Міністр захисту довкілля та природних ресурсів України, Фонд державного майна України), державні органи зі спеціальним статусом (Рада національної безпеки і оборони України, Офіс Генерального прокурора України, Служба безпеки України, Антимонопольний комітет України) та органи судової влади (Верховний Суд України, Вищі спеціалізовані суди, апеляційні та місцеві суди).

Найбільш важливою роллю державних органів в авторських правовідносинах є виконання ними контролально-наглядових повноважень. В Україні основним таким органом є Департамент розвитку сфери інтелектуальної власності Міністерства економічного розвитку, торгівлі та сільського господарства України. Відповідно до Положення про вищезазначений Департамент, затвердженого Наказом Міністерства економічного розвитку, торгівлі та сільського господарства України № 842 від 28 грудня 2019 року, було закріплено, що до завдань департаменту відноситься здійснення державного нагляду (контролю) за дотриманням

суб'єктами господарювання незалежно від форми власності вимог Законів України у даній сфері [114].

Крім цього, відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України № 912 від 31 жовтня 2018 року було закріплено критерії, за якими оцінюється ступінь ризику від провадження господарської діяльності у сфері інтелектуальної власності та визначається періодичність проведення планових заходів державного нагляду (контролю) Міністерством економічного розвитку і торгівлі [129].

Слід наголосити також про діяльність державних інспекторів з питань інтелектуальної власності, які є посадовими особами Міністерства економічного розвитку, торгівлі та сільського господарства України. Відповідно до Положення про державного інспектора з питань інтелектуальної власності Міністерства економічного розвитку і торгівлі, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 674 від 17 травня 2002 року, дані інспектори забезпечують державний контроль за дотриманням суб'єктами господарювання вимог законодавства у сфері інтелектуальної власності у процесі використання об'єктів права інтелектуальної власності, зокрема розповсюдження, прокату, зберігання, переміщення примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних, а також виробництва, експорту та імпорту дисків для лазерних систем зчитування і матриць [132].

Оскільки об'єкти авторських прав можуть бути також і об'єктами інформаційного обміну, то справедливим було б вказати також на особливі повноваження державних органів, контролюючих суспільні відносини, пов'язані з функціонуванням систем передачі і зберігання інформації. Такі, неочевидні на перший погляд, повноваження, що дозволяють опосередковано контролювати обіг об'єктів авторських прав, належать органам, що забезпечують державне регулювання в галузі зв'язку та інформатизації.

До таких органів особливо варто віднести Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сфері зв'язку та інформатизації, до

діяльності якої віднесено питання забезпечення проведення єдиної державної політики з питань державного регулювання у сфері телекомунікацій, інформатизації та розвитку інформаційного суспільства, користування радіочастотним ресурсом, надання послуг поштового зв'язку.

Також, слід пригадати Державну службу спеціального зв'язку та захисту інформації України, яка є державним органом, який призначений для забезпечення функціонування і розвитку державної системи урядового зв'язку, Національної системи конфіденційного зв'язку, формування та реалізації державної політики у сферах криптографічного та технічного захисту інформації, кіберзахисту, телекомунікацій, користування радіочастотним ресурсом України, поштового зв'язку спеціального призначення, урядового фельд'єгерського зв'язку, а також інших завдань відповідно до законодавства [42].

У розрізі правоохоронної діяльності також слід згадати органи та підрозділи Національної поліції України, які входять до структури Міністерства внутрішніх справ, до повноважень яких відноситься протидія незаконному ввезенню, тиражуванню, розповсюдженню, користуванню, виробництву та реалізації на території держави контрафактної продукції.

Особливу категорію учасників інформаційного обміну формують так звані користувачі. Академічний тлумачний словник під поняттям «користувач» розуміє як «той, хто користується яким-небудь майном, землею тощо» [22].

Термін «користувач» застосовується в авторському праві в кількох значеннях. По-перше, «користувач – будь-яка юридична особа, фізична особа, фізична особа – підприємець, яка вчиняє дії, що відповідно до Закону України «Про авторське право і суміжні права» вимагають отримання згоди від суб’єктів авторського права і (або) суміжних прав, або яка іншим чином повинна виплатити винагороду чи відрахування правовласникам» (стаття 1 Закону України «Про ефективне управління майновими правами правовласників у сфері авторського права і (або) суміжних прав»). По-друге,

зі змісту статті 12 цього ж Закону можна дійти висновку, що користувач - це особа, з яким організація колективного управління укладає договори про надання дозволу на використання об'єктів авторського права і (або) суміжних прав та договори про виплату винагороди (відрахувань) за використання об'єктів авторського права і (або) суміжних прав [67].

Серед науковців також існує думка, що користувач – це особа, яка використовує твір усіма можливими способами, що не суперечать законодавству та, відповідно, до наявних у даної особи прав [96].

В рамках інформаційного права визначення користувача, яке було б дотичне до норм авторського права, слід доповнити, розумінням того, що користувач як суб'єкт є «фізичною або юридичною особою, яка має доступ до Державного земельного кадастру з автоматизованого робочого місця і користується відомостями Державного земельного кадастру та/або здійснює обмін відомостями у порядку інформаційної взаємодії між кадастрами та інформаційними системами згідно із законодавством (пункт 1.2 розділу 1 Порядку адміністрування Державного земельного кадастру, затвердженого Наказом Міністерства аграрної політики та продовольства України № 836 від 27 грудня 2012 року) [112].

В окрему групу варто виділяти так званих кінцевих користувачів (споживачів), до яких відносяться ті особи, для яких призначається конкретний твір. Кінцевим користувачем може бути людина, яка отримує екземпляр фонограми або комп'ютерної програми з метою особистого використання, тобто для задоволення власних культурних та інших потреб.

Кожен день такі користувачі натрапляють на посилання «скачати», «скачати безкоштовно» у мережі Інтернет і переважна більшість ними, звичайно, користується. Але мало хто замислюється, що завантаження контенту з будь-якої веб-сторінки можна назвати еквівалентом копії книги в бібліотеці. Таким чином порушуються авторські права на матеріал, що завантажується. Онлайн порушення авторських прав звичайне явище протягом тривалого часу, а якість піратського контенту стає все краще [60].

З метою підтвердження актуальності нашого дослідження, було важливим вияснити, а яке взагалі ставлення даної категорії учасників до об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені у цифровій формі, що поширяються з порушеннями чинного законодавства.

Зокрема, було проведено опитування пересічних українців з даного приводу (Додаток А). Загалом опитано 452 особи, які були різного віку та рівня освіти. Були задані питання на рахунок користування неліцензійною або контрафактною продукцією. В результаті чого вияснено, що лише 9 % не використовували зазначений контент. При цьому ставлення у більшості опитуваних до контрафактної продукції негативне, а це 64%. Також більшість вважає, що правоохоронним органам потрібно реагувати на поширення такої продукції.

Основною причиною використання даної продукції є її безкоштовність – це зазначили 71 % опитаних. Іншою найбільш пошиrenoю причиною, через яку обирають нелегальне – це висока доступність потрібного контенту на піратських ресурсах. На питання щодо шляхів подолання даної проблеми більшість назвала доступність цінової політики.

Також слід відмітити деяку схожість вищевказаних результатів опитування з результатами анкетування 75 працівників підрозділів протидії кіберполіції НПУ (Додаток Б). Більшість даних працівників також вважають, що основною причиною використання неліцензійної продукції є її безкоштовність і поки не нормалізувати економічне становище покращити протидію правопорушенням у даній сфері буде важко.

Тому, з результатів анкетування та опитування можна дійти висновку, що незаконне використання об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені у цифровій формі в нашій країні це скоріше необхідність, ніж забаганка, оскільки соціальне та економічне становище громадян перебуває в не найкращому положенні. Також, слід закцентувати увагу на тому, що органи державної влади слабко проводять політику формування серед

громадськості негативного ставлення до незаконного обігу об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені у цифровій формі та їх обігу.

Наступним колом суб'єктів, про яку буде йти мова це автори. Згідно статті 1 Закону України «Про авторське право і суміжні права» автором є фізична особа, яка своєю творчою працею створила твір [63].

Цифрові методи фіксації інформації істотно змінили ситуацію в регулюванні авторських і патентних правовідносин з тієї причини, що автори твору або винаходу за допомогою сучасних засобів цифрового зв'язку можуть бути активними учасниками інформаційного обміну.

У зв'язку з цим науковцями в галузі інтелектуального права підкреслюється виникнення тенденції змін у ланцюжку «автор – кінцевий користувач твору», так як рівень сучасних цифрових технологій дозволяє автору самостійно опублікувати твір та зробити його доступним широкій аудиторії [159].

Звісно, було б неправильно стверджувати про повну відмову від послуг компаній зі звукозапису, організацій радіо- та телемовлення, видавництв чи організацій колективного управління, проте все більша кількість творів в наш час поширюється авторами самостійно. Наприклад, можна назвати роман-бестселер Д. Глуховського «Сутінки», який автор поширює у відкритому доступі в мережі Інтернет та публікує в друкованому вигляді [37], або вільне розповсюдження музичних творів композитора Д. О'Коннора (за умови некомерційного використання), шляхом вільного завантаження з його особистого сайту [12].

Істотна зміна суспільних правовідносин в глобальних інформаційних мережах також пов'язана з переходом до концепції Web 2.0, яка описує вміст інформаційних ресурсів, як продукт діяльності їх користувачів. Зокрема, до інформаційних ресурсів Web 2.0 можна віднести соціальні мережі (Facebook, Twitter), більшість місць для розміщення відео файлів (Youtube), хостингу зображень (Imageshack або Flickr). Основна правова проблема моделі Web 2.0 пов'язана з тим, що досить складно контролювати правовий статус контенту,

який завантажується користувачами, через значний щоденний приріст одиниць зберігання об'єктів, що захищаються авторським правом. Тому дуже складно провести їх перевірку на предмет виявлення порушень прав авторів.

Хоча, наприклад, Youtube в цьому питанні досить активно працює, розробивши власні інструменти захисту авторських прав, а саме:

- спеціальна форма (автор може вимагати видалити матеріали, захищені авторським правом, заповнивши запропоновану форму);
- інструмент пошуку збігів (автор чи особа, яка володіє таким правом додає оригінальне відео на YouTube, тоді після цього всі нові відео всіх авторів аналізуються на збіг з ним);
- програма перевірки контенту (дозволяє створювати автоматично відразу кілька запитів на видалення відео);
- Система «Content ID» (всі нові відео на YouTube порівнюються з файлами, які правовласники додали в базу даних. Якщо буде виявлено збіг, система «Content ID» заявляє права на ролик від імені власника контенту та застосовує обрані ним політики) [78].

Слід зазначити, що науковцями сутність такого впливу до цих пір в повній мірі не вивчена. Існуєть певні думки таких науковців, як В. Лазебний, який вважає, що не можна однозначно свідчити про те, що нові моделі інформаційного обміну завдають шкоди авторам [105].

Можна констатувати, що вплив Web 2.0 на правовідносини у даній сфері є досить відчутним, авторам творів стало легше донести свої надбання на широкий загал, тим самим дозволяючи виступати в суспільних відносинах не тільки як власники виняткових прав на твір, а й як суб'єкти інформаційного обміну, що володіють правом з контролю за обігом твору, який їм належить, відповідно до закону або договору, проте, разом з цим стає все важче контролювати обіг даних творів з метою захисту об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені у цифровій формі.

У той же самий час на зміну традиційним для авторського права суб'єктам, такими як організації колективного управління майновими

правами, видавництва, мовники та інші організації, приходять нові, що забезпечують технічну складову доведення твору до широкого кола користувачів. Мова йде про постачальників послуг (операторів) цифрового зв'язку.

Слід погодитись з думкою С. Кіжаєва, який вважає, що дана категорія суб'єктів відіграє особливу роль медіаторів, посередників, які формують інформаційно-технічне середовище, надають необхідні умови для зберігання, використання та передачі цифрових примірників творів, тому їх правове становище, а також, права та обов'язки відіграють вирішальну роль в застосуванні правоохоронних механізмів в захисті об'єктів авторського права [85].

Постачальники послуг (оператори) цифрового зв'язку є унікальними суб'єктами правовідносин. З одного боку, їх основна правосуб'єктність знаходиться в предметній галузі інформаційного права, з іншого боку, вторинна, але не менш важома правосуб'єктність постачальників цифрових послуг знаходиться в сфері авторського права. Така подвійна правосуб'єктність зумовлена унікальною роллю даних осіб в сучасних авторських правовідносинах, пов'язаних з об'єктами авторських і суміжних прав, що виражені в цифровій формі.

В силу відмінностей термінології, що використовується в даний час в національному праві України, що допускає різні позначення даних суб'єктів інформаційних відносин (постачальник послуг з технічного обслуговування та експлуатації телекомунікаційних мереж, постачальник послуг хостингу, постачальники послуг проміжного характеру в інформаційній сфері, провайдер телекомунікацій, оператор телекомунікацій та ін.), вважається доцільним в даній роботі застосування для їх позначення універсального терміна «провайдер», який отримав широке поширення не тільки в Україні, а й за кордоном.

Правове регулювання діяльності провайдерів в Україні здійснюється низкою законів та підзаконних актів. Основним нормативно-правовим

документом є Постанова Кабінету Міністрів України від 11 квітня 2012 року № 295 «Про затвердження Правил надання та отримання телекомунікаційних послуг» [134]. Дано Постанова вводить певний понятійний апарат та основи надання даних послуг зв’язку, однак не передбачає положень про відповідальність провайдерів за дії їх клієнтів.

Варто відзначити, що в Законі України «Про телекомунікації» від 18 листопада 2003 року, на виконання якого й було прийнято вищезазвану постанову, не надано єдиної термінології та визначено лише загальні принципи відповідальності операторів (провайдерів) телекомунікацій [74]. Звісно ж, що правове регулювання в даній галузі, особливо в епоху сучасних технологій, не є достатнім та не структуроване належним чином.

На підставі аналізу законодавства зарубіжних країн у сфері правового регулювання юридичної відповідальності провайдерів можна дійти висновку, що залежно від географічного регіону їх можна умовно поділити на два основних типи:

- провайдер несе відповідальність за всі дії користувачів незалежно від наявності у нього, як суб’єкта права, інформації стосовно скоених правопорушень (Китай, Близький Схід);
- провайдер не несе відповідальності за дії користувачів в тому випадку, якщо він виконує певні умови, пов’язані з характером послуг, що надаються та при взаємодії з суб’єктами інформаційного обміну, а також з особами, чиї права порушуються діями користувачів (Європа, США).

Якщо ж проаналізувати національне законодавство України у даній сфері, то довгий час було важко віднести його до тієї чи іншої групи, через брак чіткої правової регламентації. Проте, із підписанням та ратифікацією Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, наша країна взяла на себе зобов’язання запровадити відповідальність постачальників посередницьких послуг, що може бути результатом правопорушень у сфері прав інтелектуальної власності, зокрема авторського права, оскільки дана Угода містить підрозділ 2, частини 3, глави 9, розділу 4 – «Відповідальність

постачальників посередницьких послуг» (статті 244-249) та передбачає імплементацію Україною вказаних норм [153].

З метою імплементації вищезазначених зобов'язань було прийнято Закон України «Про державну підтримку кінематографії в Україні» від 23 березня 2017 року, яким були внесені зміни до Закону України «Про електронну комерцію» від 03 вересня 2015 року.

Згідно частини 4 статті 17 Закону України «Про електронну комерцію», «Постачальник послуг проміжного характеру несе відповідальність за зміст переданої та отриманої інформації та за шкоду, завдану внаслідок використання результатів таких послуг, за умови відсутності в його діях будь-якої з обставин, що звільняють його від відповідальності, встановлених статтею 9 цього Закону»

Відповідно до частини 2 статті 6 цього ж Закону, постачальниками послуг проміжного характеру в інформаційній сфері є оператори (провайдери) телекомунікацій. Тобто оператори, провайдери телекомунікацій несуть відповідальність за зміст переданої інформації [66].

Проте, виникає правова колізія, оскільки в частині 4 статті 40 Закону України «Про телекомунікації» від 18.11.2003, вказано, що «Оператори, провайдери телекомунікацій не несуть відповідальності за зміст інформації, що передається їх мережами». Тому, на нашу думку, слід внести зміни до вищезазначеної частини та доповнити «...що передається їх мережами, крім випадків, визначених законодавством» [74].

Порядок повідомлення постачальника послуг хостингу про порушення авторського права і (або) суміжних прав, на аудіовізуальні твори, музичні твори, комп'ютерні програми, відеограми, фонограми, передачі (програми) організацій мовлення міститься у статті 52-1 Закону України «Про авторське право і суміжні права».

А відповідно до частини 2 статті 52-2 цього ж Закону «Постачальник послуг хостингу не несе відповідальності за порушення авторського права і

(або) суміжних прав, за умови виконання вимог статті 52-1 цього Закону» [63].

Розглядаючи правовий статус різних типів провайдерів, необхідно виділити особливості правового становища сервіс-провайдерів, до яких відносяться пошукові системи та служби анонімного хостингу.

Автоматичні пошукові системи, такі, як Google, стали невід'ємною частиною сучасного Інтернету, однак деякі автоматизовані операції з даними, відображеніми в якості результатів пошуку, можуть потенційно порушувати авторські права третіх осіб.

Більшість пошукових систем працює в автоматичному режимі. При цьому пошуковий алгоритм даних систем з певною періодичністю проводить індексацію та кешування вмісту сайтів для формування бази даних, з якої проводиться вибірка за запитом користувача. Правовий нюанс роботи пошукових систем, обумовлений технічною необхідністю, та полягає в тому, що пошукові системи копіюють (проводить кешування) вміст веб-сайтів на довготривалі нагромаджувачі інформації серверного обладнання, яке автоматично обслуговує пошукові системи.

Такі дії можна розцінювати як відтворення вихідної інформації на нагромаджувачі інформації серверного обладнання. При цьому вміст кешу, як правило, є доступним будь-якому користувачу. Доступ до збережених копій веб-сторінок необхідний в різних цілях, наприклад, якщо сайт був видалений або тимчасово недоступний з технічних причин, користувач може ознайомитися з його копією.

Однак, оскільки серед кешованих даних нерідко містяться об'єкти авторського права (наприклад, зображення, літературні твори та ін.), недарма серед наукового товариства виникає питання про легітимність копіювання та відтворення такої інформації в автоматичному режимі без згоди правовласника [76].

У світовій юридичній практиці проблема кешування вмісту веб-сайтів, захищеного законами про авторське право, вже знайшла своє відображення,

зокрема в поправці до DMCA. Підрозділ 512 (b) (Системне кешування) Розділу 17 Кодексу США [5].

Аналогічні правила обмеження відповідальності при кешуванні містяться в Правилах 2003 (SI. No. 68 of 2003) Директиви ЄС 2000/31.

Незважаючи на законодавче регулювання, проблема дотримання авторських прав при кешуванні все ще викликає дебати, які переходять у судові позови. Показовим випадком стала судова справа між літератором Б. Філдом (Blake Field) та пошуковою системою Google з питання допустимості копіювання та розповсюдження без згоди автора поеми «Good Tea» [1].

Іншою проблемою, пов'язаною з комп'ютеризованою обробкою даних, є автоматична видача користувачам пошуковою системою результатів, які можуть містити в собі посилання на ресурси, пов'язані з незаконним розповсюдженням захищених авторським правом об'єктів.

Вирішення цієї правової проблеми можна знайти в розділі «Засоби пошуку інформації» Розділу 17 Кодексу США. Даний розділ був введений в дію також поправкою DMCA [5].

Варто зазначити позицію О. Олійник, що аналогів наведеного вище правового регулювання відповідальності сервіс-провайдерів в Україні не існує, оскільки введені в дію норми, які розглядалися вище, поширяються лише на національних операторів та провайдерів телекомунікацій, які в більшості випадків не володіють пошуковими сервісами [117].

Переходячи до другої, особливо виділеної категорії сервіс-провайдерів анонімного хостингу, варто відзначити, що дані сайти пропонують безкоштовно та абсолютно анонімно розмістити на своєму дисковому просторі будь-які дані користувачів мережі Інтернет. Дані проекти придбали дуже велику популярність в розповсюджені контрафактних примірників творів з багатьох причин:

– власники таких хостингових служб формально захищені власними правилами користування, які забороняють розміщувати в вільному доступі контрафактні копії об'єктів авторських і суміжних прав [152];

- пропускна здатність таких ресурсів свідомо гарантує швидкісний доступ користувачів до інформації, в тому числі й до контрафактних об'єктів з будь-якої точки, де можливий доступ до мережі Інтернет;
- особисто такі ресурси не поширяють інформацію про те, яка інформація у них зберігається.

При цьому файли, які розміщаються на файлообмінних ресурсах, як правило, піддаються шифруванню та позначаються випадковими іменами. Таким чином, власник файлообмінного сервера не може своєчасно вжити заходів для усунення порушень режиму використання інтелектуальної власності.

Як приклад можна привести «Правила користування сайтом» на rulit.me. Це типовий приклад для більшості таких порталів: «...матеріали призначені тільки для ознайомлення. Для інших цілей Ви повинні купити ліцензійне видання...» [139].

Також існують ресурси, які аккумулюють велику кількість гіперпосилань на файлообмінні сайти з зашифрованими архівами контрафактного ПЗ, аудіовізуальних творів і фонограм. Такі ресурси декларують, що також не можуть нести відповідальність за порушення авторських прав у зв'язку з відсутністю на їх ресурсах самих об'єктів інтелектуальної власності, що виражені у цифровій формі.

Таким чином, подібне нелегальне поширення інформації в мережі Інтернет здійснюється в кілька етапів, що «розмивається» відповідальність за правопорушення і підвищують анонімність безпосередніх порушників авторських і суміжних прав.

Серед науковців, які вивчали вищезазначену проблему слід відмітити К. Зерова, який проаналізував правову природу гіперпосилань у мережі Інтернет та розглянув співвідношення гіперпосилання з об'єктами авторського права [77].

Проте, слід відмітити, що питання гіперпосилань на ресурси, які явно володіють ознаками незаконного використання об'єктів авторського права,

ще не отримало належного висвітлення в українській юридичній практиці. З одного боку, особа, яка розміщує для загального доступу таку інформацію, не порушує жодного з приписів українського законодавства, з іншого боку, дана інформація суттєво спрощує незаконний доступ до об'єктів авторського права.

В Україні використання анонімних служб хостингу з метою незаконного поширення об'єктів авторського права, фактично, залишається без притягнення до відповідальності. Станом на теперішній час не зафіковано жодної судової справи, пов'язаної з такими службами, що поширяють посилання на збережені на анонімному хостингу файли.

Наприклад, популярний файлообмінник «EX.UA» оголосив припинення своєї діяльності під тиском кіберполіції, але згодом повідомив, що відновлює свою роботу, оскільки досі триває правова дискусія навколо сайтів типу EX.UA, яка полягає у тому, як розмежовувати авторське право та ресурси з інформацією для ознайомлення. Адже формально такі файлообмінники не розповсюджують піратський контент [127].

Це обумовлено декількома причинами. По-перше, не ясна підсудність таких справ, коли доменне ім'я зареєстровано в міжнародній зоні, самі сервери розміщені в різних країнах, а реєстратор доменного імені володіє або неповною, або невірною інформацією про власника домену. По-друге, дане явище поки ще не отримало належної правової оцінки. По-третє, немає належної правової оцінки розмежування відповідальності адміністрації такого ресурсу та його користувачів. Фактично саме користувач, а не власник ресурсу порушує договірні зобов'язання про недопущення завантаження на хостинг-платформи об'єктів авторського права.

Подібна неясність правової природи анонімного файлового хостингу вимагає її якнайшвидшої регламентації з метою визначення найбільш ефективних заходів боротьби зі зловживанням послугами такого роду.

Отже, підсумовуючи вищесказане можна стверджувати, що в силу того, що результати інтелектуальної праці, безперечно, є не тільки об'єктами

матеріального світу, а й інформацією особливого роду, їх творці та власники прав на них є суб'єктами відразу декількох галузей права. Залежно від характеру створеного об'єкта, автор або власник прав можуть бути суб'єктами авторського права, проте одночасно вони виступають в якості суб'єктів інформаційного права як творець та власник інформаційного об'єкта, які беруть участь в інформаційному обміні. Це дозволяє зробити висновок про те, що до авторських і патентних правовідносин застосовуються також методи та принципи інформаційного права.

Крім цього слід наголосити, що у зв'язку з взятими Україною на себе зобов'язаннями щодо врегулювання суспільних відносин такого роду та з метою подальшої успішної реалізації її євроінтеграційних намірів, необхідне чітке регулювання діяльності органів державної влади в аспекті спрямованих на здійснення відповідних адміністративно-правових процесуальних дій та засобів, які направлені на припинення незаконного посягання на авторські права, ліквідацію будь-яких перешкод під час їх здійснення, їх визнання, підтвердження або поновлення з притягненням винної особи до відповідальності.

2.3 Адміністративно-правова відповідальність за правопорушення у сфері захисту об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені у цифровій формі

Поняття адміністративно-правової відповідальності її зміст і обсяг навіть на теперішній час залишається одним з найбільш суперечливих питань української адміністративно-правової науки.

Активність дискусій щодо зазначеної правової категорії значною мірою обумовлена, по-перше, широтою застосування терміну «адміністративно-правова відповідальність» у науковій, правозастосовчій, загальноосвітній сферах і на побутовому рівні, по-друге, двоїстою позицією законодавця, який використовує цей термін у численних нормативних актах, але не дає його визначення.

Варто зазначити, що в діючому законодавстві відсутнє поняття адміністративної відповідальності. Всі існуючі визначення носять науковий характер.

Наприклад, юридична енциклопедія у статті «Адміністративна відповідальність» визначає що: адміністративна відповідальність – вид юридичної відповідальності громадян і службових осіб за вчинені ними адміністративні правопорушення [170].

Тому можна констатувати, що вчення про адміністративно-правову відповідальність є одним з ключових в науці адміністративного права, однак, единого уявлення про цей правовий феномен на сьогоднішній день не склалося.

Наприклад, немає єдиної думки стосовно мети адміністративно-правової відповідальністі. Судячи зі статті 23 КУпАП, яка регламентує мету адміністративного стягнення, даний тип відповідальності має перш за все виховну функцію. На це також вказують й більшість вчених, які вивчали дане питання [87;174].

Проте, варто відмітити, що існують й інші думки з цього приводу. Так, у працях деяких інших вчених переважає так звана «караюча» концепція адміністративно-правової відповідальності, в рамках якої останню слід розглядати через призму категорії адміністративного покарання [21]. Інші вчені при оцінці сутності досліджуваного явища акцентують увагу на її державно-примусовий характер: «...адміністративна відповідальність є складовою частиною адміністративного примусу та має усі його якості» [25].

Зазначені підходи навряд чи можна розглядати як самостійні, бо покладене в основу першого поняття покарання розкривається в літературі як міра державного примусу. Другий же підхід характерний для будь-якого виду юридичної відповідальності. В силу цього навряд чи можна погодитися з думкою Н. Резіної в тому, що «...виокремлення адміністративної відповідальності, як складової частини адміністративного примусу дозволяє конкретизувати її та відмежувати від інших видів відповідальності» [140].

Визнаючи наявність тісного зв'язку між поняттями «примус» та «відповідальність», звертаємо увагу на те, що вищезазначені концепції їх не ототожнюють.

Адміністративна відповідальність, взята на рівні об'єктивного уявлення, є реалізацією санкції, закладеної в адміністративно-правовій нормі. Однак, як справедливо відзначається у науковій літературі, «...буває, що адміністративно-правова санкція реалізується, а відповідальність не настас» [88]. Зокрема, заходами адміністративного примусу, що реалізують функцію адміністративної відповідальності, є заходи адміністративного попередження та припинення. На відміну від заходів адміністративної відповідальності в підставі їх застосування не лежить вчинене адміністративне правопорушення.

В якості критерію розмежування адміністративної відповідальності від примусу використовується ознака наявності або відсутності державного засудження порушника. Мірою адміністративної відповідальності може бути тільки такий захід державного примусу, який містить негативну оцінку

правопорушення, відповідно ступеню суспільної небезпеки останнього. Заходи адміністративного попередження та припинення такою якістю не володіють, оскільки їх призначення полягає в припиненні протиправної поведінки та забезпечені можливості притягнення порушника до відповідальності.

З цієї точки зору, можна погодитися з думкою О. Рогачової, яка визначає адміністративну відповідальність як «реагування держави на адміністративне правопорушення, що виражається в реалізації компетентним органом (посадовою особою) права пред'явити обвинувачення визначеній особі, піддати протиправне діяння офіційній оцінці та в разі негативної оцінки застосувати до винної особи адміністративне стягнення» [143].

У юридичній літературі існує відносна схожість у поглядах на характерні риси адміністративно-правової відповідальності, в контексті даного дослідження нас цікавить специфіка її прояву в сфері захисту об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені у цифровій формі. Проте законодавець, що зрозуміло, не виділяє окремо дану сферу, та поєднавши з іншими об'єктами авторських і суміжних прав, сформулював її, як сферу захисту інтелектуальної власності.

Важливою рисою адміністративно-правової відповідальності є її нормативне закріплення, цей висновок випливає з дефініції адміністративного правопорушення, визначеного в ст. 9 КУпАП [87].

Заходи адміністративної відповідальності за порушення прав інтелектуальної власності застосовуються уповноваженими органами та посадовими особами до суб'єктів, які не перебувають у них у прямій службовій або трудової підпорядкованості.

Існує широке коло органів та посадових осіб, уповноважених розглядати справи про адміністративні правопорушення. Відповідно до статті 213 КУпАП їх можна розділити на наступні групи: адміністративні комісії при виконавчих комітетах сільських, селищних, міських рад; виконавчі комітети сільських, селищних, міських рад; районні, районі у місті,

міські чи міськрайонні суди (судді), місцеві адміністративні та господарські суди, апеляційні суди, вищі спеціалізовані суди, Верховний Суд України; органи Національної поліції, органи державних інспекцій та іншими органами (посадовими особами), уповноваженими КУпАП [87].

З огляду на те, що в якості покарання за адміністративні правопорушення в сфері інтелектуальної власності передбачена конфіскація знаряддя або предмета вчинення адміністративного правопорушення, адміністративна відповідальність за порушення прав інтелектуальної власності може призначатися лише судом. Це пов'язано з тим, що статтею 41 Конституції України гарантується право приватної власності, при цьому «конфіскація майна може бути застосована виключно за рішенням суду у випадках, обсязі та порядку, встановлених законом» [92].

В даний час, справи про адміністративні правопорушення в сфері інтелектуальної власності у відповідності до статті 221 КУпАП розглядаються суддями районних, районних у місті, міських чи міськрайонних судів. Відповідно статті 277 КУпАП справи про адміністративні правопорушення в сфері інтелектуальної власності розглядаються за загальною практикою, тобто в п'ятнадцятиденний строк з дня одержання суддею протоколу про адміністративне правопорушення та інших матеріалів справи [87].

На нашу думку, метою адміністративної відповідальності за порушення прав інтелектуальної власності є не тільки захист адміністративно-правових відносин, але й відносин, регульованих, зокрема, нормами конституційного та цивільного права.

Залучення до адміністративної відповідальності виражається в притягненні винної особи до адміністративного покарання, передбаченого санкціями норм КУпАП. До таких заходів належать, відповідно до статті 24 КУпАП відносяться: попередження; штраф; оплатне вилучення предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення; конфіскація: предмета, який став знаряддям вчинення або

безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення; грошей, одержаних внаслідок вчинення адміністративного правопорушення; позбавлення спеціального права, наданого даному громадянинові (права керування транспортними засобами, права полювання); громадські роботи; виправні роботи; адміністративний арешт.

Також в даній статті вказується, що цей перелік не є вичерпним, оскільки Законами України може бути встановлено й інші, крім зазначених у цій статті, види адміністративних стягнень. Крім цього Законом України може бути передбачено адміністративне видворення за межі України іноземців і осіб без громадянства за вчинення адміністративних правопорушень, які грубо порушують правопорядок [87].

За адміністративні правопорушення в сфері інтелектуальної власності передбачено тільки два види з названих покарань: штраф та конфіскація предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення; грошей, одержаних внаслідок вчинення адміністративного правопорушення.

При призначенні адміністративного покарання, в тому числі і за адміністративні правопорушення в сфері інтелектуальної власності, фізичні особі враховується характер вчиненого нею адміністративного правопорушення, особу винного, її майновий стан, обставини, що пом'якшують адміністративну відповідальність та обставини, що обтяжують адміністративну відповідальність [119].

Підставою адміністративної відповідальності є особливий вид правопорушень – адміністративні правопорушення. Як писав А. Луньов, «без адміністративного проступку немає і не може бути адміністративної відповідальності» [106].

Чинним законодавством передбачено три види юридичної відповідальності за порушення прав інтелектуальної власності: кримінальна, адміністративна та цивільно-правова. При цьому публічно правовий характер притаманний кримінальній та адміністративній відповідальності. У контексті

нашого дослідження представляє інтерес публічно правовий характер адміністративної відповідальності у досліджуваній сфері.

При цьому адміністративна відповідальність за порушення прав інтелектуальної власності складає особливу групу адміністративних правопорушень – адміністративні правопорушення в сфері інтелектуальної власності. Зокрема, до такої групи слід віднести, крім статті 51-2 КУпАП, яка передбачає загальну відповідальність за порушення прав на об'єкти права інтелектуальної власності, в тому числі авторські і суміжні права, ще й статті 164-6 «Демонстрування і розповсюдження фільмів без державного посвідчення на право розповсюдження і демонстрування фільмів», 164-7 «Порушення умов розповсюдження і демонстрування фільмів, передбачених державним посвідченням на право розповсюдження і демонстрування фільмів» та 164-9 «Незаконне розповсюдження примірників аудіовізуальних творів чи фонограм» [87].

Нашу думку, адміністративна відповідальність за порушення у сфері захисту об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені у цифровій формі – це сукупність відносин, що виникають у зв'язку із застосуванням уповноваженими органами (посадовими особами) до осіб, які порушують встановлений порядок державного управління шляхом незаконного використання, привласнення, поширення, копіювання чи інших умисних караних дій стосовно об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені у цифровій формі адміністративних стягнень з метою виховання особи та запобігання вчиненню нових правопорушень в майбутньому, як самим правопорушником, так й іншими особами.

У КУпАП відсутня глава, присвячена правопорушенням, що посягають на право інтелектуальної власності, що цілком закономірно, враховуючи відмінність сфер застосування. КУпАП дані правопорушення диференціює на дві групи: адміністративні правопорушення, що посягають на власність (стаття 51-2 КУпАП) та адміністративні правопорушення в галузі торгівлі,

громадського харчування, сфері послуг, в галузі фінансів і підприємницькій діяльності (статті 164-6, 164-7 та 164-9 КУпАП) [87].

На нашу думку, характеристика адміністративних правопорушень в сфері захисту інтелектуальної власності доцільна шляхом аналізу суб'єктивних та об'єктивних ознак цих злочинів. У теорії адміністративного права сукупність таких ознак називають складом адміністративного правопорушення.

Склад адміністративного правопорушення являє собою логічну конструкцію, правове трактування правопорушення. Вона відображає істотні ознаки реальних явищ, тобто певних протиправних дій або бездіяльності. Їх перелік є необхідним та достатнім для кваліфікації такого діяння як адміністративне правопорушення. Адміністративним деліктом визнається тільки те діяння, яке містить винятково всі його конструктивні елементи. Це означає, що якщо в сконструйованому діянні відсутній хоча б один з цих елементів, то таке діяння не можна кваліфікувати як правопорушення.

Тільки за допомогою аналізу елементів складу адміністративного правопорушення сконструйоване протиправне діяння можна визначити як проступок, тобто явище реальної дійсності, що викликає зміни в суспільних відносинах та виступає у всьому різноманітті своїх об'єктивних та суб'єктивних ознак, істотних та неістотних для різноманітних питань адміністративної відповідальності.

Питання, що стосуються складу адміністративного правопорушення, розглядали в своїх роботах такі вчені-адміністративісти як О. Головкова, Н. Дригваль, І. Запорожець, Г. Корчевний, І. Кравченко, О. Тропініна та ін. Однак, обсяг та кількість робіт, присвячених дослідженню складу адміністративного правопорушення, що передбачає відповідальність за порушення інтелектуальних прав, невеликий. Тому вважається за необхідне проаналізувати всі його елементи та ознаки.

Так, об'єктивними елементами адміністративного делікут є об'єкт та об'єктивна сторона, суб'єктивними елементами адміністративного делікуту є суб'єкт та суб'єктивна сторона.

На нашу думку, найбільш чітко інтелектуальні права як об'єкт адміністративно-деліктного захисту простежується в статтях 51-2, 164-6, 164-7 та 164-9 КУпАП. Системна характеристика кожного із зазначених складів правопорушень дозволить виявити проблемні аспекти в застосуванні норм КУпАП, що встановлюють адміністративну відповідальність за порушення інтелектуальних прав.

Стаття 51-2 КУпАП передбачає відповідальність за порушення прав на об'єкт права інтелектуальної власності. Перша частина цієї статті передбачає відповідальність за незаконне використання об'єкта права інтелектуальної власності та привласнення авторства на такий об'єкт або інше умисне порушення прав на об'єкт права інтелектуальної власності, що захищається законом.

Так, об'єктом даного адміністративного проступку є суспільні відносини у сфері захисту об'єктів права інтелектуальної власності. Безпосередній об'єкт – майнові та немайнові права суб'єктів права інтелектуальної власності, зміст яких щодо певних об'єктів права інтелектуальної власності визначається законом.

Предметом посягання даного правопорушення є об'єкти права інтелектуальної власності. Відповідно статті 420 ЦКУ до таких об'єктів відносяться літературні та художні твори, комп'ютерні програми, компіляції даних (бази даних), виконання, фонограми, відеограми, передачі (програми) організацій мовлення, наукові відкриття, винаходи, корисні моделі, промислові зразки, компонування напівпровідниковых виробів, раціоналізаторські пропозиції, сорти рослин, породи тварин, комерційні (фірмові) найменування, торговельні марки (знаки для товарів і послуг), географічні зазначення, комерційні таємниці.

Відповідно до статті 433 ЦКУ, статті 8 Закону України «Про авторське право і суміжні права» об'єктами авторського права є твори у галузі науки, літератури і мистецства, а саме: літературних письмових творів, усних творів, комп'ютерних програм, баз даних, музичних творів, драматичних, музично-драматичних творів, пантомім, хореографічних творів, аудіовізуальних творів, творів образотворчого мистецства, творів архітектури, містобудування та садово-паркового мистецства, фотографічних творів, творів ужиткового мистецства, ілюстрацій, карт, планів, креслень, ескізів, пластичних творів, сценічних обробок, обробок фольклору, похідних творів, збірників творів, збірників складених творів, тексти перекладів для дублювання, озвучення, субтитрування українською та іншими мовами іноземних аудіовізуальних творів та інших творів [166].

Об'єктивна сторона правопорушення виражається у незаконному використанні об'єкта права інтелектуальної власності; привласненні авторства на такий об'єкт; іншому умисному порушенні прав на об'єкт права інтелектуальної власності, що захищається законом.

Стаття 50 Закону України «Про авторське право і суміжні права» регламентує види порушень авторського права і (або) суміжних прав, що дають підстави для судового захисту.

Таким чином, в поняття «іншого умисного порушення права на об'єкти інтелектуальної власності» в частині авторського права і суміжних прав належить включати будь-яке з діянь, наведених у переліку, закріпленим статтею 50 Закону України «Про авторське право і суміжні права» [63].

Згідно науково-практичного коментарю Кодексу України про адміністративні правопорушення, суб'єкт адміністративного проступку – загальний (фізична осудна особа, яка досягла 16-річного віку) [83].

Суб'єктивна сторона правопорушення визначається ставленням до наслідків і характеризується наявністю вини виключно у формі прямого або непрямого умислу.

Практика застосування адміністративної відповідальності за зазначені правопорушення виявила ряд проблем під час їх реалізації, зокрема ст. 51-2 КУпАП. Проаналізувавши судову практику з розгляду справ за вищезазначеною статтею було виявлено деякі різні підходи судів у вирішенні цієї категорії справ.

Вказані стаття передбачає адміністративну відповідальність за незаконне використання об'єкта права інтелектуальної власності (літературного чи художнього твору, їх виконання, фонограми, передачі організації мовлення, комп'ютерної програми, бази даних, наукового відкриття, винаходу, корисної моделі, промислового зразка, знака для товарів і послуг, топографії інтегральної мікросхеми, раціоналізаторської пропозиції, сорту рослин тощо), привласнення авторства на такий об'єкт або інше умисне порушення прав на об'єкт права інтелектуальної власності, що захищається законом.

Аналіз судових рішень за останній час (2018-2019 роки) свідчить про те, що у судів відсутні однакові підходи у вирішенні цієї категорії справ. Умовно дані протиріччя можна класифікувати на наступні групи:

1. Стосовно недоліків у складених протоколах та наслідків цього. В окремих рішеннях суди вказували на недоліки у протоколах та повертали їх для належного оформлення (наприклад, справа № 759/539/19) [137]. Основний недолік протоколу – зазначена у протоколі суть адміністративного правопорушення не відповідає диспозиції статті 51-2 КУпАП.

В інших справах за наявності такого самого недоліку суди закривали справи (наприклад, справа № 640/23981/18) [128]. У зазначеній справі суд послався на пункт 7 Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах поліції (далі – Інструкція), відповідно до якого не допускаються унесення додаткових записів після того, як протокол про адміністративне правопорушення підписано особою, стосовно якої його складено.

Так, відповідно до пункту 9 Інструкції при складанні протоколу у ньому зазначаються, зокрема: суть адміністративного правопорушення (повинна точно відповідати ознакам складу адміністративного правопорушення, зазначеним у статті КУпАП, за якою складено протокол) [113].

Отже, якщо формулювання у протоколі не збігається у точності з диспозицією статті 51-2 КУпАП, то протокол вважатиметься складеним з порушенням Інструкції.

При цьому, якщо особа, стосовно якої складено протокол, вже підписала його, вносити зміни до протоколу не допускається. За таких обставин повернення справи для належного оформлення не дасть зможи усунути зазначений недолік у складеному протоколі.

2. Стосовно застосування/незастосування статті 22 КУпАП (Можливість звільнення від адміністративної відповідальності при малозначності правопорушення). У справі 759/537/19 суд визнав особу винною у вчиненні адміністративного правопорушення, передбаченого статтею 51-2 КУпАП, але звільнив її від відповідальності за малозначністю правопорушення відповідно до статті 22 КУпАП, повернувши особі вилучені іграшки «Х» у кількості 3 (трьох) штук [136].

При цьому, у справі № 759/20159/18 суд притягнув особу до відповідальності за статтею 51-2 КУпАП у вигляді штрафу за те, що вона здійснювала продаж 2 (двох) аналогічних іграшок «Х» [138].

3. Стосовно конфіскації чи повернення вилучених речей. Санкцією статті 51-2 КУпАП передбачена відповідальність у вигляді накладення штрафу з конфіскацією незаконно виготовленої продукції та обладнання і матеріалів, які призначені для її виготовлення.

Не зачіпаючи питання щодо коректності формулювання санкції статті 51-2 КУпАП, звертаємо увагу на те, що в різних справах суди по-різному вирішували питання щодо долі вилучених речей.

Так, наприклад, у справі № 509/4904/18 суд визнав особу винною, наклав адміністративне стягнення, а вилучені речі постановив конфіскувати [135]. А тим часом у справі № 759/20159/18, визнавши особу винною, суд наклав стягнення і повернув правопорушнику вилучені речі. В цьому випадку не зрозуміло, чим керуються суди, повертаючи вилучені речі правопорушнику. [138]

Також необхідно зазначити, що аналіз всієї доступної практики за 2019 рік показує, що останнім часом суди стали повертати вилучені речі правопорушникам.

Зазначені вище різні підходи у вирішенні справ за статтею 51-2 КУпАП характерні для рішень судів за весь період, що досліджувався.

На основі вищесказаного можемо зробити висновок, що правове регулювання у даній сфері потребує обговорення та викликає необхідність формулювання науково обґрунтованих пропозицій щодо розв'язання існуючих проблем у сфері застосування адміністративної відповідальності за порушення прав на об'єкт права інтелектуальної власності.

Наступну статтю, яку слід розглянути є стаття 164-9 КУпАП. Згідно цієї статті, об'єктом даного адміністративного проступку є суспільні відносини у сфері захисту авторських і суміжних прав. Предметом посягання виступають примірники аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних.

Об'єктивна сторона правопорушення виражається в розповсюджені примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних, упаковки яких не марковані контрольними марками або марковані контрольними марками, що мають серію чи містять інформацію, які не відповідають носію цього примірника, або номер, який не відповідає даним Єдиного реєстру одержувачів контрольних марок (формальний склад).

Відповідно до статті 2 Закону «Про розповсюдження примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних» розповсюдження примірників аудіовізуальних творів, фонограм,

відеограм, комп'ютерних програм, баз даних – це введення в обіг примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних шляхом їх продажу чи іншої передачі права власності [73].

При цьому розповсюдження та прокат примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних дозволяються лише за умови їх маркування контрольними марками – спеціальними знаками, що засвідчують дотримання авторських і (або) суміжних прав. Контрольна марка є самоклейним знаком одноразового використання, зовнішній бік якого має спеціальний голографічний захист. Маркування контрольними марками передбачає позначення шляхом наклеювання контрольних марок на упаковку примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних.

На думку Р. Калюжоного, суб'єкт адміністративного проступку – загальний (фізична осудна особа, яка досягла 16-и років). Суб'єктивна сторона правопорушення визначається ставленням до наслідків і характеризується наявністю вини як у формі умислу, так й у формі необережності [83].

Для практики застосування статей 51-2 та 164-9 КУпАП важливе значення має Узагальнення застосування судами законодавства у справах про адміністративні правопорушення у сфері інтелектуальної власності від 01 січня 2006 року, підготовлене суддею Верховного Суду України М. Колесником, старшим консультантом управління узагальнення судової практики І. Лавровською та головним консультантом управління А. Смолкіною [154].

Наступну статтю, яку слід розглянути, це стаття 164-6 КУпАП. Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини, пов'язані з виробництвом, розповсюдженням, зберіганням і демонструванням фільмів.

Відповідно до Закону України «Про кінематографію», фільм – це аудіовізуальний твір кінематографії, що складається з епізодів, поєднаних

між собою творчим задумом і зображенальними засобами, та який є результатом спільної діяльності його авторів, виконавців і виробників. За способами фіксації зображення та розповсюдження фільми поділяються на кіно-, відеофільми тощо [69].

Об'єктивна сторона правопорушень, передбачених даною статтею, полягає у вчиненні активних дій з демонстрування або розповсюдження фільмів шляхом продажу чи передачі в прокат фільмокопій без державного посвідчення на право розповсюдження і демонстрування фільмів, а також із розповсюдження фільмів шляхом виготовлення фільмокопій без державного посвідчення на право розповсюдження і демонстрування фільмів з метою їх демонстрування, продажу, передачі в прокат До того ж демонстрування фільмів – це показ фільму глядачам у призначених для цього приміщеннях (кінотеатрах, інших кіновидовищних закладах), на відеоустановках, а також каналами мовлення телебачення. Розповсюдження (прокат) фільму – це виготовлення фільмокопій (тиражування), продаж та передача їх у прокат юридичним та фізичним особам. Фільмокопія – це примірник фільму, виготовлений із застосуванням вихідних матеріалів фільму [83].

Право на розповсюдження і демонстрування національних та іноземних фільмів на всіх видах носіїв зображення надається, відповідно до вимог Законів України «Про кінематографію», «Про авторське право і суміжні права» та інших нормативно-правових актів, суб'єктам кінематографії центральним органом виконавчої влади у галузі кінематографії [69;63].

Документом, який засвідчує це право та визначає умови розповсюдження і демонстрування, є Державне посвідчення на право розповсюдження і демонстрування фільмів. Фільми, на які видані державні посвідчення на право розповсюдження і демонстрування, вносяться до державного реєстру фільмів. Положення про державне посвідчення на право розповсюдження демонстрування фільмів затверджується Кабінетом Міністрів України [131].

Відповідно до науково-практичний коментарю Кодексу України про адміністративні правопорушення, суб'єктами правопорушення можуть бути особи, які не мають державного посвідчення на право розповсюдження і демонстрування фільмів.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю прямого або непрямого умислу [83].

Також слід розглянути статтю 164-7 КУпАП, яка має назву «Порушення умов розповсюдження і демонстрування фільмів, передбачених державним посвідченням на право розповсюдження і демонстрування фільмів».

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини, пов'язані з виробництвом розповсюдженням, зберіганням і демонструванням фільмів.

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого статтею, полягає у розповсюдженні і демонструванні фільмів з порушенням умов, передбачених державним посвідченням на право розповсюдження і демонстрування фільмів [83].

Відповідно до Положення про державне посвідчення на право розповсюдження і демонстрування фільмів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 17.03.1998 р. № 1315, державне посвідчення на право розповсюдження і демонстрування фільмів (далі – прокатне посвідчення) видається Міністерством культури України юридичній або фізичній особі, яка відповідно до законодавства є суб'єктом підприємницької діяльності [131].

Прокатне посвідчення дає право розповсюджувати і демонструвати на території України всі види фільмів, вироблених в Україні та за її межами (далі – фільми), будь-яким кінотеатрам, кіноустановкам, відеоустановкам (далі – кіновидовищні заклади), прокатним пунктам відеокасет, торговельним підприємствам, підприємствам з тиражування, а також телеорганізаціям. У тому числі кабельному телебаченню (далі –

відеотелезаклади), незалежно від форми власності. У прокатному посвідченні зазначається індекс фільму.

Суб'єктом правопорушення може бути посадова особа суб'єкта підприємницької діяльності або фізична особа, якій у встановленому порядку видано державне посвідчення на право розповсюдження і демонстрування фільмів. Суб'єктивна сторона правопорушення, передбаченого даною статтею, характеризується наявністю вини як у формі умислу, так і у формі необережності [83].

Розглянувши окремі елементи складу адміністративних правопорушень в сфері інтелектуальної власності представляється можливим сформулювати деякі висновки. На сьогодні в українському законодавстві сформувалися основні підстави та критерії притягнення осіб до адміністративної відповідальності за порушення у сфері захисту інтелектуальної власності. Фактичними підставами адміністративної відповідальності за вищерозглянутими статтями є діяння у формі недотримання правових норм, що містять різні об'єктивні і суб'єктивні елементи.

Саме сукупність цих елементів (об'єкт, об'єктивна сторона, суб'єкт, суб'єктивна сторона) мають визначальний вплив на віднесення того чи іншого діяння до адміністративно-карних порушень у сфері захисту інтелектуальної власності. При цьому важливим є чіткість та однозначність нормативно-правових конструкцій, що визначають, передусім, об'єктивну сторону, суб'єктів адміністративного правопорушення та форми їх вини.

Необхідне подальше вдосконалення законодавства про адміністративну відповідальність за порушення прав інтелектуальної власності, а також правозастосовчої практики в даній сфері, що, в свою чергу, може істотно поліпшити загальну ситуацію із захистом інтелектуальної власності в нашій країні.

Висновки до розділу 2

Аналіз сутності та змісту механізму адміністративно-правового забезпечення захисту об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені у цифровій формі дав змогу зробити певні висновки.

1. У сучасній науці немає єдиної думки стосовно класифікації елементів механізму правового регулювання. До структури механізму адміністративно-правового регулювання входять норми адміністративного права, які об'єктивно виражені в законах та інших нормативних актах, адміністративні правовідносини, акти тлумачення норм адміністративного права, акти застосування норм адміністративного права, правосвідомість, правова культура, законність.

Правовідносинами у сфері забезпечення захисту об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені у цифровій формі є бажані для людини, суспільства та держави відносини, які виникають в процесі забезпечення відповідними суб'єктами умов правомірного створення, розповсюдження, використання, зберігання та використання об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені у цифровій формі.

2. Правовідносини у сфері забезпечення захисту об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені у цифровій формі, як правило, регулюються диспозитивними нормами цивільного права, тому участь в них органів державної влади, які наділені владними повноваженнями мінімальна. Проте, їх роль в суспільних відносинах такого роду не просто не виключається, а навпаки досить актуальна, бо норми, які належать до приватного права не здатні повністю регламентувати дану сферу.

Діяльність органів державної влади здійснюється на підставі чинного законодавства, шляхом механізму адміністративно-правового регулювання, до якого входять адміністративно-правові норми. За їх допомогою, з одного боку, регулюється поведінка суб'єктів адміністративного права, охороняються права фізичних та юридичних осіб, встановлений в державі

правопорядок, з іншого, виникають адміністративні правовідносини, в яких реалізовується статус суб'єктів.

3. Адміністративній відповідальності за порушення прав у сфері забезпечення захисту об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені у цифровій формі властиві всі ознаки та принципи цілісного інституту адміністративної відповідальності.

Основними перешкодами на шляху ефективного застосування адміністративних заходів до правопорушників в сфері авторського права є: некваліфікована діяльність органів та посадових осіб, уповноважених на оформлення матеріалів у справах про адміністративні правопорушення у даній сфері; не вжиття заходів для з'ясування даних про суб'єкта права інтелектуальної власності; не повідомлення суб'єкта права інтелектуальної власності про порушення його прав; складання протоколу про адміністративне правопорушення особою, яка згідно із законом не має на це повноважень; недостатньо вимогливе ставлення суддів до матеріалів справ про адміністративне правопорушення; неоднаковість тлумачення суддями одних і тих самих норм.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАХИСТУ ОБ'ЄКТІВ АВТОРСЬКИХ І СУМІЖНИХ ПРАВ, ЩО ВИРАЖЕНІ У ЦИФРОВІЙ ФОРМІ

3.1 Шляхи підвищення ефективності діяльності суб'єктів державної влади у сфері забезпечення захисту об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені у цифровій формі

Питання вдосконалення системи органів управління в сфері інтелектуальної власності часто піднімаються на найвищих рівнях державної влади. Підкреслюється роль інтелектуальної діяльності в житті сучасної держави: «Ви нам дуже потрібні. Усім, хто готовий будувати нову, сильну та успішну Україну, я з радістю надам українське громадянство. Ви повинні їхати в Україну не в гості, а додому. Ми чекаємо на вас. Сувенірів з-за кордону не потрібно, привезіть, будь ласка, свої знання, досвід і ментальні цінності...» (з інавгураційної промови Президента України Володимира Зеленського) [80]. Крім цього слід наголосити, що й інші посадові особи та державні органи розуміють про необхідність боротьби за «інтелект». У зв'язку з чим реформування державної системи правового захисту інтелектуальної власності в Україні виділяється одним з найбільш пріоритетних.

Підтвердженням цьому є низка нормативно-правових актів, які або на цьому наголошують («Стратегія сталого розвитку «Україна – 2020», схвалена Указом Президента України від 12.01.2015 року № 5/2015), або регламентують конкретні шляхи реформування («Концепція реформування державної системи правової охорони інтелектуальної власності в Україні», схвалена Розпорядженням КМУ від 01.06.2016 року № 402-р), крім цього існує й незатверджений проект реформування даної сфери («Національна

стратегія розвитку сфери інтелектуальної власності в Україні на період до 2020 року») [156;144,115].

Проаналізувавши вищезазначені акти, можна зробити висновок, що вже існує цілком конкретний план дій з вдосконалення даної сфери, зокрема, визнано, що існуюча на той момент система правового захисту інтелектуальної власності засвідчила низьку ефективність і нездатність забезпечити розвиток сфери інтелектуальної власності. Наголошено й на недосконалості системи державного управління сферою правового захисту інтелектуальної власності, зокрема її складності та багаторівневості. А якщо ж розглянути, які державні органи, установи та структури були наділені прямыми і непрямыми функціями та відповідальністю в сфері інтелектуальної власності, то можна тільки погодитись з вищезазначеним тезисом.

Безперечно, за ті роки скільки діють дані концепції, певні здобутки є: це й зміни у системі державних органів правового захисту інтелектуальної власності, перерозподіл повноважень у даній сфері, ліквідації Державної служби інтелектуальної власності України, створення так званого «ІР-суду» та ін. Проте, час йде, схвалені концепції втрачають терміни своєї дії, а їх реалізація залишає певні питання. Зокрема, й в дотичній до сфери захисту інтелектуальної власності, сфері забезпечення захисту об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені у цифровій формі.

Підтвердженням цьому є розробка проекту Національної стратегії розвитку сфери інтелектуальної власності в Україні на період 2020-2025 роки, в якому окреслені схожі завдання, що й в минулій. Одними з пунктів, які були оголошені, виявився «високий рівень піратства та інтелектуальної контрафакції» та «низький рівень взаємодії державних, професійних та громадських інституцій у сфері правового захисту інтелектуальної власності» [151].

У першу чергу нас цікавлять саме об'єкти авторських і суміжних прав, що виражені у цифровій формі. Тому з того широкого кола державних органів, які наділені прямыми і непрямыми функціями та відповідальністю в

сфері інтелектуальної власності, ми розглянемо ті, які діють саме в досліджуваній сфері та запропонуємо шляхи підвищення їх ефективності.

Перш за все, треба визначити, що взагалі означає «ефективний». Академічний тлумачний словник української мови, пояснює це слово як те, що приводить до потрібних результатів, наслідків [22].

Ефективність діяльності органів державної влади має розглядатися з огляду на поняття ефективності державного управління, що розрізняється як:

- загальна соціальна ефективність державного управління;
- ефективність організації і функціонування суб'єктів державного управління;
- ефективність діяльності управлінських органів та посадових осіб.

В оцінці ефективності державного управління важлива роль належить критеріям конкретної соціальної ефективності діяльності органу державної влади і посадової особи, кожного управлінського рішення, дії, впливу [169].

Ці критерії необхідні тому, що загальна і спеціальна ефективність державного управління є наслідком конкретної соціальної ефективності окремих управлінських зусиль.

Критеріями соціальної ефективності є:

- ступінь відповідності напрямів, змісту і результатів управлінської діяльності органів і посадових осіб тим її параметрам, які відображені у правовому статусі органу й окремої посади;
- законність рішень і дій органів державної влади та органів місцевого самоврядування, а також їх посадових осіб;
- реальність управлінських впливів (має забезпечувати цілеорієнтацію, організацію і нормативне регулювання керованими об'єктами);
- зміст управлінських актів (рішень, вчинків, дій та ін.) з погляду відображення в них запитів і потреб людей, спрямованості на їх добробут і розвиток;

- характер й обсяг взаємозв'язків відповідних органів державної влади чи органів місцевого самоврядування та їх посадових осіб з громадянами, їх об'єднаннями і колективами (показує рівень демократизму управлінської діяльності);
- міра забезпечення в рішеннях і діях посадових осіб престижу держави;
- правдивість і доцільність управлінської інформації, яка видається органами та їх посадовими особами;
- моральний критерій (полягає в морально-ідеологічному впливі управлінської діяльності на «зовнішнє» середовище).

При оцінюванні ефективності державного управління мають порівнюватись:

- цілі, які практично реалізуються в ньому, з цілями, які об'єктивно детерміновані суспільними запитами;
- цілі, які реалізовані в управлінських процесах, з результатами, одержаними при об'єктивізації державного управління (рішень і дій його управлінських компонентів);
- об'єктивні результати управління із суспільними потребами й інтересами;
- суспільні витрати, які пішли на державне управління, з об'єктивними результатами, одержаними внаслідок управління;
- можливості, закладені в управлінському потенціалі, зі ступенем їх реального використання [95].

Виходячи з вищезазначених критеріїв ефективність діяльності органу державної влади передбачає досягнення поставленої мети в результаті налагодженої організації роботи його структурних підрозділів та працівників, які там працюють.

Якщо взяти для прикладу Міністерство внутрішніх справ, то даний орган виконавчої влади через свої органи, в першу чергу через Національну

поліцію України, здійснює заходи щодо захисту об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені у цифровій формі від протиправних посягань.

Національна поліція України на системній основі вживає заходи, спрямовані, зокрема на посилення протидії незаконному тиражуванню і розповсюдженю на території держави контрафактної аудіовізуальної продукції, комп'ютерного програмного забезпечення, викриття фактів виробництва і реалізації фальсифікованої продукції з незаконним використанням торговельних марок відомих вітчизняних та зарубіжних товаровиробників. Крім цього у структурі НПУ є підрозділи з протидії кіберзлочинності, які відповідають за питання боротьби з порушеннями авторських і суміжних прав у мережі Інтернет.

Вищезазначеними підрозділами регулярно проводяться такі оперативно-профілактичні заходи, як операція «Пірати», з відпрацювання суб'єктів ринку інтелектуальної власності, під час яких одними із пріоритетних напрямків роботи визначено протидію порушенням у сфері авторського права, а також боротьбу з Інтернет-піратством.

Проте, провівши аналіз нормативно-правової бази, яка регулює дане відомство, можна зробити висновок, що немає чіткої регламентації організаційного забезпечення діяльності підрозділів в контексті протидії правопорушенням у сфері захисту об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені у цифровій формі.

Так лише можна навести для прикладу Закон України «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю», де регламентовано інформаційне, фінансове, матеріально-технічне та науково-дослідне забезпечення з метою боротьби з організованою злочинністю [71].

Організаційне забезпечення діяльності щодо протидії правопорушенням є надзвичайно важливим та одночасно надзвичайно розгалуженим. Найчастіше до нього відносять заходи, пов'язані з економічним, матеріально-технічним, кадровим забезпеченням діяльності уповноважених органів [102].

Так, на нашу думку, таке забезпечення здійснюється шляхом:

- адміністрування та користування спеціалізованими базами даних;
- забезпечення необхідним устаткуванням та економічною стабільністю за рахунок бюджету;
- зростання професійних умінь та навичок співробітників;
- проведення аналітичної діяльності та складання в подальшому звітів, з метою прогнозування та визначення пріоритетів;
- організація науково-дослідної роботи за конкретними першочерговими цілями, шляхом залучення наукових фахівців, зокрема із закладів вищої освіти системи МВС;
- вивчення досвіду інших країн в контексті боротьби з правопорушеннями (злочинами).

Слід зауважити, що на законодавчому рівні вищезазначені заходи у сфері захисту об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені у цифровій формі не визначаються.

З метою ефективного функціонування НПУ у сфері забезпечення захисту об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені у цифровій формі необхідно чітке визначення функцій та повноважень, які мають бути чітко регламентовані, як у нормативно-правовому, так і методично-довідковому полі, при цьому дана діяльність повинна бути реалізована фахівцями, які є спеціалістами у зазначеній сфері.

Отже, можна констатувати, що під організаційним забезпеченням діяльності підрозділів НПУ у сфері забезпечення захисту об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені у цифровій формі слід розуміти регламентоване на законодавчому рівні узгодження щодо діяльності вузько спеціалізованих фахівців в місці, просторі та часі із забезпеченням всім необхідним устаткуванням.

Тому ми можемо стверджувати, що ефективність забезпечення захисту об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені у цифровій формі може

бути досягнута шляхом удосконалення загальної організації зазначеної діяльності.

Серед напрямів діяльності державних органів зі змінення організаційних основ забезпечення захисту у зазначеній сфері можна виділити:

- правозахисний (змінення системи правоохоронних органів з метою надійного захисту прав та законних інтересів суб'єктів, які функціонують у даній сфері та ефективної протидії правопорушенням);
- галузево-уповноважуючий (чітке регулювання нормами законодавства повноважень державних органів, шляхом усунення дублювання їх функцій);
- превентивний (інформування населення щодо належного ставлення до законодавства з метою підвищення рівня їх правової свідомості, а також їх залучення до активної співпраці щодо протидії правопорушенням у даній сфері).

На наш погляд, серед вищезазначених напрямків зі змінення організаційних основ забезпечення захисту об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені у цифровій формі особливе місце займає галузево-уповноважуючий напрямок. В свою ж чергу, галузево-уповноважуюча структура підрозділу НПУ – це сукупність різних видів та напрямів діяльності, що обумовлені метою його створення та ключовими завданнями, які на нього покладені, а також сукупність повноважень комплектуючих його підрозділів та функціональних обов'язків працівників, які там працюють.

Кожен орган чи підрозділ визначає таку структуру, а потім формулює і нормативно закріплює її в положеннях та у функціональних обов'язках та посадових інструкціях співробітників. Конкретний зміст функції, системи управління залежить від її цільового призначення та специфіки діяльності [40].

Поруч з цим, завдання та функції виконуються заради досягнення мети, яка була поставлена перед органом. Під метою слід розуміти настання

бажаного стану або рівня розвитку, яких треба досягти шляхом реалізації відповідних завдань. Звідси можна зробити висновок про те, що без визначення головної мети діяльності органу не має сенсу його функціонування.

Головною метою діяльності Національної поліції України є підтримання публічної безпеки та порядку на всій території держави. Ця стратегічна мета легалізується низкою нормативних актів, зокрема Положенням про Національну поліцію, затвердженим Постановою КМУ від від 28.10.2015 року № 877 [133]. Крім вищезазначеної мети існують й інші, при цьому кожна конкретно визначена така мета виступає як завдання безпосередньої діяльності. Дані завдання, які необхідно виконати для їх досягнення, визначають функції Національної поліції України.

Кожна функція, з покладених на НПУ, конкретизується у функціях її структурних підрозділів, а функції структурних підрозділів розподіляються у формі функціональних обов'язків кожного окремого працівника підрозділу, які він постійно виконує.

Отже, можна дійти висновку, що функції НПУ виявляються і реалізуються в повсякденній діяльності органу в цілому, окремих його підрозділів і працівників при виконанні поставлених перед ними завдань.

Так, на думку О. Юхно, удосконалення функціонування системи оперативно-розшукового запобігання злочинам може бути досягнуто шляхом забезпечення такого стану нормативно-правового регулювання, при якому поряд з максимально ефективним виконанням поставлених перед ними завдань не порушуються рівновага системи у бік збільшення впливу і розширення меж застосування примусу [172].

Органи державної влади повинні націлювати свої зусилля на захист прав громадян, захист прав виробників. Ефективність механізму забезпечення захисту об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені у цифровій формі також пов'язана з правозахисною діяльністю в зазначеній сфері.

Правоохоронні органи України безпосередньо забезпечують попередження злочинів та правопорушень у всіх сферах суспільних відносин, в тому числі і у сфері захисту об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені у цифровій формі. Кожен з правоохоронних органів здійснює зазначену протидію у межах своєї компетенції у зв'язку з чим великого значення набуває конкретизація цілей та завдань, що поставлені перед кожним з них.

У рамках даного процесу, нами було виділено наступні актуальні напрями, як:

- раціоналізація системи правоохоронних органів задля їх протидії правопорушенням;
- конкретне розгалуження повноважень серед правоохоронних органів у зазначеній сфері;
- заохочення до співпраці широкого кола правоохоронних органів та громадських організацій з метою координації в превентивних цілях.

На наш погляд, підвищення ефективності правоохоронних заходів у сфері захисту об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені у цифровій формі передбачає:

- задля виявлення правопорушень у даній сфері необхідно покращити якість оперативно-розшукових заходів по відношенню до виробників продукції, які виготовляють аудіовізуальну, музичну продукцію, програмне забезпечення та ін.;
- загострення уваги контролюючих та правоохоронних органів на факти порушень з боку суб'єктів підприємницької діяльності, що здійснюють тиражування та розповсюдження об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені у цифровій формі.

Також слід зупинити свою увагу на аналітичній роботі правоохоронних органів. Така робота має свої особливості, які пов'язані зі специфікою діяльності правоохоронного органу, а саме діяльності у сфері захисту

об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені у цифровій формі. Таким чином у процесі аналітичної роботи повинні здійснюватися:

- постановка завдання – необхідно зрозуміти завдання, реконструювати аналітичну проблему, спрогнозувати можливі сценарії розвитку подій;
- виконання планування – розробка плану збору інформації, що відповідає проблемі. Повинно бути прийнято рішення щодо того, що повинно бути перевірено та проаналізовано. Повинно бути зроблене чітке формулювання цілей та завдань;
- пошукові роботи – необхідно вибрати методи і засоби, які допоможуть ідентифікувати і отримати необхідну інформацію;
- аналіз та оцінка ключових джерел та їх змісту. Аналіз – це ключовий фактор, без якого неможливо інтерпретувати великі обсяги даних. Збір інформації повинен бути цілеспрямованим;
- складання звіту, який відповідає на конкретні питання, які необхідно було проаналізувати з підготовкою пропозицій щодо удосконалення;
- розповсюдження результатів роботи до конкретних підрозділів, які безпосередньо відповідають за цей напрямок [82].

Отже, на основі вищесказаного можна констатувати, що аналітична діяльність повинна бути направлена на прогнозування можливості появи нових протиправних проявів у сфері захисту об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені у цифровій формі на основі наявної інформації з доступних джерел, проведення комплексу заходів з обробки даної інформації, складання висновків та розробки пропозицій щодо ліквідування загроз об'єктам авторських і суміжних прав, що виражені у цифровій формі, а також, якщо в цьому є гостра необхідність, то надання рекомендацій щодо внесення змін до законодавства, з метою зменшення ризиків в майбутньому.

Крім цього слід зазначити, що оскільки дана сфера має транскордонний характер, то здійснення аналітичної діяльності повинно також базуватись на

практиках міжнародного співтовариства, доступ до якої можливий тільки за умови формування та налагодження надійних партнерських зв'язків з іншими країнами.

З постійно наростаючими темпами розвитку сучасних технологій все більш чітко проявляється тенденція до збільшення правопорушень у зазначеній сфері через мережу Інтернет. Саме тому, на нашу думку, гостро постає питання взаємодії Департаменту протидії кіберзлочинності, яке здійснює попередження та боротьбу зі злочинами, які вчиняються з використанням високих інформаційних технологій і телекомунікаційних мереж з іншими правоохоронними органами, оскільки разом з ліквідацією підрозділів захисту економіки НПУ, а особливо підрозділів по боротьбі з правопорушеннями у сфері інтелектуальної власності, втратились зв'язки та співпраця між підрозділами та, що найголовніше не проведено чіткого перерозподілу повноважень.

Тому перспективним напрямком вдосконалення організаційного забезпечення діяльності у зазначеному аспекті, на нашу думку, є приєднання підрозділів по боротьбі з правопорушеннями у сфері інтелектуальної власності колишнього Департаменту захисту економіки НПУ до Департаменту протидії кіберзлочинності НПУ.

На нашу думку, підвищення ефективності захисту об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені у цифровій формі також можливе шляхом належної організації взаємодії з організаціями колективного управління правами авторів, які у межах своїх повноважень можуть направляти звернення до суб'єктів підприємницької діяльності, які займаються організацією розповсюдження (власники сайтів, магазинів та ін.) об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені у цифровій формі з пропозицією прийняти профілактичні заходи з недопущення торгівлі та розповсюдження контрафактної продукції, а також інформування правоохоронних органів у разі виявлення можливих правопорушень.

На рівні з регламентацією організаційного забезпечення, судячи зі статистичних даних, які вказують на досить високий рівень правопорушень у сфері інтелектуальної власності (Додаток В), наявні проблеми регламентації правового забезпечення, оскільки важливою передумовою ефективної протидії правопорушенням, в тому числі й у сфері інтелектуальної власності, є наявність необхідних нормативно-правових основ, які регулюють діяльність правоохоронних органів.

Необхідно зазначити, що поняття «правове забезпечення» не має конкретного законодавчо закріпленого терміну. Тому, на нашу думку, під правовим забезпеченням необхідно розуміти правотворчу діяльність уповноважених на це органів, з метою забезпечення створення нових та удосконалення існуючих нормативно-правових актів.

Аналіз існуючих поглядів з даної проблеми дозволив дійти висновку, що завданнями правотворчої діяльності по правовому забезпеченню діяльності правоохоронних органів щодо протидії правопорушенням у сфері забезпечення захисту об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені у цифровій формі є:

- формування законодавчої бази, необхідної для виконання службових завдань, відповідно до появи нових сфер життя;
- ліквідація правових колізій та дублювань у повноваженнях, що гальмують розвиток взаємодії правоохоронних органів.

Виконання цих завдань є можливим тільки за умови удосконалення правового забезпечення правоохоронних органів у досліджуваній сфері, яке на нашу думку, повинно здійснюватися шляхом удосконалення діючого законодавства та прийняття нових нормативно-правових актів.

Також, однією з можливостей підвищення ефективності захисту об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені у цифровій формі, на наш погляд є зосередження функцій, спрямованих на запобігання та припинення вчинення правопорушень у даній сфері за Національною поліцією.

Чи можна назвати ефективною систему державного управління, при якій функції у сфері захисту об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені у цифровій формі, за винятком функцій по виробленню державної політики, здійснює безліч органів, кожен в межах своєї компетенції.

Відсутня і єдина політика в даних питаннях, методологія діяльності та врахування їх результативності. Видіється неможливим комплектування всіх державних органів і установ фахівцями в сфері інтелектуальної власності, зокрема, щодо захисту об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені у цифровій формі, які змогли б вирішувати поставлені завдання, також відсутність централізованого підходу не дозволяє виробити єдину політику в зазначеній галузі [157].

Наприклад, Державне агентство України з питань кіно є центральним органом виконавчої влади України, який спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра культури України, у функціях якого, відповідно до положення про цей орган є складання протоколів про адміністративні правопорушення у сфері кінематографії. Крім цього цей орган видає державні посвідчення на право розповсюдження і демонстрування фільмів, тим самим вживає заходи із захисту об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені у цифровій формі [130].

Такий розподіл обов'язків, на перший погляд, може здатися вірним, оскільки розвиток кінематографу відноситься до безпосереднього ведення Державного агентства України з питань кіно, співробітники даного органу є компетентними фахівцями в питаннях розвитку державної політики у сфері кінематографії, комерціалізації даної сфери, вдосконалення та реформування національної кіноіндустрії, розвитку продюсерської системи, збереження та раціонального використання національної та світової кінематографічної спадщини та ін.

Однак, застосування заходів з державного нагляду (контролю) у сфері кінематографії шляхом складання протоколів про адміністративні правопорушення за порушення правил розповсюдження та демонстрування

фільмів, на нашу думку, вимагає спеціальних знань в галузі права. Для того щоб успішно виконати покладені завдання, Державне агентство України з питань кіно змушене мати кваліфікованих фахівців у даній сфері, які не займаються повноваженнями безпосередньої сфери діяльності Державного агентства України з питань кіно.

Як зазначалося у підрозділі 2.2 нашого дисертаційного дослідження, існують й інші державні органи та установи, що здійснюють державний контроль за дотриманням суб'єктами господарювання вимог законодавства у сфері інтелектуальної власності, зокрема й захисту об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені у цифровій формі. До таких органів, зокрема, відносяться державні інспектори з питань інтелектуальної власності, які є посадовими особами Міністерства економічного розвитку, торгівлі та сільського господарства України.

Відповідно до Положення про державного інспектора з питань інтелектуальної власності Міністерства економічного розвитку і торгівлі, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 674 від 17 травня 2002 року, дані інспектори також уповноважені складати протокол про адміністративне правопорушення та передавати його на розгляд до суду за порушення у сфері інтелектуальної власності. Проте, тим же положенням регламентовано, що у разі виявлення порушень законодавства з питань інтелектуальної власності, що містять ознаки кримінального правопорушення, негайно повідомляти про це відповідний орган досудового розслідування, тобто підрозділ НПУ [132].

При цьому, приміром якщо проаналізувати фабули статей 51-2 КУпАП та 176 ККУ, то можна зробити висновок, що вони регулюють порушення законодавства у одній сфері, а різниця зокрема у сумі завданих збитків, яку, на нашу думку, державні інспектори з питань інтелектуальної власності об'єктивно оцінити самостійно не мають можливості [87;99].

Тому нами пропонується, щоб дані інспектори займалися плановими та позаплановими перевіrkами суб'єктів господарювання у процесі

використання об'єктів права інтелектуальної власності, а при виявленні порушень у даній сфері, що містять ознаки як адміністративного так й кримінального правопорушення, негайно повідомляли про це відповідний підрозділ НПУ.

Як зазначалося раніше, інтелектуальна власність, зокрема виражена у цифровій формі є багатогранним явищем, в зв'язку з цим визначати місце інтелектуальної власності в державному регулюванні необхідно з високою обережністю, чітко розділяючи сфери, на які впливає той чи інший орган державної влади та які головні функції на нього покладені.

В першу чергу, необхідно розмежувати функції формування та регулювання державної політики з функцією захисту в тій чи іншій сфері, зокрема в сфері інтелектуальної власності, оскільки, на нашу думку, для підвищення ефективності регулювання суб'єктів державної влади у сфері забезпечення захисту об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені у цифровій формі, в першу чергу, необхідно передати правозахисні функції правоохоронним органам, зокрема НПУ, а право-регуляторні – відповідним органам державної влади у сферу регулювання якого входить той чи інший об'єкт інтелектуального права. Вищезазначений підхід до вироблення та реалізації такої політики є найбільш вірним в силу суттєвих відмінностей між даними органами.

Таким чином, на нашу думку, запропонована концепція передачі правозахисних функцій у сфері інтелектуальної власності, зокрема у сфері захисту об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені у цифровій формі правоохоронним органам позначиться позитивно на розвиток України, дозволить більш ефективно використовувати результати інтелектуальної діяльності, а також виробляти єдину політику і стандарти в сфері надання державних послуг, пов'язаних з захистом права людини на результати своєї інтелектуальної, творчої діяльності. Крім цього такий розподіл повноважень унеможливить дублювання функцій державних органів.

3.2 Напрями удосконалення державної політики у сфері забезпечення захисту об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені у цифровій формі

Державна політика є важливим елементом розвитку державності на будь-якому часовому відрізку. Відповідаючи на основні виклики сучасності, держава визначає подальші шляхи свого розвитку. Сфера інтелектуальної власності є одним з напрямків державного регулювання в силу багатоаспектності і широкої застосовності результатів інтелектуальної діяльності, як у виробництві різного роду продукції: цивільного, подвійного або військового призначення, так і в сфері суспільної культури. Не раз відзначалася висока роль інтелектуальної власності в забезпеченні державної безпеки і розвитку економічної системи в цілому. Таким чином, сфера інтелектуальної власності відноситься до сфері безпосередніх інтересів держави.

Державна політика, будучи широким за змістом поняттям, може ставитися до предмету вивчення різних наук, в тому числі і адміністративно-правової науки. Видається неможливим говорити про діяльність органів виконавчої влади без розгляду поняття і основних елементів державної політики. Як зазначає Ю.Є. Аврутін: «Зміни в державній політиці, політико-правових пріоритетах, політико-правових оцінках належного стану правопорядку тягне (повинно тягнути!) зміни в формах, методах, засобах використуваних конкретним органом виконавчої влади, «призначеним» державою за реалізацію відповідної політики та забезпечення правопорядку. Більш того, вище керівництво країни може вирішувати, якому органу виконавчої влади делегувати повноваження по реалізації цієї функції» [20].

Вищезазначене висловлювання повністю підтверджує необхідність розгляду інституту державної політики в сфері інтелектуальної власності при вивченні питань адміністративно-правового регулювання діяльності органів виконавчої влади.

Невід'ємним елементом державної політики в будь-якій сфері повинні бути цілі та принципи, які закріплюються за допомогою вироблення державної політики в певній сфері діяльності. Сьогодні в Україні відсутня єдина практика нормативно-правового закріплення державної політики. Так, за деякими напрямками політика закріплюється Законами України, наприклад, державна політика України в галузі охорони праці, щодо служби в органах місцевого самоврядування, у сфері надання адміністративних послуг, у сфері освіти, у сфері зайнятості населення та ін. Найчастіше в законах закріплюються лише окремі елементи державної політики, як, наприклад, цілі державної політики, принципи державної політики.

Державна політика також закріплюється в указах Президента України: забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики, сприяння розвитку громадянського суспільства, впровадження єдиної державної політики реформ та ін.

Існують також випадки закріплення державної політики в нормативно-правових актах органів виконавчої влади, наприклад, державна політика у сфері торгівлі.

Дані обставини дозволяють зробити висновок, що сьогодні в Україні відсутній єдиний підхід до питання закріплення державної політики в нормативно-правових актах різної юридичної сили, а також наявна розрізnenість суб'єктів, які видають ці акти.

У найбільш загальному вигляді політика визначається як «Діяльність органів державної влади і державного управління, що відображає суспільний лад і економічну структуру країни, а також діяльність громадських класів, партій...» [104], а також «...сфера діяльності, пов'язана з відносинами між соціальними групами, суттю яких є визначення форм, завдань, змісту діяльності держави » [43]. Слід зазначити, що в першому випадку під політикою розуміється діяльність органів державної влади, в той час як у другому – визначення форм, завдань та змісту діяльності, але не сама діяльність.

В теорії юридичної науки В. Леушин та В. Перевалов визначають політику як «широке за обсягом і складне за змістом явище і поняття», а загальнодержавну політику визначають як «стратегічний курс розвитку країни». Далі автори визначають три основних види діяльності в сфері політики: «вироблення стратегічного курсу (політики); вибір стратегічного курсу; реалізація обраного стратегічного курсу», розподіляючи зони відповідальності наступним чином: «виробленням стратегічного курсу займаються партії. Потім виборці, голосуючи за ту чи іншу партію, здійснюють вибір політичного курсу. Нарешті, партія, яка перемогла на виборах, формує уряд і проводить в життя свою програму через механізм державної влади» [94].

Відповідно до даної точки зору, можна зробити висновок, що первинним, але в той же час опосередкованим суб'єктом вибору державної політики в правовому полі держави є громадяни.

Наша ж позиція полягає в тому, що юридичне закріплення державної політики з різних напрямків діяльності повинно визначатися в спеціальних нормативно-правових «стратегіях», схвалених актами Президента України, як гаранта державного суверенітету, територіальної цілісності України, додержання Конституції України, прав і свобод людини і громадянина та стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору. Даними документами декларативного характеру саме Президент повинен задавати основні напрямки розвитку зовнішньої і внутрішньої політики держави, в тому числі в особливо значущих сферах державної діяльності.

Якщо проаналізувати законодавство України, то можна зробити висновок, що такі стратегії приймаються не тільки Президентом України, але й іншими органами влади, наприклад Кабінетом Міністрів України, Верховною Радою, Центрвиборчкомом та ін.

Також слід зазначити, що відносини зі стратегічного планування в Україні не врегульовані. За часів незалежності були лише спроби такого

врегулювання, зокрема у 2011 році до Верховної Ради України подавався Проект Закону України «Про державне стратегічне планування», який був прийнятий лише в першому читанні [64]. Також у 2017 році Міністерство економічного розвитку запропонувало врегулювати окремим законом державне стратегічне планування й опублікувало свій проект Закону України «Про державне стратегічне планування» [65].

На нашу думку, такий закон необхідний, оскільки ним буде визначено правові та організаційні засади формування цілісної системи державного стратегічного планування розвитку країни, крім цього нормами такого закону буде встановлено загальний порядок розроблення, затвердження і виконання документів державного стратегічного планування, а також повноваження учасників цих процесів.

Необхідність прийняття такого закону підтверджується й тим, що й до сьогоднішнього дня збереглася невизначеність в питанні співвідношення документів декларативного характеру з нормативно-правовими актами: відсутній хоч якийсь спеціальний закон, який би чітко відрегулював співвідношення документів стратегічного планування з нормативно-правовими актами, так як твердження декларативного характеру не є обов'язковим до виконання або за невиконання їх положень немає ніякої відповідальності, проте процедура їх прийняття відбувається з урахуванням правил діловодства нормативно-правових актів (наприклад, указ Президента України про затвердження стратегії).

На нашу думку, документи стратегічного планування за мірою важливості слід розділити на дві можливі категорії:

- мають форму нормативно-правового акта з обов'язковим виконанням його положень та з відображенням відповідальних осіб, щодо їх виконання;
- мають форму ненормативного правового акта, тобто рекомендаційного характеру, але при цьому зі спрощеною процедурою його прийняття.

Слід відмітити, що декларативний характер (що проголошує) повинен зберігатися незалежно від форми видання акта.

Отже, на підставі вищезазначеного можна зробити висновок, що стратегічне планування і державна політика співвідносяться як загальне та часткове, при цьому стратегічне планування є частиною державної політики. Політика в цілому зачіпає питання як вироблення державної стратегії в окремо взятій сфері, так і питання побудови системи органів виконавчої влади, розподілу повноважень, встановлення механізмів державного регулювання, контролю і нагляду, в той час як стратегічне планування, в першу чергу, зосереджено на оцінці існуючих викликів, постановці цілей і завдань, на основі проведеного аналізу.

При розгляді питання про державну політику в сфері захисту інтелектуальної власності та, зокрема, дотичної до неї сфери забезпечення захисту об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені у цифровій формі не можна обійти увагою питання про розуміння державної політики в соціологічних науках, оскільки політика безпосередньо пов'язана зі взаємостосунками між суб'єктами соціуму.

Наукові дослідження в галузі соціології, які розглядають державну політику як соціальне явище і форму громадського управління, розуміють цю категорію як «політичний процес управлінського впливу, головним чином, інститутів виконавчої влади держави на основні сфери суспільства, що спирається на безпосереднє застосування державно-владних повноважень, як при розробці, так і при здійсненні стратегії і тактики, регулюючого та організуючого впливу на всі компоненти і аспекти функціонування та розвитку економіки, соціальної сфери та інших підсистем суспільства за допомогою розміщення ресурсів, розподілу, перерозподілу суспільних благ та інших заходів» [162].

Також автори зазначають, що «державну політику розробляють і здійснюють переважно такі публічні інститути влади, як уряд, Президент та ін. Сказане не виключає можливість участі законодавчих інститутів в

розробці політичної стратегії і контролі за її реалізацією. В рівній мірі сказане відноситься й до всіх інших: політичних організацій, включаючи інститути політичної участі та громадянського суспільства» [149].

Виходячи з даних тверджень, можна зробити висновок, що автори, відрізняючи державну політику і державне управління за формою, ототожнюють їх за змістом, а отже, основними суб'єктами вироблення і реалізації державної політики є Президент та органи виконавчої влади.

Представленний соціологічний підхід, в першу чергу, заснований на дослідженні соціальних взаємодій державних і приватних суб'єктів, що впливають на формування та реалізацію державної політики, і їх значущості. У той же час юридична наука при вивченні такого явища як державна політика повинна виходити не з фактично існуючих суспільних відносин, а з комплексу прав і обов'язків, закріплених в нормативно-правових актах, які визначають права і обов'язки по виробленню та реалізації державної політики.

Таким чином, на нашу думку, більш вірним бачиться підхід теоретиків права, що відносять до суб'єктів вироблення державної політики як державних суб'єктів: Президента України, представників законодавчої гілки влади, виконавчої гілки влади, державні організації, так й різні суспільні групи: політичні партії, рухи та інші громадські об'єднання, а також соціальні класи та окремого громадянина.

Звичайно, величина впливу на державну політику перерахованих суб'єктів різнятися, але виняток окремих елементів суб'єктного складу призведе до необґрунтованого звуження їх кола. Безсумнівно, на етапі реалізації державної політики повноваження покладені на державу, але у виробленні державної політики бере участь безліч суб'єктів, в тому числі недержавних.

Заслуговують на увагу адміністративно-правові наукові дослідження, предметом яких є політика безпосередньо в сфері інтелектуальної власності. Так, А. Мінбалеев, розглядаючи зміст державної політики в галузі

інтелектуальної власності, зазначає, що вона полягає «в удосконаленні наявних можливостей, створення механізмів їх реалізації в системі конкретних заходів щодо підвищення конкурентоспроможності вітчизняного виробництва, повноцінного імпортозаміщення, а також розвитку пріоритетних напрямків розвитку вітчизняної економіки» [108].

На нашу думку, запропоноване розуміння змісту державної політики засноване на вузькому розумінні самої державної політики в сфері інтелектуальної власності, оскільки автор необґрунтовано виключає з даної сфери державного регулювання захист інтелектуальної власності. А якщо проаналізувати нинішній стрімкий розвиток технологій та масовий перехід об'єктів авторських і суміжних прав у цифрову форму (програми для ПК, аудіовізуальні твори, музичні твори та ін.), то справедливо вважати, що вищезазначена сфера державної політики повинна включати в себе забезпечення захисту об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені у цифровій формі.

Розглядаючи питання про державну політику в сфері правової захисту інтелектуальної власності, слід зазначити, що визначення цілей державної політики є одним з ключових елементів розвитку сфери інтелектуальної власності. Документом, що визначає основні цілі та принципи державної політики є Концепція реформування державної системи правової охорони інтелектуальної власності в Україні», схвалена Розпорядженням КМУ від 01.06.2016 року № 402-р [144].

Однією з головних цілей вищезазначененої концепції є створення оптимальної, якісної та ефективної державної системи правової охорони інтелектуальної власності, здатної сформувати, реалізувати прозору публічну модель подолання існуючих викликів та ризиків і запропонувати дієві інструменти сфери інтелектуальної власності як стимули для розвитку споріднених економічних та суспільних чинників.

Безумовно, економічний пріоритет є найбільш важливою метою розвитку сфери інтелектуальної власності, оскільки саме економіка більшою

мірою зумовлює розвиток інших інститутів держави. Правове регулювання покликане забезпечити стимуловання та ефективність впровадження результатів інтелектуальної діяльності в економічний обіг та сприяти підвищенню їх економічного потенціалу.

В кінцевому підсумку даною концепцією передбачалося:

- створити прозору та ефективну структуру державного управління сферою інтелектуальної власності;
- поліпшити якість та підвищити ефективність роботи органів управління державної системи правової охорони інтелектуальної власності;
- спростити та забезпечити прозорість процедур набуття та розпорядження правами інтелектуальної власності;
- підвищити якість охоронних документів у сфері інтелектуальної власності;
- забезпечити впровадження ефективного механізму захисту прав інтелектуальної власності;
- створити умови для розбудови національної інноваційної системи [144].

Проте, аналізуючи положення даної концепції, необхідно відзначити, що строки на її реалізацію сплинули ще в 2017 році, а також не вироблено единого підходу в науці в даній сфері.

Тому, на наш погляд, є гостра потреба в створенні діючого єдиного нормативно-правового акта, який би узагальнював та визначав державну політику в сфері правового захисту інтелектуальної власності в Україні, який має закріплитися указом Президента України.

Як зазначалося вище, даний акт, по аналогії з будь яким з інших декларативних документів щодо відображення напрямків державної політики, повинен містити наступні найважливіші елементи:

- цілі, що визначаються виходячи з об'єктивних обставин розвитку світової спільноти в цілому або однієї з сфер життєдіяльності;

- завдання, які необхідно вирішити для досягнення поставлених цілей;
- принципи, які є основними ідеями здійснення державної політики і визначають сутнісні положення, на основі яких будується вся система державного управління в окремо взятій сфері.

На нашу думку, також слід відмітити, щоб в даному документі слід регламентувати обов'язковість виконання поставлених цілей з зазначенням відповідальних суб'єктів державної політики.

Крім цього, у зв'язку з тим, що даний акт ще не створений, а те, що він має регулювати відноситься у рамки нашого дослідження, було б доцільно запропонувати певні шляхи щодо удосконалення політики в сфері правового захисту інтелектуальної власності в Україні, зокрема щодо захисту об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені у цифровій формі.

Одним з напрямків, на наш погляд, є формування соціальної правосвідомості громадян та мотивації їх поведінки. Будь-яка держава має мати та втілювати політику підвищення правової культури своїх громадян, забезпечувати належне і правильне формування правосвідомості. У зв'язку з цим поряд з юрисдикційними заходами не менш важлива державна діяльність по формуванню правосвідомості та підвищення рівня правової культури.

З такого погляду, захист інтересів авторів та правовласників ґрунтуються, перш за все, на формуванні шанобливого ставлення споживачів до інтелектуальної власності, в цілому. Відповідно до поняття правосвідомість, можемо вказати, що це категорія теорії держави і права та кримінології, що означає сферу суспільної, групової та індивідуальної свідомості, яка пов'язана з відображенням правозначущих явищ, які обумовлені правозначущих цінностями: праворозумінням, зображенням належного правопорядку. Правосвідомість людей визначається правовими зasadами суспільства: практикою правозастосування, реальними умовами життєдіяльності людей, моральним досвідом та традиціями суспільства

(системою розповсюдженого оціночного ставлення до правозначущих явищ). Найбільш стійкі нормативно-ціннісні позиції утворюють сферу її правозначущих норм поведінки, що викликають стереотипну готовність до певних дій в правозначущих ситуаціях [110].

Іншими словами, правосвідомість – це усвідомлення людиною діючих правових приписів і норм. З поняття правосвідомості логічним чином випливає поняття правової культури як ставлення індивідуума до усвідомлених ним правових розпоряджень та заборон.

На відміну від інших галузей права авторське право є дуже специфічною галуззю, тим більше коли воно стосується питання його застосування до відносин, що виникають при використанні інформаційних телекомунікаційних мереж. Внаслідок цього пересічна особа не завжди усвідомлює, або усвідомлює неправильно саму ідею авторського права, адже ця галузь регулює вельми незрозумілі як для неспеціаліста відносини, що стосуються нематеріальних об'єктів, які не підкоряються законам матеріального світу. Наприклад, завантаження цифрових примірників аудіовізуальних творів з мережі Інтернет далеко не завжди пов'язується особою-неспеціалістом з можливим порушенням авторських прав в силу того, що відмінності між легальними і контрафактними зразками часто не очевидні навіть фахівцеві.

Таким чином, щодо об'єктів авторських і суміжних прав виникає небезпечна тенденція, коли людина, порушуючи їх правовий режим використання, не усвідомлює сам факт порушення і заподіяння своїми діями шкоди, або усвідомлює це невірно. В цьому випадку можна говорити про наявність прогалин у правосвідомості, що ведуть до принципової неможливості становлення належної правової культури щодо авторського права.

В інших випадках, коли індивідуум чітко усвідомлює факт порушення авторського права, мова йде про виборочно-правовий нігілізм. Так на думку, Ю. Шемшученко, правовий нігілізм (від лат. «Nihil» – нічого) – напрям

політико-правової думки, який відкидає соціальну цінність права і культивує негативне ставлення до нього. Належить до стійких і поширених, виявів деформації правосвідомості населення. Може мати місце і в прямій, і в прихованій формі: від скептичного ставлення до права до повної зневіри у його реальних та потенцій можливостях [170].

В даний час Україна небезпідставно відноситься до числа тих країн, де становище з захистом прав комп’ютерної інтелектуальної власності на програмні продукти характеризується як дуже тривожне: широкий асортимент програмного забезпечення для комп’ютерної техніки тиражується та розповсюджується з грубим порушенням прав їх творців і правовласників.

Міжнародний інформаційний мовник США «Голос Америки» провів он-лайн опитування українців з приводу питання «Чи потрібно закривати веб-сайти, які поширюють піратську продукцію?», за результатами якого більшість із майже 900 учасників, а саме 72 відсотки висловились проти закриття таких сайтів. «Українські умови особливі» – один із найпоширеніших коментарів прихильників безплатного доступу до об’єктів інтелектуальної власності [118].

Тим часом Управління інтелектуальної власності Європейського Союзу (EUIPO) оприлюднило дослідження, в якому опитало молодих людей віком 15-24 роки з 28 країн Європейського Союзу чи споживали піратський контент за останні 12 місяців. В результаті чого вияснено, що 51% європейців, які народилися у 1995-2005 роках жодного разу не використовували зазначений контент. Попри це, третина вказали, що користуються контентом, розміщеним з порушенням права інтелектуальної власності, регулярно.

Основним фактором впливу залишається висока ціна за легальність – це зазначили 56% опитаних. Інші найбільш поширені чинники, що змушують обирати нелегальне – це наявність потрібного контенту лише на піратському

ресурсі, відсутність там реєстрації і те, що піратські сайти легко знайти в мережі Інтернет.

Однак, більшість опитаних вказали, що є важелі впливу, які можуть відвернути їх від піратства. Серед них – можливість споживати легальний контент за більш доступною ціною, вищий ризик покарання, негативний споживацький досвід. Також 20% молодих людей назвали фактором впливу на їхню поведінку краще розуміння шкоди, яку вони чинять, порушуючи права інтелектуальної власності.

Думки молодих українців щодо цього співпадають з європейцями. За даними дослідження Gemius, проведеного у 2019 році за замовленням антипіратської ініціативи «Чисте небо», українці також називають ціну за легальний контент основним критерієм вибору між піратським та легальним контентом. 46% вказали, що при «розумній» вартості вони готові відмовитися від краденого контенту. А 25% зазначили, що інформування користувачів про правила розміщення і користування контентом в мережі Інтернет допоможе в боротьбі з цим злочином [126].

Формування належної правосвідомості, а згодом правової культури – досить тривалий соціальний процес, впливати на який можна тільки в дуже обмежених масштабах. Як правило, вплив на суспільну правосвідомість здійснюється або пропагандою правильного, законного способу поведінки, або ж шляхом посилення санкцій або демонстрації невідворотності їх застосування за ті чи інші протиправні діяння.

Одним з найважливіших державних інструментів формування належного правосвідомості є соціальна реклама. Згідно зі статтею 1 Закону України «Про рекламу», соціальна реклама – це інформація будь-якого виду, розповсюджена в будь-якій формі, яка спрямована на досягнення суспільно корисних цілей, популяризацію загальнолюдських цінностей і розповсюдження якої не має на меті отримання прибутку [72].

Основні завдання соціальної реклами, спрямованої на захист інтелектуальної власності – це вплив на правосвідомість громадян та наочне

роз'яснення основних принципів захисту авторських прав. Багато пересічних громадяни можуть просто не знати про те, що їх дії, можливо, носять протиправний характер в силу недостатності спеціальних знань. Саме цю прогалину і має заповнити соціальна реклама.

В Україні соціальна реклама проти інтелектуального піратства хоч і присутня, але поки не отримала достатнього поширення, так само як й не існує досить повних досліджень щодо ефективності цього превентивного способу захисту авторських прав, однак США і країни Західної Європи застосовують подібні засоби впливу на суспільну свідомість вже з 80-х років ХХ століття.

В даний час в ряді зарубіжних країн соціальна реклама проти інтелектуального піратства практично в обов'язковому порядку демонструється в усьому світі в кінотеатрах перед показом фільмів, записується у вигляді фрагментів разом з витягами із законів про захист інтелектуальної власності перед відеофільмами на різних платформах та носіях, демонструється по телебаченню у вигляді рекламних роликів, включається у звернення відомих кіноакторів і популярних музичних виконавців.

Хоч і здається на перший погляд, що ефективність соціальної реклами проти піратства є невисокою, проте деякі дослідники вважають, що з часом при необхідних інвестиціях вона зможе зіграти ту ж роль, яку зіграли багаторічні рекламні кампанії проти тютюнопаління та управління автомобілем в нетверезому вигляді в Великобританії, тобто змінити суспільне ставлення до цих соціальним проблем.

Іноді реклама проти піратства може містити заклики до повідомлення про факти використання нелегального програмного забезпечення з подальшим отриманням грошової винагороди. Це є сильним стимулятором суспільного інтересу до теми порушення авторських прав. Подібні методи застосовувалися британською Асоціацією виробників розважального програмного забезпечення (ELSPA) спільно з Федерацією проти крадіжки

програмного забезпечення (F.A.S.T.), де винагорода становила 1-2 тис. фунтів стерлінгів. Аналогічні кампанії проводяться й в інших країнах [14].

Наприклад, в Китаї, яку традиційно відносять до країн з підвищеним рівнем інтелектуального піратства, введена в дію державна програма по заохоченню організацій та приватних осіб, які повідомлять про факти порушення авторських прав. Якщо подібна інформація призведе до обвинувального рішення суду, таким особам буде виплачено винагороду в розмірі 100 000 юанів, повідомляє новинне агентство Reuters [18].

Аналогічну акцію проводить і Асоціація виробників програмного забезпечення (BSA) в США. За достовірне повідомлення про програмне піратство BSA зобов'язується виплатити винагороду до 1 млн. доларів [9].

Широке застосування в Україні соціальної реклами та методів матеріального стимулювання повідомлень про факти порушення авторських прав буде виправданим лише після проведення наукових досліджень ефективності та потенційних можливостей застосування даних способів захисту інтелектуальної власності з точки зору соціології та психології, наприклад, практика доведення до відома правоохоронних органів будь-яких підозрілих дій сусідів і знайомих, що є нормальним явищем в США і Західній Європі, може не зустріти достатнього поширення в Україні через особливості менталітету, коли подібне «здавання» засуджується суспільством, однак безперечно, що дані інструменти, формування правосвідомості та належної правової культури повинні застосовуватися в Україні в обов'язковому порядку.

Наступним напрямком удосконалення державної політики в галузі захисту об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені у цифровій формі, на наш погляд, є посилення їх цивільно-правового захисту. Посилаючись на інформацію щодо кількості задокументованих адміністративних правопорушень за досліджуваними нами статтями Кодексу України про адміністративні правопорушення в період з 2016 по 2019 рік (Додаток В), можна відзначати неефективність адміністративної відповідальності у даній

сфері, хоча саме вона повинна відігравати основну роль в цьому питанні, оскільки адміністративна відповідальність, на відміну, наприклад, від кримінальної відповідальності відрізняється оперативністю прийняття рішень та економічністю процесу призначення адміністративного покарання винної особи.

У той же час факт притягнення до адміністративної відповідальності може бути одним із доказів порушення прав інтелектуальної власності, на підставі якого правовласник може звернутися за цивільно-правовим захистом порушеного права. Такий підхід дозволить істотно полегшити процедуру збору правовласником доказів порушення інтелектуальних прав, особливо якщо таке порушення було вчинене в інформаційно-телеекомунікаційній мережі (наприклад, мережа Інтернет). Деякі дослідники справедливо відзначають невисоку ефективність заходів цивільно-правової відповідальності, в результаті чого правовласники не починають процес притягнення до адміністративної або кримінальної відповідальності.

Отже, однією з цілей державної політики у сфері інтелектуальної власності необхідно заявити підвищення ролі цивільно-правової відповідальності за порушення прав інтелектуальної власності. У зв'язку з цим необхідна модернізація законодавства у сфері цивільно-правової відповідальності за порушення прав інтелектуальної власності.

Підводячи підсумки всього вищесказаного, слід сказати, що однією з найголовніших функцій держави, в особі державних органів, є забезпечення прав і свобод людини. Для їх закріplення та можливості реалізації створюється велика кількість різного роду нормативно-правових актів. Проте, для їх систематизації та чіткості повинна вестись чітка державна політика, яка формулюється у декларативних стратегіях, концепція та ін.

Тому, якщо Україна прагне бути вагомим світовим гравцем, потрібно щоб державна політика у сфері правового захисту інтелектуальної власності зокрема, у сфері захисту об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені у цифровій формі була конкретно регламентована.

3.3 Шляхи удосконалення адміністративного законодавства у сфері забезпечення захисту об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені у цифровій формі

У сучасному світі проблема протидії порушенням у сфері авторського права і суміжних прав поступово займає провідне місце в діяльності держави, оскільки саме інтелектуальний потенціал суспільства, який відноситься до практично єдиного оновлюючого ресурсу, є основоположним фактором, що може забезпечити успішний культурний, економічний та науково-технічний розвиток країни.

У реаліях сьогодення домінуючим фактором негативного розвитку сучасної економіки є масштабні порушення прав інтелектуальної власності, частково викликані перетворенням об'єктів авторського права і суміжних прав в ринковий товар з високими споживчими властивостями.

Правопорушення в галузі авторських і суміжних прав підривають економічну безпеку держави, порушують права і законні інтереси правовласників і споживачів. Перш за все, це проявляється в інвестиційну непривабливість ринків, уражених контрафактною інтелектуальною продукцією, через що не надходять податки з доходів авторів, прибутків кінокомпаній, видавництв та ін.

«Інтелектуальне піратство» як один з видів незаконного підприємництва в силу високої прибутковості і низького ступеня ризику залишається сприятливим економічним середовищем для формування організованих злочинних груп, а існуючі методи і форми боротьби з даною категорією правопорушень не дозволяють повною мірою їм протидіяти.

З розвитком інформаційних технологій, появою в Україні приватної власності, з'явилася нагальна потреба захисту об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені у цифровій формі, оскільки зростає обсяг економічних адміністративних правопорушень та підвищується ступінь їх суспільної шкідливості, навіть суспільної небезпеки.

Питання комплексного та ефективного правового захисту авторського і суміжних прав в Україні виникло з 90-х років ХХ століття, тоді як світова спільнота звернула увагу на важливість цієї проблеми ще в 1986 році, коли до порядку денного уругвайського етапу переговорів щодо Генеральної угоди з тарифів і торгівлі (GATT) було включено обговорення Угоди про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності (Угода TRIPS), що згодом призвело до створення Світової організації торгівлі (СОТ) [121].

У ХХІ столітті, в епоху світової глобалізації та високотехнологічного і структурованого рівня злочинності необхідно для захисту авторських і суміжних прав використовувати весь комплекс засобів протидії, профілактики і захисту, в тому числі і міжнародне співробітництво в цій сфері. За даними Асоціації виробників програмного забезпечення, в Україні станом на кінець 2017 року 80% програмного забезпечення, встановленого на комп’ютерах, не має необхідних ліцензій [32].

При цьому не можна сказати, що це питання не досліджувалося вітчизняними чи зарубіжними ученими у галузі загальнотеоретичної юриспруденції, теорії державного управління, адміністративного права та процесу, цивільного права.

Окремі питання щодо забезпечення захисту об’єктів авторських і суміжних прав, що виражені у цифровій формі знайшли своє відображення у дослідженнях, які розкривали проблему відповідальності за порушення інтелектуальних прав.

Проте, незважаючи на досить велику кількість робіт, не можна сказати, що ця тема добре вивчена. Більш правильним є інший висновок: специфіка відповідальності за порушення авторських прав недостатньо досліджена.

На нашу думку, пропозиціями щодо можливих напрямків вдосконалення законодавчої бази та правозастосовчої практики в сфері захисту об’єктів авторських і суміжних прав, що виражені у цифровій формі в Україні є розгляд правових основ адміністративної відповідальності в даній галузі, а також науково-теоретичне осмислення адміністративного

законодавства в цілому та виявлення основних загальнотеоретичних проблем даної категорії.

Однією з основних особливостей діяльності з надання послуг зв'язку є необхідність у державній реєстрації операторів, провайдерів телекомунікацій, яка закріплена пунктом 20 частини першої статті 18 та статтею 42 Закону України «Про телекомунікації» та регульована методами і нормами адміністративного права [74]. Також відповідно до вищезазначеного Закону державним органом, що здійснює даний вид реєстрування, є Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері зв'язку та інформатизації, що також регламентовано Положенням про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сфері зв'язку та інформатизації, яка затверджена Указом Президента України «Про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сфері зв'язку та інформатизації» від 23.11.2011 року № 1067/2011 [155].

Крім цього, відповідно вищезазначеного положення, одним із основних завдань Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері зв'язку та інформатизації є здійснення державного регулювання та нагляду (контролю) у сфері телекомунікацій. Порядок здійснення такого нагляду регламентується статтею 19-1 Закону України «Про телекомунікації», відповідно до якої це може відбуватись, зокрема, шляхом проведення позапланових перевірок суб'єктів ринку телекомунікацій, з метою виявлення та усунення порушень законодавства стандартів та інших нормативних документів у сфері телекомунікацій на підставі письмового звернення [74].

Оскільки застосування даної форми нагляду, по суті, не обмежено закритим переліком випадків, варто справедливо відзначити принципову можливість проведення такої перевірки у зв'язку з порушенням чинного законодавства про захист авторських і суміжних прав.

З частини 4 статті 17 Закону України «Про електронну комерцію» можна дійти висновку, що суб'єкти господарювання, які надають послуги хостингу, тобто постійне зберігання інформації звільняються від

відповідальності за зміст переданої та отриманої інформації та за шкоду, завдану внаслідок використання результатів таких послуг, за умови, що цей суб'єкт:

- у нього відсутні відомості про незаконну діяльність або факти чи обставини, які вказують на те, що діяльність має ознаки незаконної, або стосовно вимог про відшкодування збитків від такої незаконної діяльності;
- постачальник після отримання таких відомостей вдається до швидких дій з метою усунення можливості доступу чи припинення доступу до інформації, у тому числі відповідно до вимог законодавства про авторське право і суміжні права [66].

Тому вбачається необхідність у розробці внутрішнього відомчого документу, який би регулював проведення позапланових перевірок суб'єктів ринку телекомунікацій на предмет можливих порушень чинного законодавства у сфері захисту авторських і суміжних прав на підставі письмового звернення. Крім цього в даному документі слід зазначити конкретні положення, що мають вміщувати вищезазначені звернення.

На наш погляд, особа, що подала таке звернення повинна вмотивовано довести, що постачальник послуг хостингу або свідомо не реагував на звернення щодо порушення або навмисне порушував законні права авторів і правовласників, а не просто технічно забезпечував передачу даних. Прикладами таких правопорушень можуть бути:

- надання доступу до твору, несанкціонованого правовласником;
- зберігання та розповсюдження контрафактних копій творів;
- умисні дії, спрямовані на стимуляцію незаконного обігу об'єктів авторських і суміжних прав;
- створення незаконних внутрішньомережевих сховищ інформації, що захищається авторським правом;
- сприяння та підтримка внутрішньомережевого пірингового файлообміну;

- незаконна трансляціями ретрансляція сигналів кабельного, ефірного та супутникового теле- і радіомовлення.

У той же час встановлений режим перевірки діяльності операторів зв'язку є важливою гарантією забезпечення прав авторів при використанні їх творів в цифровій формі.

Наступним напрямком вдосконалення адміністративного законодавства у сфері забезпечення захисту об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені у цифровій формі, на наш погляд, є розвиток інституту колективного самозахисту прав авторів та власників авторських і суміжних прав на об'єкти, виражені в цифровій формі.

Можливість здійснення самозахисту в Україні гарантовано частиною 5 статті 55 Конституції України, відповідно до якої кожен має право будь-якими не забороненими законом засобами захищати свої права і свободи від порушень і протиправних посягань [92].

Самозахист не є діяльністю державних органів, якщо порівняти з іншими формами захисту прав і свобод людини. Це є правом кожної особи самостійно захищати свої права від порушень і протиправних посягань законодавчо не забороненими діями [44]. Отже, самозахист здійснюється самою особою, а не правоохоронними органами держави.

Розкриттю змісту самозахисту у цивільних правовідносинах присвячена стаття 19 Цивільного кодексу України, відповідно до якої, особа має право на самозахист свого цивільного права та права іншої особи від порушень і протиправних посягань. Самозахистом є застосування особою засобів протидії, які не заборонені законом та не суперечать моральним зasadам суспільства.

Способи самозахисту мають відповідати змісту права, що порушене, характеру дій, якими воно порушене, а також наслідкам, що спричинені цим порушенням. Способи самозахисту можуть обиратися самою особою чи встановлюватися договором або актами цивільного законодавства [166].

Самостійний захист прав у сфері інтелектуальної власності, є одним з повноцінних способів забезпечення режиму використання об'єктів авторських і суміжних прав, однак технічна та організаційна складність побудови сучасних телекомунікаційних систем можуть значно ускладнити реалізацію конституційного права громадян на самостійний захист своїх інтересів.

Однією з найважливіших особливостей функціонування цифрових мереж передачі інформації є високий ступінь анонімності, їх учасників. Отримати, інформацію стосовно особистості того чи іншого суб'єкта інформаційного обміну, часто можливо лише від певного оператора зв'язку, пов'язаного з даним суб'єктом договірними відносинами. Процес повідомлення інформації персонального характеру третім особам, як правило, регламентований законом або договором.

Отже, отримати інформацію про порушника авторських і суміжних прав, може лише обмежене коло суб'єктів, до яких автор або правовласник, як правило, не належать. Це значно обмежує можливості самозахисту порушених прав внаслідок відсутності інформації стосовно особистості порушника та неможливості адресації йому будь яких дій, спрямованих на припинення порушення.

В розділі 2 нашого дослідження, вже згадувалося, що відповідно до статті 52-1 Закону України «Про авторське право і суміжні права», що суб'єкт авторського права і (або) суміжних прав (заявник) має право звернутися до власника веб-сайту та (або) веб-сторінки, на якому (який) розміщена або в інший спосіб використана відповідна електронна (цифрова) інформація, із заявою про припинення порушення.

При цьому цією статтею врегульовано, що заявник звертається із заявою про припинення порушення виключно за представництвом (посередництвом) адвоката.

Крім цього відповідно до статті 7 цього ж закону суб'єктами авторського права є автори творів, їх спадкоємці та особи, яким автори чи їх

спадкоємці передали свої авторські майнові права. А відповідно статті 36 цього ж Закону суб'єкти суміжних прав є виконавці творів, їх спадкоємці та особи, яким на законних підставах передано суміжні майнові права щодо виконань; виробники фонограм, їх спадкоємці (правонаступники) та особи, яким на законних підставах передано суміжні майнові права щодо фонограм; виробники відеограм, їх спадкоємці (правонаступники) та особи, яким на законних підставах передано суміжні майнові права щодо відеограм; організації мовлення та їх правонаступники [63].

Даною регламентацією законодавець обмежив звернення права заявитика, оскільки, по-перше, не всі заявники можуть бути матеріально забезпеченими (особливо, це стосується авторів, музикантів та інших творців, які є початківцями) для найму адвоката, а по-друге вищезазначений перелік суб'єктів унеможливлює звернення до власника веб-сайту та (або) веб-сторінки організаціями колективного управління, оскільки їм передається лише управління авторськими майновими правами, а не безпосередньо майнові права.

Так, відповідно частини 4 статті 12 Закон України «Про ефективне управління майновими правами правовласників у сфері авторського права і (або) суміжних прав» дані організації можуть захищати майнові права правовласників шляхом звернення від їх імені до суду та у інший спосіб передбачений законодавством, проте немає чіткої регламентації стосовно права звернення до власника веб-сайту та (або) веб-сторінки [67].

Рішення даної проблеми, а також інших питань здійснення самозахисту прав представляється в наділенні вищезазначених суб'єктів авторських відносин низкою спеціальних інформаційно-правових та інших повноважень. Пропозиції щодо розширення таких прав можна сформулювати наступним чином.

Організації колективного управління мають право без обов'язкового представництва (посередництва) адвоката:

- право звернення до власника веб-сайту та (або) веб-сторінки від імені правовласника стосовно розміщення або в інший спосіб використання відповідної електронної (цифрової) інформації, із заявою про припинення порушення;
- право звернення до власника веб-сайту та (або) веб-сторінки від імені правовласника стосовно розміщення або в інший спосіб використання відповідної електронної (цифрової) інформації, із заявою про розкриття персональної інформації порушників авторських і суміжних прав при наявності достатніх на те підстав.

Заява про розкриття персональної інформації порушників авторських і суміжних прав повинна бути достатньо вмотивована, тому організації колективного управління повинні надати власнику веб-сайту та (або) веб-сторінки, такий перелік відомостей:

- посилання на інформаційний об'єкт, чий правовий режим використання був порушений;
- індивідуально-визначені відомості про порушника (мережевий псевдонім, наявна адресна інформація мережі передачі даних);
- відомості стосовно підтвердження майнових прав правовласника на інформаційний об'єкт;
- відомості про зафіксоване порушення майнових прав (точний час фіксації, вказівка на конкретне порушене право, наприклад, скріншот).

Для зниження можливостей зловживання правом та незаконного розкриття персональної інформації, представляється необхідним зазначити відповідальність за надання завідомо недостовірної інформації щодо наявності такого порушення та попередньо повідомляти особу, яка ймовірно вчиняє правопорушення перед розкриттям його персональної інформації.

Нами запропонований приблизний порядок дій, який може бути використаний при вирішенні даного питання.

Власник веб-сайту та (або) веб-сторінки після отримання запиту від організації колективного управління, зобов'язаний ідентифікувати зазначену у запиті особу:

- у разі успішного встановлення даної особи проінформувати порушника про те, що надійшов запит (надати копію запиту) та попередити його про те, що у разі неприпинення незаконного використання інформаційного об'єкта в термін 48 годин з моменту отримання ним даного повідомлення, його персональні дані будуть повідомлені законному правовласнику;
- у разі неуспішного встановлення даної особи або його не інформування повідомити про це заявника.

Якщо особа, яка підозрюється у скоєнні правопорушення, не припинить незаконне використання об'єкта після закінчення встановленого терміну, організації колективного управління має право вимагати від власника веб-сайту та (або) веб-сторінки:

- видалити інформаційний об'єкт (якщо це в його компетенції);
- заблокувати доступ до інформаційного об'єкта (якщо це в його компетенції).

Якщо особа, яка підозрюється у скоєнні правопорушення, повторно розмістить або в інший спосіб використає відповідну електронну (цифрова) інформацію, організація колективного управління має право вимагати від власника веб-сайту та (або) веб-сторінки крім повторного видалення або блокування інформаційний об'єкт ще й повідомити персональну інформацію про порушника прав (якщо це в його компетенції).

Така методика взаємодії законних правовласників і веб-сайту та (або) веб-сторінки дозволить знайти компроміс між необхідністю дотримання таємниці персональної інформації та реалізацією конституційного права на самозахист.

Багато в чому аналогічна міра, на більш абстрактному рівні, закріплена в законодавстві США. Розділ 17 Кодексу США, Глава 5, секція 512 пункт «h»

передбачає, що власник авторських прав або уповноважена особа має право подати вимогу в будь-який суд США вимогу про видачу повістки в суд постачальника послуг (зв'язку) для ідентифікації передбачуваного порушника авторських прав [5].

Постачальник, при отриманні такого спеціального судового повідомлення, виданого на підставі звернення правовласника, зобов'язаний розкрити останньому персональні відомості про своїх клієнтів, які ймовірно порушують авторські права. При цьому правовласнику не потрібно доводити факт порушення його виняткових прав. Дана норма викликала велику кількість дебатів в силу того, що розкриття особистої інформації проводиться без повідомлення зазначененої особи.

Тому запропонований нами алгоритм не має цього недоліку, так як правопорушнику спочатку повідомляється про незаконне використання ним об'єкта авторських прав і лише при його бездіяльності інформація про нього буде повідомлена правовласникам.

Ефективність вдосконалення адміністративного законодавства у сфері забезпечення захисту об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені у цифровій формі, на наш погляд, прямо залежить від того, наскільки точними, чіткими та відповідними до сучасних тенденцій є його юридичні формулювання, наскільки логічно і послідовно пов'язані між собою, наскільки одноманітними є застосування юридичних понять і термінів.

У науковій літературі слушно наголошують на те, що законодавче визначення поняття «комп'ютерна програма» недаремно піддано критиці фахівцями у цій сфері, оскільки у ньому зазначено більше ознак, ніж у її технічному визначенні, що вживається на практиці. Визначення є досить складним, оскільки містить багато технічних характеристик, які є не повною мірою зрозумілими для пересічної особи, в тому числі для суду, який розглядає спір [173].

Крім цього, на нашу думку, саме твердження «комп'ютерна програма» є досить застарілим, оскільки звужує коло функціонування даної категорії,

що є особливо недоречно в розрізі сучасного широкого кола сфер застосування так званих «комп’ютерних» програм.

Тому нами пропонується у статті 1 «Визначення термінів» Закону України «Про авторське право і суміжні права» від 23.12.1993 року № 3792-XII замінити термін «комп’ютерна програма» на термін «програмне забезпечення» та викласти в такій редакції:

програмне забезпечення (програмний продукт) – це об’єктивна форма подання сукупності підготовчих матеріалів, відомостей, даних і команд, призначених для функціонування цифрових пристрій з метою отримання певного інформаційного, обчислювального або графічного результату.

Крім цього, на наш погляд, необхідне введення дефініції комп’ютерної (цифрової) інтелектуальної власності, під якою пропонується розуміти результати інтелектуальної діяльності, твори літератури, мистецтва і науки, книги, відеопрограми, звукозаписи, програмне забезпечення для цифрових пристрій і баз даних, які розроблені, виконані та впроваджені з використанням комп’ютерної техніки та реалізовані на пристроях зберігання інформації [59].

Традиційно захист авторських прав реалізовується приватноправовими методами. Авторське право, яке у багатьох країнах є або підгалузю цивільного права, або новою галуззю, що відділилась від цивільного права, успадкувало цивільно-правові методи та способи захисту інтересів авторів та правовласників.

Однак цивільно-правовий захист авторських та суміжних прав не завжди може забезпечити належний рівень правового захисту, тому законодавство багатьох країн, в тому числі й України, передбачає публічно-правові санкції за особливо небезпечні порушення авторських прав. Такі санкції, як правило, носять кримінально-правовий характер, але можуть також вводитися й у вигляді адміністративної відповідальності.

Захист правовідносин у сфері інтелектуальної власності здійснюється через встановлення і реалізацію заходів юридичної відповідальності за

порушення прав на об'єкти права інтелектуальної власності. Рядом науковців вважається, що одним із найбільш поширених її видів є адміністративна відповіальність, яка настає за вчинення адміністративних правопорушень у зазначеній сфері [81].

Хоча відносно застосування адміністративних методів захисту авторських і суміжних прав, в тому числі в судовому порядку, варто відзначити, що в правових системах зарубіжних країн, згаданих в даній роботі, такі заходи не поширені. Як правило, застосовуються цивільно-правові та кримінальні способи захисту, в той час як адміністративні покарання передбачені тільки в деяких особливих випадках, наприклад, в параграфі 111а Закону «Про авторське право» ФРН, що передбачає грошовий штраф до 50 тисяч євро за певні, що порушують закон дії з технічними засобами захисту творів [75].

В цілому ж адміністративні санкції за незаконне використання об'єктів авторського права в зарубіжних країнах не застосовуються. Таким чином провести повноцінний порівняльно-правовий аналіз в даній сфері суспільних відносин не представляється можливим.

Відносно адміністративного захисту авторських прав на території України хотілося б відзначити, що на наш погляд, саме адміністративні запобіжні заходи, в силу спрощеного, в порівнянні з кримінальним процесом, порядку внесення рішення про накладення покарання дозволяють ефективно боротися з різними дрібними, але широко поширеними порушеннями порядку використання авторських прав, наприклад, з незаконним завантаженням об'єктів авторських і суміжних прав через телекомунікаційні мережі.

Проте, практика застосування адміністративної відповіальності за зазначені правопорушення виявила ряд проблем під час визначення адміністративних покарань за порушення прав на об'єкт права інтелектуальної власності та механізму адміністративного провадження у зазначеній категорії справ.

Зазначене вище потребує обговорення і формулювання науково обґрунтованих пропозицій щодо розв'язання існуючих проблем у сфері застосування адміністративної відповідальності за порушення прав на об'єкт права інтелектуальної власності.

Звертаючись, до передбаченого чинним адміністративно-правовим законодавством найпоширенішого способу захисту об'єктів авторського права, існуючого на даний момент у вигляді статті 51-2 КУпАП, варто зробити важливе, на наш погляд, зауваження.

Відповідно до загальних принципів юридичної відповідальності, адміністративне правопорушення відрізняється від кримінального злочину і складом, і кваліфікацією, і, що важливо, ступенем суспільної небезпечності.

З порівняння фабул статей 176 Кримінального кодексу України та 51-2 КУпАП можна дійти висновку, що існує невідповідність у діяннях, за що передбачені дані статті, а саме КУпАП не регламентує санкцій за фінансування порушення прав на об'єкт права інтелектуальної власності, на відміну від кримінальної відповідальності [87;99].

Таким чином, адміністративний і кримінальний захист авторських прав за українським законодавством не дозволяє вибирати тип відповідальності в залежності від тяжкості діяння, регулюючи по різному типи правопорушень. Залишаючи без адміністративного покарання незначні за ступенем тяжкості, але численні правопорушення, об'єктами яких є права на використання інтелектуальної власності, законодавець, тим самим, серйозно послаблює всю систему захисту інтелектуальної власності.

Виникає ситуація, коли діяння, пов'язане з порушенням авторських та суміжних прав кваліфікується як кримінальне, якщо це у значному розмірі, проте не є адміністративне правопорушення, якщо не в значному розмірі, зберігаючи, однак, негативний вплив на інститути суспільних відносин.

Це призводить до необхідності посилити даний тип адміністративно-правового захисту інтелектуальної власності положенням, що передбачає адміністративне покарання не тільки за «Незаконне використання об'єкта

права інтелектуальної власності, привласнення авторства на такий об'єкт або інше умисне порушення прав на об'єкт права інтелектуальної власності, що охороняється законом», передбачене частиною 1 статті 51-2 КУпАП, але і за фінансування таких дій, якщо це завдало матеріальної шкоди у розмірі меншої від мінімальної до вимог статті 176 ККУ.

Аналіз правозастосовчої практики в цій галузі і розмірів доходів від реалізації контрафактної об'єктів авторських і суміжних прав говорить про те, що розвиток інформаційних технологій сильно вплинув на доходи компаній, що займаються продажем творів музики, кіно та літератури. Природно, що ці суб'єкти ринку зацікавлені в сучасному правовому захисті свого бізнесу від недобросовісних конкурентів [58].

Тому, з метою подальшого вдосконалення правової основи загальнонаціональної системи захисту споживчого ринку від контрафактних об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені у цифровій формі, припинення їх нелегального обігу здійснити комплекс заходів, спрямованих на конкретизацію законодавчих вимог в даній сфері шляхом внесення змін в статтю 51-2 КУпАП, додавши частину 2, якою передбачити, що якщо це порушення прав на об'єкт права інтелектуальної власності вчинив суб'єкт, який займається підприємницькою діяльністю (фізична особа підприємець, або засновник юридичної особи), то крім накладання штрафу необхідно ще додатково призначити громадські роботи на строк від двадцяти до шістдесяти годин.

Також, на нашу думку, було б доцільно запровадити принцип пріоритету легального обігу прав на об'єкти інтелектуальної відповідальності перед адміністративно-правовою відповідальністю. Даний принцип означає, що законодавство про адміністративно-правову відповідальність за порушення прав інтелектуальної власності необхідно реформувати, з метою надання правовласнику та правопорушнику можливості щодо приведення незаконного використання результатів інтелектуальної власності в рамки правового поля. Такий підхід знаходить своє вираження, насамперед, в

можливості припинення провадження у справі про адміністративне правопорушення у разі відшкодування порушником заподіяної шкоди або досягнення між ними домовленості.

Правопорушення у сфері інтелектуальної власності повинні відноситися до категорії справ приватного обвинувачення, тому законодавство про адміністративну відповідальність має передбачати можливість звільнення правопорушника від адміністративної відповідальності в разі відшкодування заподіяної шкоди. Чинний КУпАП не передбачає можливості звільнення від адміністративної відповідальності за названою підставою.

Отже, підсумовуючи вищесказане слід зауважити, що необхідне подальше вдосконалення адміністративного законодавства у сфері забезпечення захисту об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені у цифровій формі, як правозастосованого, так й правоохоронного характеру, що, в свою чергу, може істотно поліпшити загальну ситуацію із захистом інтелектуальної власності в нашій країні.

Висновки до розділу 3

Аналіз шляхів вдосконалення адміністративно-правового забезпечення захисту об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені у цифровій формі, дав змогу зробити певні висновки.

1. Множинність державних органів, які тією чи іншою мірою наділені функцією адміністративно-правового забезпечення захисту об'єктів авторських та суміжних прав, що виражені у цифровій формі не відображається на ефективності реалізації ними функцій та повноважень у даній сфері. Зазначене є наслідком того, що існуючі функції та повноваження у деяких випадках не зовсім чітко встановлені або ж дублюються, а це в свою чергу ускладнює процес управління.

До шляхів підвищення ефективності діяльності органів державної влади слід віднести необхідність передачі правозахисних функцій правоохоронним органам, наприклад НПУ, а право-регуляторні – відповідним органам державної влади у сферу регулювання якого входить той чи інший об'єкт інтелектуального права.

2. Серед шляхів удосконалення політики в у сфері захисту об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені у цифровій формі, найбільш актуальними є: створення діючого єдиного нормативно-правового акта, який би узагальнював та визначав державну політику сфері захисту об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені у цифровій формі; вдосконалення формування соціальної правосвідомості громадян; мотивація до правомірної поведінки громадян шляхом активізації поширення соціальної реклами; формування державної програми по заохоченню повідомляти про факти порушення авторських прав, зокрема співпраця органів державної влади, які наділені функцією адміністративно-правового забезпечення захисту об'єктів авторських та суміжних прав, що виражені у цифровій формі з приватними суб'єктами по моніторингу розповсюдження контрафактної продукції.

Також запропоновано на законодавчому рівні врегулювати відносини зі стратегічного планування в Україні.

3. Удосконалення адміністративного законодавства у сфері забезпечення захисту об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені у цифровій формі повинно розвиватись за такими напрямами:

- запропоновано внесення змін до чинних нормативно-правових актів, що встановлюють ряд додаткових способів забезпечення реагування на незаконне розповсюдження об'єктів авторських і суміжних прав;
- обґрунтовано доцільність приведення у відповідність вимог чинного законодавства шляхом вдосконалення понятійного апарату та внесення змін до регулювання відповідальності операторів та провайдерів телекомунікацій;
- запропоновано задля підвищення ефективності адміністративно-правового захисту об'єктів авторських та суміжних прав внести зміни до статті 51-2 Кодексу України про адміністративні правопорушення, встановивши як кваліфікуючу ознаку – фінансування умисного порушення прав на об'єкт права інтелектуальної власності, що захищається законом та посиливши відповідальність суб'єктів підприємницької діяльності.

ВИСНОВКИ

Дисертація виконана в рамках сучасної постановки окресленої проблеми, виявлення і дослідження нових ідей та тенденцій розвитку відносин у сфері забезпечення в Україні захисту об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені у цифровій формі. Це сприяло обґрунтуванню та вирішенню низки питань, які мають наукове і прикладне значення. До найсуттєвіших теоретичних і практичних результатів, пропозицій і рекомендацій дисертаційного дослідження віднесено такі.

1. На початковому етапі розвитку держав авторські права закріплювалися як привілеї в загальному законодавстві, де встановлювалися лише окремі норми. Згодом правова регламентація захисту об'єктів інтелектуальної власності почала виокремлюватися в інститут авторського права, який набув статусу підгалузі. Доведено, що нового якісного розвитку інститут авторських і суміжних прав набув у 80-90 роках ХХ ст. по мірі впровадження в практику досягнень науки і техніки в галузі цифрових технологій. Охарактеризовано нові за своєю сутністю суспільні відносини у сфері використання об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені в цифровій формі, які спричинили необхідність адміністративно-правової регламентації захисту таких відносин.

2. Стан правового забезпечення захисту об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені в цифровій формі адміністративно-правовим засобами має комплексний міжгалузевий характер, об'єднуючи правові норми, що регулюють суспільні відносини у сфері авторських і суміжних прав на об'єкти, створені, збережені та поширені в глобальному інформаційному середовищі із застосуванням сучасних цифрових методів фіксації, оброблення, передачі інформації, а правозастосовна діяльність уповноважених державних органів, виражається в реалізації заходів, спрямованих на запобігання порушенням авторських прав, визнання або відновлення інтересів правовласників.

3. Межа захисту об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені в цифровій формі між правовими інститутами різних галузей права досить умовна, водночас має місце категоризація адміністративно-правових норм, які розподіляються згідно з предметом регулювання. Проведений аналіз адміністративно-правових процедур захисту таких об'єктів у зарубіжних країнах дозволив дійти висновку, що найчастіше це відбувається шляхом розподілу за конкретним предметом правового регулювання (інститут Інтернет-права в США) або їх інкорпоровано в спеціальні закони, які стосуються даного інституту права (право засобів масової інформації в Німеччині).

4. Сутність механізму адміністративно-правового забезпечення захисту об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені у цифровій формі, полягає в сукупності адміністративно-правових засобів, за допомогою яких справляється вплив на суб'єктів та об'єктів суспільних відносин, що виникають в інформаційному середовищі, та подолання органами державної влади перешкод, які стоять на шляху ефективного задоволення інтересів суб'єктів права.

Правовідносинами у сфері забезпечення захисту об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені у цифровій формі є бажані для людини, суспільства та держави відносини, які виникають в процесі забезпечення відповідними суб'єктами умов правомірного створення, розповсюдження, використання, зберігання та використання об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені у цифровій формі.

Особливості правовідносин у сфері забезпечення захисту об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені в цифровій формі, визначаються процесом регулювання відповідними суб'єктами умов правомірного створення, поширення, використання, зберігання та використання об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені в цифровій формі.

5. Адміністративно-правові норми посідають чільне місце серед інших численних інструментів правової регламентації функціонування системи

суб'єктів захисту об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені в цифровій формі. Адміністративно-правова регламентація даної сфери суспільних відносин в Україні в цілому визначається не лише нормами національного законодавства, галузевими підзаконними актами, а й міжнародно-правовими нормами. Визначено, що державну політику у сфері захисту об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені в цифровій формі, формує та реалізує широке коло органів державної влади, до яких віднесено виконавчі органи (Кабінет Міністрів України, Державна фіскальна служба України, Державна ветеринарна та фітосанітарна служба України, Державна служба України з питань геодезії, картографії та кадастру, Державне агентство України з питань кіно, Фонд державного майна України), державні органи зі спеціальним статусом (Рада національної безпеки і оборони України, Офіс Генерального прокурора України, Служба безпеки України, Антимонопольний комітет України) та органи судової влади (Верховний Суд України, Вищі спеціалізовані суди, апеляційні та місцеві суди).

6. Проведений розгляд адміністративно-правової відповіданості за порушення у сфері забезпечення захисту об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені в цифровій формі, уможливив надання визначення поняття адміністративної відповіданості у зазначеній сфері: це сукупність відносин, що виникають у зв'язку із застосуванням уповноваженими органами (посадовими особами) до осіб, які порушують установлений порядок державного управління шляхом незаконного використання, привласнення, поширення, копіювання чи інших умисних караних дій стосовно об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені в цифровій формі, адміністративних стягнень із метою виховання особи та запобігання вчиненню нових правопорушень у майбутньому, як самим правопорушником, так й іншими особами.

Обґрунтовано необхідність подальшого вдосконалення законодавства про адміністративну відповіданість за порушення у сфері захисту об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені в цифровій формі, а також

правозастосовної практики в даній сфері, що підтверджується наведеними статистичними даними про загальну ситуацію із захистом інтелектуальної власності в нашій країні.

7. Узагальнення відомостей про ефективність діяльності суб'єктів державної влади у сфері забезпечення захисту об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені в цифровій формі, сприяло розумінню необхідності чіткого розподілу завдань, функцій, повноважень з установлення та реалізації такого захисту в системі органів державної влади. Наведено критерії, за якими слід класифікувати діяльність органів державної влади у сфері забезпечення захисту об'єктів авторських і суміжних прав для підвищення їхньої ефективності. До шляхів підвищення ефективності діяльності органів державної влади віднесена передача правозахисних функцій правоохоронним органам, наприклад НПУ, а право-регуляторні передати відповідним органам державної влади у сферу регулювання яких входить той чи інший об'єкт інтелектуального права.

8. Наведено аргументи на користь розширення ролі держави й удосконалення державної політики, спрямованої на безпечний обіг в Україні об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені в цифровій формі. Зокрема запропоновано врегулювати відносини в цій сфері створенням єдиного нормативно-правового акта, який би узагальнював та визначав державну політику щодо захисту об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені у цифровій формі. Держава має стимулювати розвиток співпраці між органами державної влади, які наділені функцією адміністративно-правового забезпечення захисту об'єктів авторських та суміжних прав, що виражені у цифровій формі та приватними суб'єктами у напрямку моніторингу розповсюдження контрафактної продукції. Крім цього необхідне вдосконалення формування соціальної правосвідомості громадян, мотивація їх до правомірної поведінки шляхом активізації поширення соціальної реклами та формування державної програми по заохоченню повідомлень про факти порушення у даній сфері.

9. Для вдосконалення вітчизняного адміністративного законодавства, що регулює сферу захисту об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені у цифровій формі, запропоновано внести зміни:

- до ст. 51-2 Кодексу України про адміністративні правопорушення, установивши кваліфікуючу ознакою фінансування умисного порушення прав на об'єкт права інтелектуальної власності, що охороняється законом, та посилити відповіальність суб'єктів підприємницької діяльності;
- до Закону України від 18.11.2003 року № 1280-IV «Про телекомунікації»: а) передбачити запровадження вичерпного понятійного апарату, який адекватно відображає актуальну специфіку телекомунікаційних та інформаційних технологій; б) з урахуванням міжнародної доктрини правового регулювання діяльності провайдерів передбачити відповіальність за їхні дії або за дії їхніх клієнтів (ч. 4 ст. 40 продовжити фразою: «...що передається їх мережами, крім випадків, визначених законодавством»);
- до Закону України від 25.05.2018 року № 2415-VIII «Про ефективне управління майновими правами правовласників у сфері авторського права і (або) суміжних прав»: наділити суб'єктів авторських відносин низкою спеціальних інформаційно-правових та інших повноважень, а саме правом звернення до власника вебсайту та (або) вебсторінки від імені правовласника стосовно розміщення або в інший спосіб використання відповідної електронної (цифрова) інформації із заявою про припинення порушення та заявою про розкриття персональної інформації порушників авторських і суміжних за наявності достатніх на те підстав;
- до Закону України від 01.06.2010 року № 2297-VI «Про захист персональних даних»: визначити коло осіб та вичерпний перелік обставин, за яких дозволяється повідомлення персональної інформації щодо користувачів комп'ютерних мереж;
- до Закону України 23.12.1993 року № 3792-XII «Про авторські і суміжні права»: а) передбачити вдосконалення понятійного апарату,

відповідно до сучасних тенденцій; б) передбачити недопущення обмеження права заявитика на звернення до власника вебсайту та (або) вебсторінки, на якому (якій) розміщена або в інший спосіб використана відповідна електронна (цифрова) інформація;

– розробити та затвердити Положення про проведення позапланових перевірок суб'єктів ринку телекомунікацій на предмет можливих порушень чинного законодавства у сфері захисту авторських і суміжних прав, та недопущення зловживань перевірками Національною комісією, що здійснює державне регулювання у сфері зв'язку та інформатизації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. BLAKE A. FIELD vs GOOGLE INC. Матеріали Судового розгляду Районного Суду Штату Невада, США. Wilson Sonsini. URL: https://www.wsgr.com/publications/PDFSearch/Field_Order.pdf (дата звернення: 25.05.2020).
2. Collin S. Dictionary of Personal Computing and the Internet. 1997. 512 p.
3. Copyright Act 1911. База даних Парламенту Великобританії. URL: <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/Geo5/1-2/46/contents/enacted> (дата звернення: 25.05.2020).
4. Copyright of Computer Programs. База даних «Legal Protection of Digital Information». URL: <http://digital-law-online.info/lpdi1.0/treatise17.html> (дата звернення: 25.02.2020).
5. Digital Millennium Copyright Act. База даних Конгресу США. URL: <https://www.congress.gov/bill/105th-congress/house-bill/2281/text/.enr> (дата звернення: 25.05.2020).
6. Domesday Redux: The rescue of the BBC Domesday Project videodiscs. Ariadne. URL: <http://www.ariadne.ac.uk/issue/36/tna/> (дата звернення: 25.01.2020).
7. DROIT D'AUTEUR ВМЕСТО COPYRIGHT'А. PRAVO.UA. URL: <https://pravo.ua/articles/droit-dauteur-vmesto-copyrighta/> (дата звернення: 24.05.2020).
8. Gómez-Arostegui H. Copyright at Common Law in 1774. CREATE Centre team. URL: <https://www.create.ac.uk/publications/copyright-at-common-law-in-1774/> (дата звернення: 26.05.2020).
9. Grant Gross. BSA raises reward to \$1m for reports of piracy. Computerworld. URL <https://www.computerworld.com/article/2542281/bsa-raises-reward-to--1m-for-reports-of-piracy.html> (дата звернення: 23.05.2020).

10. HDMI Technology. HDMI.ORG URL: <https://www.hDMI.org/spec/index> (дата звернення: 17.02.2020).
11. Maletzky M. Das Erbrecht des Fiskus. 2001. Münich. Broschiert. 89 s.
12. O'Connor D. «DANOSONGS ROYALTY FREE MUSIC» Danosongs. URL: <https://danosongs.com/> (дата звернення: 15.03.2020).
13. Pfaller W. Die ersten Patentgesetze. Енциклопедія патентного права. URL: <http://www.wolfgang-pfaller.de/Patentgesetze.htm> (дата звернення: 25.05.2020).
14. Pirate Problems. CODETAPPER. URL: <https://codetapper.com/amiga/piracy-articles/pirate-problems/> (дата звернення: 25.05.2020).
15. Treaty on the International Registration of Audiovisual Works adopted at Geneva on April 18, 1989. База даних University Library of Universidad de Alicante Carretera San Vicente. URL: <https://biblioteca.ua.es/en/propiedad-intelectual/documentos/legislation/registration-treaty-movies.pdf> (дата звернення: 25.04.2020).
16. U.S. Code. База даних Cornell Law School. URL: <https://www.law.cornell.edu/uscode/text> (дата звернення: 18.05.2020).
17. United States Copyright Office A Brief Introduction and History. База даних Бібліотеки Конгресу США. URL: <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/Geo5/1-2/46/contents/enacted> (дата звернення: 27.05.2020).
18. Wanted: China launches rewards for reporting piracy. REUTERS. URL https://in.reuters.com/article/idINIndia-2972952_0070926 (дата звернення: 24.05.2020).
19. Авер'янов В. Становлення нової доктрини українського адміністративного права. *Юридичний вісник України*. 2007. № 28 С. 14-20.
20. Аврутин Ю. К вопросу об оптимизации терминологии теории государственного управления и административного права в контексте понимания эффективного, надлежащего, разумного публичного управления. Cyberleninka. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/k-voprosu-ob-optimizatsii->

terminologii-teorii-gosudarstvennogo-upravleniya-i-administrativnogo-prava-v-kontekste-ponimaniya (дата звернення: 17.01.2020).

21. Агеева Е. Юридическая ответственность в государственном управлении: социально-правовой аспект. 1990. Ленинград. ЛГУ. 141 с.
22. Академічний тлумачний словник (1970—1980). Webmezha. URL: <http://sum.in.ua/s/efektyvnyj> (дата звернення: 30.04.2020).
23. Алексеев С. Право: азбука – теория – философия. Опыт комплексного исследования. 1999. Москва. Статут. 710 с.
24. Бабкіна О. Теорія держави і права у схемах і визначеннях. 2004. Київ. МАУП. 144 с.
25. Бахрах Д. Административное право. 1996. Москва. БЕК. 368 с.
26. Бачило И. Информационное право. 2018. Москва. Юрайт. 522 с.
27. Беляцкин С. Новое авторское право в его основных принципах. 1912. Санкт-Петербург. Право. 151 с.
28. Битяк Ю. Адміністративне право України. 2007. Київ. Юрінком Интер. 544 с.
29. Білинський Й. Електронні системи. 2011. Вінниця. ВНТУ. 208 с.
30. Бондаренко С. Право інтелектуальної власності. 2008. Київ. ПВіП. 416 с.
31. Будник Р. Правовой режим охраны авторских прав при использовании произведений в открытых информационных системах. Автореферат дис. канд. наук. 12.00.03. 2008. Москва. РГИС. 23 с.
32. В Украине незначительно снизился уровень использования нелицензионного ПО – BSA. INTERFAX. URL: <https://interfax.com.ua/news/telecom/532271.html> (дата звернення: 21.05.2020).
33. Вишневецкий Л. Формула приоритета: возникновение и развитие авторского и патентного права. 1990. Ленинград. Наука. 205 с.
34. Волощук А. Діяльність органів внутрішніх справ щодо протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності. 2013. Одеса. ОДУВС. 176 с.

35. Гаврилов Э. Советское авторское право: основные положения, тенденции развития. 1984. Москва. Наука. 222 с.
36. Гиляревский Р. Информатика как наука об информации: информационный, документальный, технологический, экономический, социальный и организационный аспекты. 2006. Москва. Гранд. 592 с.
37. Глуховский Д. «Сумерки». S-U-M-E-R-K-I. URL: http://s-u-m-e-r-k-i.ru/index_old.html (дата звернення: 17.01.2020).
38. Горшкова Л. Правовая природа цифрового товара. Информация для всех. URL: <http://www.ifap.ru/pi/06/sr12.doc> (дата звернення: 25.03.2020).
39. Горшкова Л. Проблема идентификации субъекта и объекта в сети Интернет. *Законодательство и экономика*. 2005. Москва. № 5. 85 с.
40. Грохольський В. Аналіз і прогнозування в діяльності спеціальних підрозділів по боротьбі з організованою злочинністю. *Вісник Національного університету внутрішніх справ*. 2004. № 26. С. 13-19.
41. Грохольський В. Інформаційно-аналітична діяльність підрозділів кримінальної поліції з протидії організованій злочинності. *Роль та місце правоохоронних органів у розбудові демократичної правової держави*. 2018. № 9. с. 15-19.
42. Дем'янчук О. «Державна політика» та «публічна політика»: варіант перехідного періоду. *Наукові записки*. 2018. Київ. Політичні науки. с. 31-36.
43. Денисова А. Адміністративний нагляд органів виконавчої влади України: генезис, процедури, шляхи новелізації. 2018. Одеса. Астропрінт. 344 с.
44. Дзера О. Цивільне право України. 2002. Київ. Юрінком Інтер. 708 с.
45. Директива ЄС 2000/31/ЄС «Про електронну комерцію». Офіційний правовий портал ЄС. URL: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32000L0031:DE> (дата звернення: 17.04.2020).

46. Директива ЄС 2001/29/ЄС «Про гармонізацію певних аспектів авторського права». Офіційний правовий портал ЄС. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32001L0029> (дата звернення: 25.05.2020).

47. Директива ЄС 2006/115/ЄС «Про право здачі об'єктів авторського права в оренду і прокат, а також про певні аспекти авторського права». Офіційний правовий портал ЄС. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1553463542179&uri=CELEX:32006L0115> (дата звернення: 25.05.2020).

48. Директива ЄС 2019/790/ЄС «Про авторське право в єдиному цифровому просторі». Офіційний правовий портал ЄС. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:32019L0790> (дата звернення: 13.05.2020).

49. Директива ЄС 98/48/ЄС «Про порядок надання інформації в галузі технічних стандартів і правил». Офіційний правовий портал ЄС. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A31998L0048> (дата звернення: 28.03.2020).

50. Довгань Г. Становлення та розвиток законодавства України про інтелектуальну власність (історико-правовий аспект). Автореферат дис. канд. наук. 12.00.01. 2009. Львів. ЛНУ. 16 с.

51. Договір Всесвітньої організації інтелектуальної власності з авторського права від 20.12.1996 приєднана Законом України № 2733-III від 20.09.2001. База даних «Законодавство України»/ВР України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_770 (дата звернення: 17.05.2020).

52. Договір Всесвітньої організації інтелектуальної власності про виконання і фонограми від 20.12.1996 приєднана Законом України № 2732-III від 20.09.2001. База даних «Законодавство України»/ВР України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_769 (дата звернення: 18.05.2020).

53. Драпак Г. Основи інтелектуальної власності. 2007. Хмельницький. ТУП. 155 с.

54. Дроб'язко В. Право інтелектуальної власності 2004. Київ. «ІнЮре». 670 с.

55. Європейська конвенція про захист культурної спадщини у формі аудіо-відео творів від 08.11.2001 № 183. База даних «Законодавство України»/ВР України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_569 (дата звернення: 25.03.2020).

56. Жаров В. Захист права інтелектуальної власності в Україні. 2006. Київ. ПВіП. 88 с.

57. Жаров В. Захист прав інтелектуальної власності: норми міжнародного і національно-го законодавства та їх правозастосування. 2007. Київ. «К.І.С.». 448 с.

58. Жогов В. Адміністративно-правова відповідальність за порушення у сфері захисту об'єктів авторських і суміжних прав, виражених у цифровій формі. «Стан та перспективи розвитку адміністративного права України». 2019. Одеса. ОДУВС. с.49-52.

59. Жогов В. Організація протидії комп'ютерній (цифровій) контрафактній продукції. *Прикарпатський юридичний вісник*. № 2. 2019. С.56-62.

60. Жогов В. Технологія блокчейн, як сучасний засіб підвищення ефективності забезпечення реалізації та захисту об'єктів авторських і суміжних прав, виражених у цифровій формі. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 2. 2020. С. 209-214.

61. Жогов В., Форос Г. Specificity of international legal regulation of protection of objects of copyright and related rights expressed in digital form. *Recht der Osteuropaischen Staaten*. № 1. 2019. С.57-61.

62. Закон про правонаступництво УНР від 25.11.1917. Конституанта. URL: <https://constituenta.blogspot.com/2004/11/1917.html> (дата звернення: 20.05.2020).

63. Закон України «Про авторське право і суміжні права» від 23.12.1993 № 3792-ХII. База даних «Законодавство України»/ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12> (дата звернення: 27.05.2020);

64. Закон України «Про державне стратегічне планування». Проект Закону. База даних «Законодавство України»/ВР України. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?pf3516=9407&skl=7 (дата звернення: 15.03.2020).

65. Закон України «Про державне стратегічне планування». Проект Закону. Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України. URL: <https://me.gov.ua/Documents/Download?id=bdbf5c62-2499-4f5c-8cc1-212f0781eb28> (дата звернення: 14.01.2020).

66. Закон України «Про електронну комерцію» від 03.09.2015 № 675-VIII. База даних «Законодавство України»/ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/675-19> (дата звернення: 25.05.2020).

67. Закон України «Про ефективне управління майновими правами правовласників у сфері авторського права і (або) суміжних прав» від 15.05.2018 № 2415-VIII. База даних «Законодавство України»/ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2415-19> (дата звернення: 14.02.2020).

68. Закон України «Про інформацію» від 02.10.1992 № 2657-XII. База даних «Законодавство України»/ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12> (дата звернення: 10.05.2020).

69. Закон України «Про кінематографію» від 13.01.1998 № 9/98-ВР. База даних «Законодавство України»/ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/9/98-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 17.05.2020).

70. Закон України «Про міжнародні договори України» від 29.06.2004 № 1906-IV. База даних «Законодавство України»/ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1906-15> (дата звернення: 25.05.2020).

71. Закон України «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю» від 30.06.1993 № 3341-XII. База даних

«Законодавство України»/ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3341-12> (дата звернення: 29.02.2020).

72. Закон України «Про рекламу» від 03.07.1996 № 270/96-ВР. База даних «Законодавство України»/ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/270/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 16.05.2020);

73. Закон України «Про розповсюдження примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп’ютерних програм, баз даних» від 23.03.2000 № 1587-ІІІ. База даних «Законодавство України»/ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1587-14> (дата звернення: 15.05.2020).

74. Закон України «Про телекомунікації» від 18.11.2003 № 1280-ІV. База даних «Законодавство України»/ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1280-15> (дата звернення: 25.05.2020).

75. Закон ФРН «Про авторське право». База даних Міністерства юстиції ФРН. URL: <http://www.gesetze-im-internet.de/urhg/index.html> (дата звернення: 15.05.2020).

76. Закорецька Л. Деякі проблемні питання щодо поняття окремих обєктів авторського права. *Право України*. 2008. № 9. С. 51-56.

77. Зеров К. Гіперпосилання в системі регулювання та захисту авторських прав на твори, що розміщені в мережі Інтернет. *Теорія та практика інтелектуальної власності*. 2015. № 4. С. 26-35

78. Инструменты защиты авторских прав. Справочный центр «Youtube». URL: https://support.google.com/youtube/answer/9245819?hl=ru&ref_topic=9282364 (дата звернення: 25.05.2020).

79. Іванов В. Історія держави і права України. 2003. Київ. Атіка. 2003. С. 264.

80. Інавгураційна промова Президента України Володимира Зеленського. Офіційне інтернет-представництво Президента України. URL: <https://www.president.gov.ua/news/inavjuracijna-promova-prezidenta-ukrayini-volodimira-zelensk-55489> (дата звернення: 25.05.2020).

81. Ісмайлова К. Інформаційно-правова відповіальність в Україні. *Правовий часопис Донбасу*. 2018. № 3 (64). С. 87-93.
82. Ісмайлова К., Жогов В. Пошук оперативнозначущої інформації в мережі Інтернет. 2019. Одеса. ОДУВС. 28 с.
83. Калюжний Р. Науково-практичний коментар Кодексу України про адміністративні правопорушення. 2008. Київ. «Правова єдність». 781 с.
84. Кархут О. Механізм правового регулювання суспільних відносин у сфері освіти: теоретико-правовий аспект. Автореферат дис. канд. наук. 12.00.01. 2014. Київ. НПУ. 24 с.
85. Кіжаєв С. Інтелектуальна власність. 2017. Дніпро. ДВНЗ УДХТУ. 64 с.
86. Кодекс інтелектуальної власності Франції. База даних Парламенту Франції URL: https://www.legifrance.gouv.fr/affich_Code.do?cidTexte=LEGITEXT000006069414 (дата звернення: 16.05.2020);
87. Кодекс України про адміністративні правопорушення № 8073-Х. База даних «Законодавство України»/ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10> (дата звернення: 15.05.2020);
88. Колесниченко Ю. Административная ответственность юридических лиц. Автореферат дис. канд. наук. 12.00.02. 2000. Москва. МГЮА. 23 с.
89. Колин К. Философия информации и структура реальности: концепция 4 миров. Знание. Понимание. Умение. 2013. №2. 25 с.
90. Колпаков В. Адміністративна відповіальність (адміністративно-деліктне право). 2008. Київ. Юрінком Інтер. 256 с.
91. Константінов С. Адміністративно-юрисдикційна діяльність поліції. 2016. Київ. «Центр учебової літератури». 336 с.
92. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. База даних «Законодавство України»/ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-vr> (дата звернення: 25.05.2020).

93. Копылов В. Информационное право. 2002. 282 с.
URL: http://www.telecomlaw.ru/studyguides/infolaw/kopylov_2002.pdf (дата звернення: 15.05.2020).
94. Корельский В. Теория государства и права. 1997. Москва. Инфра-М-Норма. 183 с.
95. Коротич О. Підвищення ефективності діяльності керівників органів державної влади. 2013. Київ. НАДУ 52 с.
96. Кочина О. Історія становлення та розвитку інституту компенсації моральної шкоди за порушення авторських та суміжних прав. *Юридична Україна*. 2014. № 8 С. 41-46.
97. Кошельник О. Щодо історичного розвитку права інтелектуальної власності в Україні та зарубіжних країнах. «*Реформування правової системи в контексті євроінтеграційних процесів*». 2019. № 3. с. 198-202.
98. Кревсун О. Правовий інститут кримінально-виконавчого права: поняття та зміст. *Юридичний вісник України*. URL: <https://yvu.com.ua/pravovyj-institut-kryminalno-vykonavchogo-prava-ponyattya-ta-zmist/> (дата звернення: 25.03.2020).
99. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III. База даних «Законодавство України»/ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення: 17.01.2020).
100. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI. База даних «Законодавство України»/ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#n2413> (дата звернення: 17.01.2020)
101. Кривицький Ю. Механізм правового регулювання в сучасній теорії права. *Часопис Київського університету права*. 2009. Київ. КУП. № 4. С. 74-79.
102. Кувакін С. Організаційні форми управління органами внутрішніх справ: загальнотеоретичний аспект. Автореферат дис. канд. наук. 12.00.07. 2001. Запоріжжя. ЗЮІ МВС України. 27 с.

103. Кузнецов П. Теоретические основания информационного права. Автореферат дис. канд. наук. 12.00.14. 2005. Екатеринбург. СПГУ. 55 с.
104. Лаврук О. Сутність поняття державної політики. *Університетські наукові записки*. 2018. Хмельницький. ХУУП. № 67. с. 254-263.
105. Лазебний В. Основи інтелектуальної власності та її захисту. 2011. Київ. Ліра-К. 150 с.
106. Лунев А. Административная ответственность за правонарушения. 1961. Москва. Госюризdat. 186 с.
107. Маношкин М. Правовое обеспечение информационной безопасности абонента в отношениях с оператором Интернет-связи. Автореферат дис. канд. наук. 12.00.14. 2005. Москва. РПА. 24 с.
108. Минбалаев А. Система государственного управления в сфере интеллектуальной собственности. Cyberleninka. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/sistema-gosudarstvennogo-upravleniya-v-sfere-intellektualnoy-sobstvennosti> (дата звернення: 20.05.2020).
109. Мікульонок І. Основи інтелектуальної власності. 2005. Київ. Ліра-К. 235 с.
110. Морозов А. Психология аномальных социальных проявлений в современном обществе как дефект правосознания. *Юридическая психология*. 2006. № 1. с. 10-14.
111. Москалюк Н. Право інтелектуальної власності. 2017. Тернопіль. ТНЕУ. 200 с.
112. Наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України «Про затвердження Порядку адміністрування Державного земельного кадастру» від 27.12.2012 № 836. База даних «Законодавство України»/ВР України. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0153-13/ed20190816#n19> (дата звернення: 05.04.2020).
113. Наказ Міністерства внутрішніх справ України «Про затвердження Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні

правопорушення в органах поліції» від 06.11.2015 № 1376. База даних «Законодавство України»/ВР України. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1496-15> (дата звернення: 15.05.2020).

114. Наказ Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України «Про затвердження Положення про департамент розвитку сфери інтелектуальної власності» від 28.12.2019 № 842. База даних Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України. URL: <http://me.gov.ua/Files/DownloadFile?id=e3082794-8c85-47de-8a82-b394617232d2> (дата звернення: 13.04.2020).

115. Національна стратегія розвитку сфери інтелектуальної власності в Україні на період до 2020 року. Проект (неофіційний текст) від 29.08.2014. База даних «Законодавство України»/Ліга-Закон. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/NT1009> (дата звернення: 28.05.2020).

116. Нечипорук Ю. Суб'єктний та об'єктний склад інформаційних правовідносин. Юридична Україна. 2012. № 6. С. 39-44.

117. Олійник О. Організаційно-правові засади захисту інформаційних ресурсів України. Автореферат. дис. канд. наук. 12.00.07. 2006. Київ. Ін-т законодавства ВРУ. 20 с.

118. Опитування Голосу Америки: Більшість українців хоче щоб піратський контент лишався доступним. Міжнародний інформаційний мовник США «Голос Америки». Режим доступу: <https://ukrainian.voanews.com/a/topic-internet-02-06-2012-138782029/247366.html> (дата звернення: 25.05.2020).

119. Остапенко О. Кваліфікація адміністративних правопорушень. 2000. Львів. ЛІВС при НАВСУ. 173 с.

120. Охромеєв Ю. Захист прав інтелектуальної власності в адміністративному порядку. 2015. Київ. IPclub. 25 с.

121. Пашков В. Питання патентного захисту, або проблеми застосування окремих положень Угоди TRIPS щодо фармацевтичної

продукції у міжнародній практиці. АРТЕКА.UA URL:
<https://www.apteka.ua/article/250191> (дата звернення: 20.05.2020);

122. Петровский Ф. Трактат Витрувия «Десять книг об архитектуре». 1936. Т. 7. Москва. Всесоюзная Академия архитектуры. 328 с.
123. Пиленко А. Новый закон об авторском праве. Текст закона, сопоставление с прежде действовавшим правом, подготовительные материалы. 1911. Санкт-Петербург. Право. 168 с.
124. Пиленко А. Право изобретателя. 2005. Москва. 779 с.
125. Підопригора О. Право інтелектуальної власності України. 1998. Київ. Юрінком Інтер. 336 с.
126. Половина молоді покоління Z у Європі відмовляється від піратського контенту — опитування. Неприбуткова незалежна організація «Громадське телебачення». Режим доступу: <https://hromadske.ua/posts/polovina-molodi-pokolinnya-z-u-yevropi-vidmovlyayetsya-vid-piratskogo-kontentu-opituvannya> (дата звернення: 23.05.2020).
127. Полянська Я. EX.UA оживає. Що робити з інтернет-піратством у незаможній країні? RADIOSVOBODA URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/28212805.html> (дата звернення: 27.01.2020).
128. Постанова Київського районного суду м. Харкова від 01.02.2019 № 640/23981/18. База даних «Єдиний державний реєстр судових рішень». URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/79887342> (дата звернення: 15.05.2020).
129. Постанова КМУ «Про затвердження критеріїв, за якими оцінюється ступінь ризику від провадження господарської діяльності у сфері інтелектуальної власності та визначається періодичність проведення планових заходів державного нагляду (контролю) Міністерством економічного розвитку і торгівлі» від 31.10.2018 № 912. База даних «Законодавство України»/ВР України. URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/912-2018-%D0%BF#n35> (дата звернення: 18.05.2020).
130. Постанова КМУ «Про затвердження Положення про Державне агентство України з питань кіно» від 17.07.2014 № 277. База даних

«Законодавство України»/ВР України. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/277-2014-%D0%BF> (дата звернення: 25.05.2020).

131. Постанова КМУ «Про затвердження Положення про державне посвідчення на право розповсюдження і демонстрування фільмів» від 17.08.1998 № 1315 База даних «Законодавство України»/ВР України. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1315-98-%D0%BF> (дата звернення: 20.05.2020).

132. Постанова КМУ «Про затвердження Положення про державного інспектора з питань інтелектуальної власності Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства» від 17.05.2002 № 674. База даних «Законодавство України»/ВР України. <https://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/674-2002-%D0%BF> (дата звернення: 12.02.2020).

133. Постанова КМУ «Про затвердження Положення про Національну поліцію» від 28.10.2015 № 877. База даних «Законодавство України»/ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/877-2015-%D0%BF> (дата звернення: 29.02.2020).

134. Постанова КМУ «Про затвердження Правил надання та отримання телекомунікаційних послуг» від 11.04.2012 № 295. База даних «Законодавство України»/ВР України. URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/295-2012-%D0%BF> (дата звернення: 25.05.2020).

135. Постанова Овідіопольського районного суду Одеської області від 31.10.2018 № 509/4904/18. База даних «Єдиний державний реєстр судових рішень». URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/77609847> (дата звернення: 15.05.2020).

136. Постанова Святошинського районного суду м. Києва від 06.02.2019 № 759/537/19. База даних «Єдиний державний реєстр судових рішень». URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/79679646> (дата звернення: 15.05.2020).

137. Постанова Святошинського районного суду м. Києва від 13.05.2019 № 759/539/19. База даних «Єдиний державний реєстр судових

рішень». URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/81750442> (дата звернення: 25.05.2020).

138. Постанова Святошинського районного суду м. Києва від 27.02.2019 № 759/20159/18. База даних «Єдиний державний реєстр судових рішень». URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/80192537> (дата звернення: 15.05.2020).

139. Правила пользования сайтом. RULIT.ME URL:
<https://www.rulit.me/terms> (дата звернення: 28.05.2020).

140. Резина Н. Государственный контроль и надзор в сфере потребительского рынка. Автореферат дис. канд. наук. 12.00.14. 2003. Омск. ОГУ. 23 с.

141. Римарчук Г. Адміністративно-правове забезпечення права інтелектуальної власності в Україні. Автореферат. дис. канд. наук. 12.00.07. 2013. Львів. НУ «ЛП». 20 с.

142. Рішення Конституційної Ради Франції № 2009-580 DC від 10.06.2009. База даних Конституційної Ради Франції. URL: <https://www.conseil-constitutionnel.fr/decision/2009/2009580DC.htm> (дата звернення: 05.03.2020).

143. Рогачева О. Административная ответственность. 2011. Воронеж.
ВГУ. 216 с.

144. Розпорядження КМУ «Про схвалення Концепції реформування державної системи правової охорони інтелектуальної власності в Україні» від 01.06.2016 № 402-р. База даних «Законодавство України»/ВР України. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/402-2016-%D1%80> (дата звернення: 28.05.2020).

145. Свечникова И. Авторское право. 2009. Москва. Дашков и Ко.
с.169;

146. Світличний О. Право інтелектуальної власності. 2016. Київ. НУБіП України. 355 с.

147. Святоцький О. Інтелектуальна власність в Україні: правові засади та практика. 1999. Київ. Ін Юре. 640 с.

148. Сергеев А. Интеллектуальная собственность. 2000. Москва. Юристъ. 400с.

149. Сморгунова Л. Государственная политика и управление. 2006. Москва. РОССПЭН. 384 с.

150. Стукаленко О. Нотатки до розуміння категорії «механізм правового регулювання». Правова держава. Київ. ІДіП. 2017. № 26. С. 20-25.

151. У Раді розроблено проект стратегії розвитку сфери ІВ в Україні на період 2020-2025 рр. Юридична газета online. URL: <https://yur-gazeta.com/golovna/u-radi-rozrobleno-proekt-strategiyi-rozvitku-sferi-iv-v-ukrayini-na-period-20202025-rr.html> (дата звернення: 25.05.2020).

152. Уведомление о предполагаемом нарушении авторского права «Уведомление о нарушении авторского права». MEGA.NZ. URL: <https://mega.nz/copyright> (дата звернення: 28.05.2020).

153. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони від 21.03.2014 № 984_011. База даних «Законодавство України»/ВР України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011 (дата звернення: 25.05.2020).

154. Узагальнення застосування судами законодавства у справах про адміністративні правопорушення у сфері інтелектуальної власності (статті 51-2, 164-9 КпАП) Верховного суду України від 01.01.2006 № na018700-06. База даних «Законодавство України»/ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/na018700-06> (дата звернення: 16.05.2020).

155. Указ Президента України «Про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сфері зв'язку та інформатизації» від 23.11.2011 № 1067/2011 База даних «Законодавство України»/ВР України. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1067/2011> (дата звернення: 25.05.2020);

156. Указ Президента України «Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020» від 12.01.2015 № 5/2015 База даних «Законодавство України»/ВР України. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015> (дата звернення: 26.05.2020).

157. Ульянова Г. Методологічні проблеми цивільно-правового захисту прав інтелектуальної власності від плагіату. Автореферат. дис. док. наук. 12.00.03. 2015. Одеса. НУ «ОЮА». 35 с.

158. Фатьянов А. Правовое обеспечение безопасности информации. 2001. Москва. Юрист. 412 с.

159. Форос Г. Сучасні інформаційні технології: навчально-методичні рекомендації до вивчення навчальної дисципліни. Одеса. ОДУВС. 2019. 28 с

160. Форос Г. Правові засоби отримання інформації. *Ринкова економіка: сучасна теорія і практика управління*. 2008. № 22. С 214-218.

161. Форос Г. Управлінська діяльність в інформаційній сфері. *Правова держава*. 2008. №10. С297-302.

162. Форос Г. Сучасний стан розвитку інформаційної протидії. *Правова держава*. 2012. № 15. С. 336-341.

163. Форос Г. Правові основи захисту інформації в кіберпросторі. *Правова держава*. 2018. С. 181-187.

164. Хартия о сохранении цифрового наследия. База даних ООН. URL: https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/digital_heritage_charter.shtml (дата звернення: 21.05.2020).

165. Цивільний РСФРР від 11.06.1964 № 24. Офіційний Інтернет-портал правової інформації РФ. URL: <http://pravo.gov.ru/proxy/ips/?docbody=&prevDoc=102010100&backlink=1&&nd=102010099> (дата звернення: 25.05.2020).

166. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV. База даних «Законодавство України»/ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення: 25.05.2020).

167. Цивільний кодекс Української РСР від 18.07.1963 № 1540-06 (втратив чинність). База даних «Законодавство України»/ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1540-06> (дата звернення: 27.05.2020).
168. Цимбалюк В. Основи інформаційного права. 2004. Київ. Знання. 274 с.
169. Шатило О. Опорний конспект лекцій з дисципліни «Публічне адміністрування». 2014. Житомир. ЖДТУ. 51 с.
170. Шемшученко Ю. Юридична енциклопедія. 1998. Київ. Укренц. Том 5. с. 48.
171. Шишка Р. Право інтелектуальної власності і погляд на проблеми. *Часопис Київського університету права*. 2010. №1 С. 164-170.
172. Юхно О. Теорія та практика оперативно-розшукового запобігання злочинам органами внутрішніх справ. 2010. Одеса. Інтерпрінт. с. 48.
173. Яворська О. Інтелектуальне право України. 2016. Тернопіль. Підручники і посібники. С. 608.
174. Ярмакі Х. Державне управління та адміністративне право. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2010. № 2. С. 138-140.

ДОДАТКИ

Додаток А

РЕЗУЛЬТАТИ опитування населення

В додатку надані відсоткові показники думок мешканців м. Одеса.

В результаті загальна сума відповідей дорівнює 100%.

В дослідженні приймали участь 452 особи

№	Питання	Відповіді	Кількість	%
1.	Вкажіть, будь ласка, свій вік	18-25	117	25,8
		26-35	231	51,2
		35-45	23	5
		46 і більше	81	18
2	Ваша освіта	Загальна середня	185	41
		Вища юридична	37	8,2
		Вища інша	230	50,8
3.	Громадянство України	Так	452	100
		Ні	-	-
4.	Ви знаєте що відносять до об'єктів інтелектуальної власності?	Так	139	30,8
		Ні	163	36
		Не в повній мірі	150	33,2
5.	Ви знаєте що таке неліцензійна або контрафактна продукція?	Так	334	73,8
		Ні	23	5,1
		Не в повній мірі	95	21,1
6.	Чому, на Вашу думку, використовують неліцензійну продукцію?	Це зручно	104	23
		Це безкоштовно	321	71
		Помилилися	27	6
7.	Ви коли-небудь користувались неліцензійною або контрафактною продукцією?	Так	217	48
		Іноді	194	43
		Ні	41	9
8.	Як Ви вважаєте контрафакція (піратство) це шкода чи благо?	Шкода	289	64
		Благо	163	30
		Не визначились	27	6
9.	Чи потрібно реагувати правоохоронним органам на поширення «піратської» продукції?	Так	267	59
		Ні	104	23
		Не визначились	81	18
10.	Що може допомогти в подоланні даної проблеми?	Доступна ціна	203	45
		Посилення покарання	113	25
		Інформування населення	136	30

РЕЗУЛЬТАТИ
анкетування працівників підрозділів протидії кіберполіції НПУ

В додатку надані відсоткові показники думок працівників підрозділів протидії кіберполіції НПУ.

В результаті загальна сума відповідей дорівнює 100%.

В дослідженні приймали участь 75 осіб

№	Питання	Відповіді	Кількість	%
1.	Вкажіть, будь ласка, свій вік	21-25	32	43
		26-30	35	46
		31-40	8	11
2	Ваша освіта	базова вища юридична	44	58
		вища інша	11	15
		повна вища юридична	20	27
3.	Ваш стаж роботи на займаній посаді	від 1 до 5 років	26	35
		від 5 до 7 років	28	37
		від 7 до 10 років	21	28
4	Як би Ви оцінили рівень своїх спеціальних знань у сфері інтелектуальної власності?	Низький	31	42
		Середній	34	45
		Високий	10	13
5.	З яких джерел Ви, як правило, отримуєте відомості щодо правопорушень у сфері інтелектуальної власності?	Особистої діяльності	61	81
		З розповідей друзів, ЗМІ	5	7
		Зі спец. літератури	9	12
6.	Як Ви оцінюєте теперішній стан правопорушень у сфері інтелектуальної власності?	Немає впливу	13	17
		Має значну роль	54	72
		Загроза безпеці України	8	11
7.	Стосовно яких об'єктів інтелектуальної власності вчиняються протиправні дії?	Аудіовізуальні	47	62
		Софт	15	20
		Твори науки	13	18
8.	Чому, на Вашу думку, використовують неліцензійну продукцію?	Це зручно	16	21
		Це безкоштовно	57	76
		Помилилися	2	3
9.	Який рівень латентності правопорушень у сфері інтелектуальної власності?	Низький	9	12
		Середній	22	29
		Високий	44	59
10.	За яких умов можна покращити протидію правопорушенням у сфері інтелектуальної власності?	Зміни політики держави	31	41
		Нормалізації економіки	32	43
		Немає таких умов	12	16

Додаток В

Інформація щодо кількості адміністративних правопорушень за досліджуваними статтями Кодексу України про адміністративні правопорушення в період з 2016 по 2019 рік

Назва критерію	51-2				164-6				164-7				164-9			
	2016	2017	2018	2019	2016	2017	2018	2019	2016	2017	2018	2019	2016	2017	2018	2019
Залишок нерозглянутих справ на початок звітного періоду	1	2		4									2	3		
Надійшло справ за звітний період	77	23	33	27	1		2	1					78	34	17	10
Повернуто справ	16	3	11	10			2						19	6	5	2
із них для належного оформлення	14	3	11	10			2						18	6	4	2
Кількість розглянутих справ	60	22	18	17	1			1					58	31	12	8
Залишок нерозглянутих справ на кінець звітного періоду	2		4	4									3			
Кількість осіб, щодо яких розглянуто справи	60	22	18	17	1			1					58	31	12	8
у тому числі винесено рішення про:																
– накладення адміністративного стягнення	30	11	10	4	1								40	20	8	2
– застосування заходів впливу, передбачених статтею 24-1 КУпАП																
– закриття справи	30	11	8	13				1					18	11	4	6
з них у зв'язку із:																
– передачею матеріалів на розгляд громадської організації або трудового колективу																
– звільненням від адміністративної відповідальності при малозначності правопорушення	4		2	1									1	2	2	3
– передачею справи прокурору, органу досудового розслідування																
– відсутністю подій і складу адміністративного правопорушення	14	5	2	5									6	5		3
– закінченням строків накладення адміністративного стягнення	12	6	4	7				1					11	4	2	

Проект

ЗАКОН УКРАЇНИ

Про внесення змін до Закону України

**"Про ефективне управління майновими правами
правовласників у сфері авторського права і (або) суміжних
прав"**

від 25.05.2018 № 2415-VIII

Верховна Рада України **постановляє:**

1. Внести зміни до Закону України "Про ефективне управління майновими правами правовласників у сфері авторського права і (або) суміжних прав" від 25.05.2018 № 2415-VIII (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2018, № 32, ст.242 із наступними змінами):

пункт 4 частини 1 статті 12 викласти у наступній редакції:

"звертаються до суду та (або) власника веб-сайту та (або) веб-сторінки від імені правовласників за захистом їхніх майнових прав відповідно до статутних повноважень та доручення правовласників, вчиняють інші дії, передбачені законодавством та дорученням правовласників, необхідні для захисту майнових прав правовласників, в інтересах яких діє організація;"

Президент України

Володимир ЗЕЛЕНСЬКИЙ

Проект

ЗАКОН УКРАЇНИ
Про внесення змін до Кодексу України
"Про адміністративні правопорушення"
від 07.12.1984 № 8073-X

Верховна Рада України постановляє:

1. Внести зміни до Кодексу України "Про адміністративні правопорушення" від 07.12.1984 № 8073-X (Відомості Верховної Ради Української РСР (ВВР) 1984, додаток до № 51, ст.1122 із наступними змінами):

статтю 51-2 «Порушення прав на об'єкт права інтелектуальної власності» викласти в такій редакції:

Незаконне використання об'єкта права інтелектуальної власності (літературного чи художнього твору, їх виконання, фонограми, передачі організації мовлення, комп'ютерної програми, бази даних, наукового відкриття, винаходу, корисної моделі, промислового зразка, знака для товарів і послуг, топографії інтегральної мікросхеми, раціоналізаторської пропозиції, сорту рослин тощо), привласнення авторства на такий об'єкт або інше умисне порушення прав на об'єкт права інтелектуальної власності, що охороняється законом, а також фінансування таких дій, -

тягне за собою накладення штрафу від десяти до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією незаконно виготовленої продукції та обладнання і матеріалів, які призначені для її виготовлення.

Ті самі діяння, вчинені суб'єктом підприємницької діяльності, -

тягнуть за собою накладення штрафу від ста до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією незаконно виготовленої продукції та обладнання і матеріалів, які призначені для її виготовлення та громадські роботи на строк від двадцяти до шістдесяти годин.

Президент України

Володимир ЗЕЛЕНСЬКИЙ

Проект

ЗАКОН УКРАЇНИ

Про внесення змін до Закону України

"Про Телекомунікації"

від 18.11.2003 № 1280-IV

Верховна Рада України **постановляє:**

1. Внести зміни до Закону України "Про телекомунікації" від 18.11.2003 № 1280-IV (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2004, № 12, ст.155) із наступними змінами:

частину 4 статті 40 викласти у наступній редакції:

"Оператори, провайдери телекомунікацій не несуть відповідальності за зміст інформації, що передається їх мережами, крім випадків, визначених законодавством;"

Президент України

Володимир ЗЕЛЕНСЬКИЙ

Проект

ЗАКОН УКРАЇНИ

Про внесення змін до Закону України

"Про авторське право і суміжні права"

від 23.12.1993 № 3792-ХІІ

Верховна Рада України постановляє:

1. Внести зміни до Закону України "Про авторське право і суміжні права" від 23.12.1993 № 3792-ХІІ (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1994, № 13, ст.64) із наступними змінами:

частину 1 статті 52-1 викласти у наступній редакції:

"При порушенні будь-якою особою авторського права і (або) суміжних прав, вчиненому з використанням мережі Інтернет, суб'єкт авторського права і (або) суміжних прав або організація колективного управління, яка представляє його інтереси (далі - заявник) має право звернутися до власника веб-сайту та (або) веб-сторінки, на якому (якій) розміщена або в інший спосіб використана відповідна електронна (цифрова) інформація, із заявою про припинення порушення. Заява про припинення порушення подається в порядку, передбаченому цією статтею."

абзац 9 частини 2 статті 52-1 викласти у наступній редакції:

"За необхідністю, заявник звертається із заявою про припинення порушення за представництвом (посередництвом) адвоката. Заявник надсилає відповідну заяву із зазначенням його контактних даних та документів, які підтверджують факт наявності у заявитика прав, про припинення порушення яких висувається вимога."

Президент України

Володимир ЗЕЛЕНСЬКИЙ

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Жогов В. Адміністративно-правова відповіальність за порушення у сфері захисту об'єктів авторських і суміжних прав, виражених у цифровій формі. «*Стан та перспективи розвитку адміністративного права України*». Матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (Одеса, 23 жовтня. 2019 р.). Одеса. ОДУВС. 2019. С.49-52.

2. Жогов В. Організація протидії комп'ютерній (цифровій) контрафактній продукції. *Прикарпатський юридичний вісник*. № 2. 2019. С.56-62.

3. Жогов В. Технологія блокчейн, як сучасний засіб підвищення ефективності забезпечення реалізації та захисту об'єктів авторських і суміжних прав, виражених у цифровій формі. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 2. 2020. С.209-214.

4. Жогов В., Форос Г. Specificity of international legal regulation of protection of objects of copyright and related rights expressed in digital form. *Recht der Osteuropaischen Staaten*. № 1. 2019. С.57-61

які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

5. Жогов В. Захист права на об'єкти авторського права, виражені у цифровій формі. «*Людина має право: соціально-гуманітарний дискурс в контексті реформаційних процесів в Україні*». Матеріали Круглого столу (Одеса, 21 листопада. 2019 р.). Одеса. ОДУВС. 2019. С.55-58.

6. Жогов В. Блокчейн-трансформація інтелектуальної власності як сучасний спосіб реалізації та охорони авторських та суміжних прав на об'єкти, виражені у цифровій формі. «*Міжнародне та національне законодавство: способи удосконалення*». Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Дніпро, 3–4 квітня. 2020 р.). Дніпро. ДГУ. 2020. С.141-144.

7. Жогов В. Інтелектуальна власність, як об'єкт адміністративно-правового регулювання: теоретико-правовий зміст. *Науковий вісник публічного та приватного права*. № 2. 2020. С.146-152.

8. Жогов В. Modern legal ways in regulating the activities of peer-to-peer networks, in the context of ensuring the protection of intellectual rights. *Krakowskie Studia Małopolskie*. № 25. 2020. С.21-36.

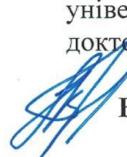
9. Жогов В. Проблеми адміністративно-правового регулювання хмарних технологій в аспекті розповсюдження об'єктів авторських і суміжних прав, виражених у цифровій формі. «*Кібербезпека в Україні: правові та організаційні питання*». Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (Одеса, 22 листопада. 2019 р.). Одеса. ОДУВС. 2019. С.34-36.

які додатково відображають наукові результати дисертації:

10. Жогов В. Особливості нормативно-правового забезпечення захисту об'єктів авторських і суміжних прав, виражених у цифровій формі під час професійної підготовки фахівців у сфері забезпечення кібербезпеки. «*Вища освіта в Україні: досвід, актуальні питання та перспективи для випускників*». Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. (Могилів-Подільський, Вінницької обл., 22 листопада. 2018 р.). Могилів-Подільський, ДВНЗ «МПМЕК». 2018. С.101-105.

ЗАТВЕРДЖУЮ

Перший проректор
Одеського державного
університету внутрішніх справ
доктор юридичних наук, професор

 Володимир ГРОХОЛЬСЬКИЙ

23. 10 2020 р.

А К Т

про впровадження результатів дисертаційного дослідження
**Жогова Віктора Сергійовича за темою: «Адміністративно-правові засади
забезпечення в Україні захисту об'єктів авторських і суміжних прав,
виражених у цифровій формі» у наукову діяльність
Одеського державного університету внутрішніх справ**

м. Одеса

_____ 2020 р.

Комісія у складі:

- 1) начальника відділу організації наукової діяльності ОДУВС к.ю.н.,
підполковника поліції Домброван Н.В.;
 - 2) завідувача докторантурі та аспірантурі ОДУВС, к.ю.н. Теслюк І.О.;
 - 3) ученого секретаря секретаріату Вченої ради, к.пед.н. Ісаєнка М.М.,
- склала цей акт про те, що комісією вивчені наукові положення, пропозиції і рекомендації Жогова Віктора Сергійовича щодо впровадження результатів дисертаційного дослідження на тему: «Адміністративно-правові засади забезпечення в Україні захисту об'єктів авторських і суміжних прав, виражених у цифровій формі» на здобуття вченого звання доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право», у наукову діяльність Одеського державного університету внутрішніх справ при проведенні наукових досліджень за темою НДР ОДУВС за комплексною темою «Пріоритетні напрямки розвитку реформування правоохранних органів в умовах розгортання демократичних процесів у державі» (державний реєстраційний номер 0116U006773) та кафедральної теми «Правові та управлінські засади кіберзлочинності» (державний реєстраційний номер 0116U006767).

Комісія дійшла висновку, що дисертаційне дослідження Жогова Віктора Сергійовича на тему: «Адміністративно-правові засади забезпечення в Україні захисту об'єктів авторських і суміжних прав, виражених у цифровій формі» становить цінність для наукової діяльності, а надані матеріали мають високий теоретичний рівень та суттєву практичну значущість. Використання матеріалів дисертаційного дослідження, зокрема опублікованих праць:

1. Жогов В.С. Особливості нормативно-правового забезпечення захисту об'єктів авторських і суміжних прав, виражених у цифровій формі під час професійної підготовки фахівців у сфері забезпечення кібербезпеки: «*Вища освіта в Україні: досвід, актуальні питання та перспективи для випускників*» матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. (Могилів Подільський, Вінницької обл., 22 листопада. 2018 р.). Могилів-Подільський, ДВНЗ «МПМЕК», 2018. С.101-105.
2. Жогов В.С. Захист права на об'єкти авторського права, виражені у цифровій формі: «*Людина має право: соціально-гуманітарний дискурс в контексті реформаційних процесів в Україні*» матеріали Круглого столу (Одеса, 21 листопада. 2019 р.). Одеса, ОДУВС, 2019. С.55-58.
3. Жогов В.С. Адміністративно-правова відповідальність за порушення у сфері захисту об'єктів авторських і суміжних прав, виражених у цифровій формі: «*Стан та перспективи розвитку адміністративного права України*» матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (Одеса, 23 жовтня. 2019 р.). Одеса, ОДУВС, 2019. С.49-52.
4. Жогов В.С. Проблеми адміністративно-правового регулювання хмарних технологій в аспекті розповсюдження об'єктів авторських і суміжних прав, виражених у цифровій формі: «*Кібербезпека в Україні: правові та організаційні питання*» матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (Одеса, 22 листопада. 2019 р.). Одеса, ОДУВС, 2019. С.34-36.
5. Жогов В.С. Блокчейн-трансформація інтелектуальної власності як сучасний спосіб реалізації та охорони авторських та суміжних прав на об'єкти, виражені у цифровій формі: «*Міжнародне та національне законодавство: способи удосконалення*» матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Дніпро, 3–4 квітня. 2020 р.). Дніпро, ДГУ, 2020. С.141-144.
6. Жогов В.С., Форос Г.В. Specificity of international legal regulation of protection of objects of copyright and related rights expressed in digital form. *Recht der Osteuropäischen Staaten*. № 1. 2019. – С.57-61.
7. Жогов В.С. Modern legal ways in regulating the activities of peer-to-peer networks, in the context of ensuring the protection of intellectual rights. *Krakowskie Studia Małopolskie*. № 25. 2020. – С.12-16.

8. Жогов В.С. Організація протидії комп'ютерній (цифровій) контрафактній продукції. *Прикарпатський юридичний вісник*. № 2. 2019. – С.56-62.

9. Жогов В.С. Технологія блокчейн, як сучасний засіб підвищення ефективності забезпечення реалізації та захисту об'єктів авторських і суміжних прав, виражених у цифровій формі. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 2. 2020. – С.209-214.

10. Жогов В.С. Інтелектуальна власність, як об'єкт адміністративно-правового регулювання: теоретико-правовий зміст. *Науковий вісник публічного та приватного права*. № 2. 2020. – С.146-152., сприятиме підвищенню рівня юридичних та спеціальних знань майбутніх працівників правоохоронних органів України, а зокрема працівників Національної поліції України.

Результати дисертаційного дослідження Жогова Віктора Сергійовича на здобуття вченого звання доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право», на тему: «Адміністративно-правові засади забезпечення в Україні захисту об'єктів авторських і суміжних прав, виражених у цифровій формі» впровадженні у наукову діяльність Одеського державного університету внутрішніх справ.

Зазначені праці підтвердили високий теоретичний і навчально-методичний рівень, практичну доступність і доцільність за результатами використання під час підготовки та проведення усіх видів занять, а також були використані у науково-дослідній роботі профільних кафедр, наукових лабораторіях та перемінного складу.

Члени комісії:

**Начальник відділу організації
наукової роботи ОДУВС,
к.ю.н., підполковник поліції**

Наталія ДОМБРОВАН

**Завідувач докторантурі
та аспірантури ОДУВС, к.ю.н.**

Ірина ТЕСЛЮК

**Учений секретар секретаріату
Вченої ради ОДУВС, к.пед.н.**

Максим ІСАЕНКО

ЗАТВЕРДЖУЮ

Начальник Головного управління
Національної поліції у Вінницькій області
полковник поліції

Іван Іщенко
«11» 10 2020 р.

АКТ

про впровадження результатів дисертаційного дослідження
Жогова Віктора Сергійовича за темою: «Адміністративно-правові засади
забезпечення в Україні захисту об'єктів авторських і суміжних прав,
виражених у цифровій формі»
у практичну діяльність управління інформаційно-аналітичної підтримки

м. Вінниця

2020 р.

- Комісія у складі:
- 1) начальника УІАП ГУНП у Вінницькій області полковника поліції Соловейчука Є.С.;
 - 2) заступника начальника УІАП ГУНП у Вінницькій області - начальника відділу адміністрування інформаційних систем та телекомунікацій підполковника поліції Горячка В.О.;
 - 3) заступника начальника УІАП ГУНП у Вінницькій області - начальника відділу формування та супроводження інформаційних ресурсів підполковника поліції Сирового С.О.

склала цей акт з приводу того, що пропозиції і рекомендації ад'юнкта Одеського державного університету внутрішніх справ Жогова Віктора Сергійовича за темою дисертаційного дослідження: «Адміністративно-правові засади забезпечення в Україні захисту об'єктів авторських і суміжних прав, виражених у цифровій формі» за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право, викладено у наукових публікаціях:

1. Жогов В.С. Особливості нормативно-правового забезпечення захисту об'єктів авторських і суміжних прав, виражених у цифровій формі під час професійної підготовки фахівців у сфері забезпечення кібербезпеки: «*Вища освіта в Україні: досвід, актуальні питання та перспективи для выпускників*» матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. (Могилів

Подільський, Вінницької обл., 22 листопада. 2018 р.). Могилів-Подільський, ДВНЗ «МПМЕК», 2018. С.101-105.

2. Жогов В.С. Захист права на об'єкти авторського права, виражені у цифровій формі: «*Людина має право: соціально-гуманітарний дискурс в контексті реформаційних процесів в Україні*» матеріали Круглого столу (Одеса, 21 листопада. 2019 р.). Одеса, ОДУВС, 2019. С.55-58.

3. Жогов В.С. Адміністративно-правова відповіальність за порушення у сфері захисту об'єктів авторських і суміжних прав, виражених у цифровій формі: «*Стан та перспективи розвитку адміністративного права України*» матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (Одеса, 23 жовтня. 2019 р.). Одеса, ОДУВС, 2019. С.49-52.

4. Жогов В.С. Проблеми адміністративно-правового регулювання хмарних технологій в аспекті розповсюдження об'єктів авторських і суміжних прав, виражених у цифровій формі: «*Кібербезпека в Україні: правові та організаційні питання*» матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (Одеса, 22 листопада. 2019 р.). Одеса, ОДУВС, 2019. С.34-36.

5. Жогов В.С. Блокчейн-трансформація інтелектуальної власності як сучасний спосіб реалізації та охорони авторських та суміжних прав на об'єкти, виражені у цифровій формі: «*Міжнародне та національне законодавство: способи удосконалення*» матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Дніпро, 3–4 квітня. 2020 р.). Дніпро, ДГУ, 2020. С.141-144.

6. Жогов В.С., Форос Г.В. Specificity of international legal regulation of protection of objects of copyright and related rights expressed in digital form. *Recht der Osteuropaischen Staaten*. № 1. 2019. – С.57-61.

7. Жогов В.С. Modern legal ways in regulating the activities of peer-to-peer networks, in the context of ensuring the protection of intellectual rights. *Krakowskie Studia Małopolskie*. № 25. 2020. – С.12-16.

8. Жогов В.С. Організація протидії комп'ютерній (цифровій) контрафактній продукції. *Прикарпатський юридичний вісник*. № 2. 2019. – С.56-62.

9. Жогов В.С. Технологія блокчейн, як сучасний засіб підвищення ефективності забезпечення реалізації та захисту об'єктів авторських і суміжних прав, виражених у цифровій формі. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 2. 2020. – С.209-214.

10. Жогов В.С. Інтелектуальна власність, як об'єкт адміністративно-правового регулювання: теоретико-правовий зміст. *Науковий вісник публічного та приватного права*. № 2. 2020. – С.146-152.

Комісія дійшла висновку, що матеріали дисертаційного дослідження Жогова Віктора Сергійовича на тему: «Адміністративно-правові засади забезпечення в Україні захисту об'єктів авторських і суміжних прав, виражених у цифровій формі» спрямовані на вдосконалення діяльності органів (підрозділів) Національної поліції України, мають високий теоретичний рівень та суттєву практичну значущість. Вказані матеріали впровадженні у практичну діяльність для забезпечення захисту об'єктів авторських і суміжних прав, виражених у цифровій формі та протидії адміністративним правопорушенням у даний сфері.

Члени комісії:

**Начальник УІАП ГУНП
у Вінницькій області
полковник поліції**

Євгеній СОЛОВЕЙЧУК

**Заступник начальника УІАП
ГУНП у Вінницькій області -
начальник відділу адміністрування
інформаційних систем та телекомунікацій
підполковник поліції**

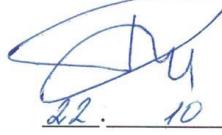
Віталій ГОРЯЧКО

**Заступник начальника УІАП
ГУНП у Вінницькій області -
начальник відділу формування та
супроводження інформаційних ресурсів
підполковник поліції**

Сергій СИРОВИЙ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор Одеського державного
університету внутрішніх справ
кандидат юридичних наук

Павло БЕРНАЗ

22. 10.

2020 р.

А К Т

**про впровадження результатів дисертаційного дослідження
Жогова Віктора Сергійовича за темою: «Адміністративно-правові засади
забезпечення в Україні захисту об'єктів авторських і суміжних прав,
виражених у цифровій формі» у навчальний процес
Одеського державного університету внутрішніх справ**

м. Одеса

_____ 2020 р.

Комісія у складі:

- 1) начальника навчально-методичного відділу ОДУВС, кандидата технічних наук, доцента Сіфорова О.І., полковника поліції;
- 2) декана факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції ОДУВС Дулгера В.В., к.ю.н., полковника поліції;
- 3) начальника кафедри кібербезпеки та інформаційного забезпечення ОДУВС Ісмайлова К.Ю., к.ю.н., майора поліції

склала цей акт про те, що комісією вивчені науково-методичні та практичні результати Жогова Віктора Сергійовича щодо впровадження результатів дисертаційного дослідження на тему: «Адміністративно-правові засади забезпечення в Україні захисту об'єктів авторських і суміжних прав, виражених у цифровій формі» на здобуття вченого звання доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право», у наукову діяльність Одеського державного університету внутрішніх справ при підготовці навчально-методичних матеріалів, зокрема робочих програм із дисциплін: «Адміністративна діяльність Національної поліції України», «Організація і тактика превентивної діяльності Національної поліції України», «Актуальні проблеми адміністративної діяльності Національної поліції України», «Інформаційне право», «Актуальні питання інформаційного права», «Право інтелектуальної власності».

Комісія дійшла висновку, що результати дисертаційного дослідження Жогова В.С. у сфері адміністративно-правового забезпечення в Україні захисту об'єктів авторських і суміжних прав, виражених у цифровій формі, вважаються актуальними.

Зазначені праці підтвердили високий теоретичний і навчально-методичний рівень, практичну доступність і доцільність за результатами використання під час підготовки та проведення усіх видів занять, а також були використані у науково-дослідній роботі профільних кафедр, наукових лабораторіях та перемінного складу.

Члени комісії:

**Начальник навчально-методичного відділу ОДУВС
к.т.н., доцент, полковник поліції**

Олександр СІФОРОВ

**Декан факультету підготовки
фахівців для підрозділів
кримінальної поліції ОДУВС,
к.ю.н., полковник поліції**

Володимир ДУЛГЕР

**Начальник кафедри кібербезпеки
та інформаційного забезпечення ОДУВС
к.ю.н., майор поліції**

Карен ІСМАЙЛОВ